

**KEHITYSYHTEISTYÖN ORGANISOITUMISKEHITYS
SUOMEN HELLUNTAILIIKKEESSÄ VUOSINA
1970–1979**

Henna Koivula
Suomen ja Skandinavian kirkkohistoria
Toukokuu 2020

HELSINGIN YLIOPISTO – HELSINGFORS UNIVERSITET		
Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion Teologinen tiedekunta		Laitos – Institution Kirkkohistorian laitos
Tekijä – Författare Henna Koivula		
Työn nimi – Arbetets titel Kehitysyhteistyön organisoitumiskehitys suomen helluntailiikkeessä vuosina 1970–1979		
Oppiaine – Läroämne Suomen ja Skandinavian kirkkohistoria		
Työn laji – Arbetets art pro gradu	Aika – Datum 9.5.2020	Sivumäärä – Sidoantal 77
<p>Tiivistelmä – Referat</p> <p>Tutkin pro gradussani Suomen helluntailiikkeen harjoittamaa kehitysyhteistyötä vuosina 1970–1979. Tutkimuksen tavoite on selvittää, millainen asema kehitysyhteistyöllä oli osana lähetystyötä helluntailiikkeessä tutkittavalla ajanjaksolla. Tutkimus toteutetaan historiallista metodia käyttäen. Tärkeimmät aikalaislähteet ovat helluntailiikkeen <i>Ristin Voitto-</i> ja <i>MaaIlman Ääret</i> -lehdet, Helsingin Saalem-seurakunnan lähettien kirjeenvaihto kotiseurakuntansa kanssa sekä ulkoministeriön ja Fida Internationalin arkistolähteet.</p> <p>Ulkoministeriö alkoi vuonna 1974 tukea rahallisesti kansalaisjärjestöjen harjoittamia kehitysyhteistyöprojekteja. Helluntailiikkeen aiemmin lahjoitusvaroilla toiminut lähetysjärjestö Suomen Vapaa Ulkolähetys (SuVUL) oli yksi ensimmäisistä tukea saaneista järjestöistä. SuVUL:n alaisuuteen perustettiin vuonna 1979 Lähetysten Kehitysapu (LKA) -niminen osasto kehitysyhteistyön hoitamista varten. Tutkimuksessani kysyn, mitkä tekijät johtivat LKA:n perustamiseen. Selvitän, mitä muutoksia lähetystyön rahoituksessa tapahtui tutkittavalla ajanjaksolla. Tarkastelen myös kehitysyhteistyöstä käytyä keskustelua: miten kehitysyhteistyön organisoituminen näkyi helluntailiikkeen lähetyskeskustelussa ja miten kirjeiden ja lehtien lähetyspuhe kuvaa lähettien suhdetta lähetys- ja kehitysyhteistyöhön. Kytken tutkimukseni osaksi Suomen yhteiskunnallista ja ulkopoliittista kehitystä.</p> <p>Tutkimuksessa selvisi, että helluntailiikkeessä pidettiin tärkeänä tehdä ero lähetys- ja kehitysyhteistyön välille niin periaatteen tasolla kuin organisatorisestikin. Liikkeessä haluttiin pitäytyä siinä, että lähetystyön tärkein päämäärä on evankeliointi. Kehitysyhteistyötoiminnan organisoituminen selittyy osin liikkeen sisäisillä ja osin ulkoisilla tekijöillä. Liikkeen omat intressit ohjasivat teologisista ja taloudellisista syistä etsimään avustustyölle erillisen organisaatiomuodon. Ulkoisten rahoituslähteiden kannalta oli käytännöllisintä perustaa kehitysyhteistyölle oma osasto SuVUL:n alaisuuteen. Taloudellisilla tekijöillä oli myös teologinen ulottuvuus. LKA toi ratkaisun tarpeeseen pitää evankeliointiin ja sosiaaliseen avustustyöhön tarkoitetut varat erillään toisistaan. Ulkoiset syyt liittyvät yhteiskunnallis-aatteelliseen murrokseen ja ulkopoliittiseen tilanteeseen. Kehitykseen olivat mediassa paljon esillä ja varallisuuserojen tasoittaminen globaalissa mittakaavassa alettiin nähdä rikkaiden maiden vastuuna. Kehitysyhteistyötoiminnan organisoiminen ja varainkeräykset olivat SuVUL:n vastaus kehityksmaiden humanitaarisiin ongelmiin.</p> <p>Lähetys- ja kehitysyhteistyön rahoituksen perusta pysyi ennallaan tutkittavalla ajanjaksolla, mutta työmuotojen rahoituksissa tapahtui eriytymistä. Uutta olivat ulkoministeriön määrärahat ja varainkeräyskampanjat, jotka mahdollistivat ohjaamaan entistä suuremman osan lähetystyöhön lahjoitetuista varoista evankelioivaan lähetystyöhön.</p> <p>Varainkeräyskampanjat olivat tärkeä askel kehitysyhteistyön organisoimisessa. Keräyksen ja kehitysyhteistyön lobbaus oli liikkeen lehdissä aktiivista. Lehtikirjoittelusta käy ilmi, että ulkoministeriön määrärahojen vastaanottaminen ja varainkeräyksen järjestäminen herättivät myös ennakkoluuloja osassa helluntailaisia. Eniten vastustusta aiheuttivat rahoitukseen liittyvät yksityiskohdat, mutta myös pelko painopisteen siirtymisestä evankelioivasta lähetystyöstä kehitysyhteistyöhön.</p> <p>Liikkeen lähetyspuheessa korostui vastakkainasettelu kristinuskon ja pakanuuden välillä. Tyypillinen piirre oli avustaja–avunsaaja-asetelma, mitä heijasteli kehityksmaiden asukkaiden kuvaaminen tarvitsevana ja passiivisina, pimeydessä elävinä pakanoina. Aikakauden eurosentrinen avustusmentaliteetti ja helluntailainen lähetysseetos tuottivat lähetyspuheeseen tuloksenaan toiseuttavia elementtejä, joiden perusteella lähettien ei voi ajatella pitäneen kehityksmaiden asukkaita tasaveroisina kumppaneina.</p>		
Avainsanat – Nyckelord kehitysyhteistyö, lähetystyö, helluntailiike		
Säilytyspaikka – Förvaringställe Helsingin yliopiston kirjasto, Keskustakampuksen kirjasto, Teologia		
Muuta tietoa		

Sisältö

1. Johdanto.....	4
1.1 Tutkimustehtävä.....	4
1.2 Helluntailiikkeen lähetystyön varhainen historia.....	9
1.3 Suomalainen yhteiskunta ja ulkopolitiikka 1960-luvulla.....	12
2. Lähetys- ja kehitysyhteistyö Suomessa ja lähetyskentällä.....	15
2.1 Rahoituksen periaatteet.....	15
2.2 Lähetystyöntekijöiden arki ja kehitysyhteistyön vaikuttavuus	20
3. Lähetysten kehitysapu ja ulkoministeriön määrärahat	25
3.1. Tukea ulkoministeriöltä.....	25
3.2 Yhteistyöstä syntyy Lähetysten Kehitysapu	29
4. Kehitysyhteistyön hyväksi järjestetyt varainkeräyskampanjat	33
4.1 Afrikka kutsuu 1974–1976.....	33
4.2 Auttavat kädet 1977–1978.....	40
4.3 Lasten ystävä 1979	42
4.4. Keräysten tarkastelua.....	44
5. Kehitysyhteistyö ja lähetyskeskustelu	47
5.1 Rahoitus ja työmuotojen suhde	47
5.2 Keskustelu talvipäivillä ja lähetysseminaarissa	52
5.3 Mustan pellon laidalla – Pakanat ja kehitysyhteistyön oikeutus	56
6. Johtopäätökset	63
Lyhenteet.....	69
Lähteet ja kirjallisuus.....	69
Lähteet.....	69
Painamattomat lähteet	69
Painetut lähteet	69
Kirjallisuus.....	74
Internet-lähteet	77

1. Johdanto

1.1 Tutkimustehtävä

Tämä on tutkimus lähetystyöhön rakastuneen herätysliikkeen harjoittamasta kehitysyhteistyöstä vuosina 1970–1979. Helluntailiikkeen vuosikymmeniä vaalittu lähetystyöperinne sai lähetyskentillä usein sosiaalisen avustustyön muodon. Kansainväliseen uutiskirjoittamiseen kehitysyhteistyö nousi 1960–1970-luvuilla Afrikassa vallinneen kuivuuden ja nälänhädän myötä. Monilla lähetysjärjestöillä oli jo tässä vaiheessa pitkät perinteet sosiaalisesta avustustyöstä kehitysmaissa. Järjestöt olivat vuosikymmenien saatossa tutustuneet paikallisiin oloihin ja toimijoihin sekä hioneet toimintaansa niihin sopiviksi. Helluntailiikkeellä oli tutkittavalla ajanjaksolla oma lähetysjärjestö, vuonna 1927 perustettu Suomen Vapaa Ulkolähetys ry (SuVUL, nykyisin Fida International), joka oli Suomen mittakaavassa kohtuullisen iso lähetysjärjestö ja samalla merkittävä kehitysyhteistyön harjoittaja. SuVUL:n harjoittama sosiaalinen avustustyö oli 1970-luvulle tultaessa kiinteä osa sen lähetystyötä. Ulkoministeriö alkoi vuonna 1975 maksaa kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöprojekteille tukea ja SuVUL oli ensimmäisten tukea saaneiden järjestöjen joukossa. Tutkittavalla ajanjaksolla SuVUL:n alaisuuteen perustettiin kehitysyhteistyötä varten oma osasto, Lähetysten Kehitysapu eli LKA.

Tutkimuksen tavoite on selvittää, millainen asema kehitysyhteistyöllä oli vuosina 1970–1979 helluntailiikkeen lähetystyössä. Lähestyn tutkimustehtävääni selvittämällä, mitkä tekijät johtivat LKA:n perustamiseen ja miksi LKA sai SuVUL:n organisaatorakenteessa juuri sen paikan, jonka sai. Rahoitus on iso tekijä lähetystyössä. Selvitän, miten lähetystyö ja kehitysyhteistyö rahoitettiin ja millaisia muutoksia rahoituksessa tapahtui tutkittavalla ajanjaksolla. Tärkeässä osassa tutkimusta ovat suurta huomiota aikanaan osakseen saaneet kehitysyhteistyön hyväksi järjestetyt varainkeruukampanjat. Muutokset lähetysjärjestön rakenteissa ja kehitysyhteistyön nousu parrasvaloihin synnyttivät liikkeen sisällä keskustelua. Arvioin tätä keskustelua eri näkökulmista: millaisen vastaanoton kehitysyhteistyön organisoiminen, varainkeruukampanjat ja yhteistyö ulkoministeriön kanssa saivat sekä millaisia argumentteja näiden puolesta ja vastaan esitettiin. Tarkastelen liikkeen sisäistä lähetysdiskurssia ja lähetystyöhön liittyviä konventioita lehtikirjoittelun ja kirjeiden avulla. Pohdin, mitä lehtien ja kirjeiden lähetyspuhe kertoo lähettien suhtautumisesta

kehitysyhteistyöhön ja kehitysmaiden asukkaisiin. Tutkimuksessani minua ovat ohjanneet seuraavat kysymykset:

- *Mitkä tekijät johtivat Lähetyksen Kehitysavun perustamiseen?*
- *Mitä muutoksia lähetyksen rahoituksessa tapahtui vuosina 1970–1979?*
- *Miten kehitysyhteistyön organisoituminen näkyi helluntailiikkeen lähetykseskustelussa?*
- *Miten kirjeiden ja lehtien lähetykspuhe kuvaavat lähettien suhdetta lähetyksen ja kehitysyhteistyöhön sekä kehitysmaiden asukkaisiin?*

Rajaan tutkimukseni koskemaan vuosia 1970–1979, jolloin tapahtui muutoksia helluntailiikkeen harjoittaman kehitysyhteistyön kannalta ja SuVUL:n organisaatorakennetta kehitettiin. Aikarajaus kattaa ajan ennen ulkoministeriön varojen vastaanottamista ja viisi vuotta, jolloin SuVUL vastaanotti valtion tukea ja järjesti kolme varainkeräyskampanjaa. Tämä mahdollistaa vertailun ja muutoksien havainnoinnin. Keskityn tutkimuksessani Afrikkaan, jossa oli tutkittavana ajanjaksona SuVUL:n monia suuria lähetyksohteita. Erityisesti Etiopia ja Kenia ovat tutkimuksen kannalta keskeisiä. Kenia oli 1970-luvulla lähettimäärältään helluntailiikkeen suurin lähetykskenttä. Myös Etiopia oli tärkeä lähetyksohde ennen vuosikymmenen lopun vallankaappauksia ja levottomuuksia, jotka pakottivat lähetit poistumaan maasta. Sosiaalisen avun tarve köyhyydestä kärsineessä maanosassa oli luonnollisesti suuri, joten kehitysyhteistyön merkitys osana lähetystyötä korostui. En rajaa tutkimustani kuitenkaan tiukasti pelkkään Afrikkaan, sillä maantieteellisen rajauksen sijasta päähuomioni keskittyy kehitysyhteistyön asemaan, rahoitukseen ja toisaalta tapahtumiin Suomessa. Kytken tutkimuksen osaksi laajempaa poliittista taustaa ja yhteiskunnallista kehitystä. On tärkeää ymmärtää, miten Suomessa ja helluntailiikkeessä tehdyt päätökset nojautuvat ympäröivän maailman tapahtumiin. Vertailen helluntailiikkeen lähetykskehitystä evankelis-luterilaiseen kirkkoon ja SuVUL:ä Suomen Lähetykseseuraan.

Tämä tutkimus kuuluu kirkkohistorian alaan. Tutkimusmenetelmäni voisi kuvailla historiallis-kvalitatiiviseksi. Lyhyesti sanottuna se tarkoittaa aikalaislähteiden lukemista ja havaintojen tekemistä. Vertailen lukemaani lähdeaineistoa aiempaan tutkimukseen ja teen havainnoistani johtopäätöksiä. Lähdekriittisyys vaatii tutkijaa tarkastelemaan itseään alinomaa kriittisesti. Taustalla tiedostamatta vaikuttavat ennako-oletukset, sympatiat ja antipatiat on osattava laittaa sivuun. Tutkijan on oleellista sisäistää, että kukin kirje tai lehtiartikkeli on kirjoitettu tiettyä lukijaa tai lukijakuntaa varten. Lähteessä on kontekstista

riippuen saatettu jättää tiettyjä asioita mainitsematta, kun taas toisia aiheita on nostettu esille. Esimerkiksi lehtiartikkeleissa on saatettu tarkoituksella korostaa tapahtumia, joita lukijoiden on uskottu mielellään lukevan. Myös taloudelliset intressit ovat ohjailleet julkaisutoimintaa ja kirjoitusten sisältöä. En väitä olevani tutkijana täysin neutraali tutkimuskohdettani kohtaan. Niin ikään korostan, etten ajattele pystyväni tutkimuksessani kertomaan tyhjentävästi kaikkea helluntailiikkeen kehitysyhteistyöstä tutkittavalla ajanjaksolla. Tarkoitukseni on tehdä havaintoja ja tuoda esiin jotakin siitä, mitä kehitysyhteistyö merkitsi helluntailaisille tutkittavana ajanjaksona ja miten siitä puhuttiin. En ota kantaa kehitysyhteistyön ja lähetystyön väliseen suhteeseen enkä lähetystyöhön liittyviin arvokysymyksiin.

Tutkimukseni lähtepohja muodostuu erityyppisistä lähteistä. Tärkeimmät lähdeaineistot ovat helluntailiikkeen sanoma- ja aikakauslehdet, ulkoministeriön ja Fidan arkistojen asiakirjat sekä lähettien kirjeenvaihto. Ulkoministeriön arkistolähteet ovat pääosin anomuksia, päätöksiä, raportteja, SuVUL:n ja ministeriön virkailijoiden välistä kirjeenvaihtoa sekä muistioita. Fidan arkistolähteet sisältävät yhdistyksen hallituksen pöytäkirjoja, vuosikertomuksia, tilintarkastuskertomuksia ja laskelmia. Lähettien kirjeenvaihtoa otin mukaan tutkimukseen yhden seurakunnan osalta. Kävin tutkimusta varten läpi Suomen suurimman helluntaiseurakunnan, Helsingin Saalemin, arkistosta lähettien kirjeenvaihdon vuosilta 1970–1979. Lähetit olivat tiiviissä yhteistyössä oman paikallisseurakuntansa kanssa, joten Saalemin arkiston kirjeenvaihto valaisee lähettien suhdetta omaan kotiseurakuntaansa. Saalemin arkistossa on lisäksi vähäinen määrä muuta lähetystyöhön liittyvää materiaalia, kuten läheteille lähetettyjä kyselykaavakkeita. Fidan ja Saalem-seurakunnan arkistot ovat järjestelemättömät ja etenkin Saalem-seurakunnan arkisto on melko niukka. Kirjeet, pöytäkirjat ja muut asiakirjat ovat kansioissa ilman tarkempaa jaottelua.

Arkistomateriaali on kaikissa arkistoissa epätasaista sekä määrältään että laadultaan. Joiltain vuosilta aineistoa on paljon, toisilta ei juuri mitään. Toisinaan lähdemateriaalin välistä vaikutti puuttuvan jotakin, kuten liitteitä. Puolet SuVUL:n vuosikertomuksista puuttui¹, samoin joitakin hallituksen kokouksien pöytäkirjoja. Osasta arkistolähteistä ei selvinnyt, mikä asiakirja on kyseessä, kuka sen on laatinut tai miltä vuodelta se on. Tällaiset epäselvyydestä johtuvat puutteet olivat kuitenkin yksittäisiä. Monet kirjeet on kirjoitettu käsin, jolloin käsialan tulkitsemisessa oli omat haasteensa. Etenkin kirjeissä tuli esiin myös se ongelma, että ne oli usein kirjoitettu ennestään tutulle vastaanottajalle, jolloin monia asioita jätettiin – ilmeisesti itsestään selvinä – mainitsematta. Samoin henkilöistä, paikoista tai tapahtumista

---

¹ Puuttuvat vuosikertomukset: 1970, 1971, 1973–1975.

saatettiin käyttää epävirallisia nimityksiä. Lähdemateriaali tässä tutkielmassa oli runsas, eivätkä satunnaiset epäselvyydet vaikuttaneet merkittävästi tulkintojen tekemiseen.

Helluntailiikkeen lehdet ovat tärkeä osa tutkimuksen lähdeaineistoa. Kävin läpi kaikki numerot 1970–1979 liikkeen pää-äänenkannattajasta *Ristin Voitoista* ja *Maailman Ääret* -lähetyslehddestä. *Ristin Voitto* ilmestyi 1970-luvulla viikoittain ja *Maailman Ääret* kuudesta kahdeksaan kertaan vuodessa. Vuosikymmenen aikana pelkästään *Ristin Voittoja* ilmestyi noin 500 kappaletta, joten ne muodostavat määrällisen enemmistön lähdeaineistossa. Kävin lehdet läpi sivu sivulta etsien lähetyksellisiä tekstejä. Luin kaikki kehitysyhteistyötä koskevat artikkelit, pääkirjoitukset, uutiset ja ilmoitukset riippumatta siitä, mitä maata tai aluetta ne käsittelivät. Lisäksi kiinnitin erityistä huomiota Afrikan maita koskeviin teksteihin, vaikka ne eivät olisi käsitelleetkään kehitysyhteistyötä. *Ristin Voitossa* oli tyypillisesti 16 sivua, *Maailman Ääri*ssä 30–60. *Ristin Voitto* oli tärkeä vaikutuskanava, sillä helluntaipiireissä sen levikki oli laaja. *Ristin Voiton* levikki oli vuonna 1970 noin 13 000 kappaletta, *Maailman Äärien* 6600 kappaletta². Vuosikymmenen lopussa *Ristin Voiton* levikki oli noin 16 000 ja *Maailman Äärien* noin 7000³. Jotta saisin tutkimukseen seurakuntien näkökulmaa, otin mukaan Tampereen helluntaiseurakunnan seurakuntalehden, Viestintuojan, vuosikerrat vuosilta 1970–1979. Viestintuoja ilmestyi kuudesti vuodessa. Valitsin Tampereen helluntaiseurakunnan, sillä se on Suomen helluntaiseurakuntien joukossa suurehko, ja toisaalta halusin mukaan maakuntanäkökulmaa. Viestintuojissakin lähetystyö oli usein esillä ja lehdessä julkaistiin muun muassa seurakunnan omien lähettiläisten kirjoituksia.

Arkistolähteet olivat ensisijaisia selvittäessä tapahtumien kulkua ja esimerkiksi tehtyjä päätöksiä. Arkistolähteet, kuten pöytäkirjat, olivat usein kaikessa asiapitoisuudessaan luonteeltaan toteavia. Liikkeen lehdet ja lähettiläisten kirjeenvaihto valaisivat kehitysyhteistyön julkisuuskuvausta sekä kehitysyhteistyön ja perinteisen lähetystyön välistä suhdetta. Ne näyttivät tilannetta pintaa syvemmmältä ja soivat mahdollisuuden tutustua eri toimijoiden mielipiteenilmaisuihin.

Aiempaa tutkimusta Suomen helluntailiikkeen harjoittamasta kehitysyhteistyöstä 1970-luvulla on niukasti. Olen kuitenkin hyödyntänyt joitakin aihetta sivuavia tutkimuksia. Jaakko Lounelan väitöskirja *Mission and Development*⁴ on aiheensa puolesta lähellä tutkimuskohdetta, mutta se rajautuu vain Keniaan ja käsittää neljän suomalaisen lähetysjärjestön työn viidellä eri vuosikymmenellä. Lounela keskittyy tutkimuksessaan lähinnä siihen, kuinka valtion tuki vaikutti lähetysjärjestöjen toimintaan. Hän tuo esiin, että

---

² Haapala 1970.

³ RV 1.6.1978; 15.2.1979.

⁴ *Mission and Development: Finnish Mission Agencies in Development Work in Kenya 1948–1989*, 2007.

lähetysjärjestöissä oli myös kriittisyyttä valtion tukea kohtaan. Tässä tutkimuksessa syvennyn lisää tähän aiheeseen. Miina Puntilan ansiokas Pro Gradu *Kansalais- ja lähetysjärjestöt suomalaisen kehitysyhteistyön toimijoina 1960–70-luvulla*⁵ ja Lauri Siitosen pro gradu *Kehitysyhteistyöpolitiikka Suomen ulkopolitiikassa*⁶ käsittelevät kansalaisjärjestöjen ja ulkoministeriön yhteistyötä. Olen hyödyntänyt niitä etenkin ulkoministeriön ja SuVUL:n yhteistyötä käsittelevässä luvussa. Uutena näkökulmana aiempaan tutkimukseen nähden tämä tutkimus keskittyy kehitysyhteistyölle annettuun asemaan evankelioivan lähetystyön rinnalla sekä syvenyy keskusteluun, jota kehitysyhteistyön nouseminen pinnalle aiheutti.

Peilaan tutkimuksessani helluntailiikkeen lähetystyön kehitystä yhteiskunnallis-poliittiseen tilanteeseen. Suomen yhteiskunnallista tilannetta tutkittavalla ajanjaksolla taustoittavat Jorma Kallenaution *Suomi kylmän rauhan maailmassa*⁷, Pekka Visurin *Suomi kylmässä sodassa*⁸, Jukka Nevakiven *Jatkosodasta nykypäivään 1944–2009*⁹ ja Heikki Ylikankaan *Suomen historian solmukohdat*¹⁰. Samuel Ruohomäen tutkimus helluntailiikkeen lähetystyön historiasta antaa hyvän kokonaiskuvan helluntailiikkeen lähetystyön vaiheista.¹¹ Kalevi Helimäki on laatinut Fidan 30-vuotisjuhlakirjaan *Kehitys avusta kumppanuuteen* selonteon LKA:n alkuvaiheista. Teos on tärkeä taltiointi SuVUL:n varainkeräyskampanjoiden suunnittelusta ja toteuttamisesta.

Helluntailiikkeen lähetystyö tarkoittaa tässä tutkimuksessa käytännössä samaa kuin SuVUL:n harjoittama lähetystyö. Tutkimus käsittelee kehitysyhteistyötä, mutta siinä on kyse yhtä lailla lähetystyöstä. Laajassa merkityksessä termi ”lähetystyö” sulkee sisäänsä myös kehitysyhteistyön. SuVUL:n 1970-luvulla harjoittamaa kehitysyhteistyötä ei voi leikata irti lähetystyöstä, sillä ne limittyivät toisiinsa yhteisen historian, yhteisten toimijoiden, yhteisten kohteiden ja osittain yhteisen rahoituksen kautta. Kun puhun lähetystyöstä, tarkoitan usein kokonaisuutta, joka kattaa nämä molemmat työmuodot. Käytän tutkimuksessa termiä ”evankelioiva lähetystyö” tai helluntailiikkeen terminologiasta nousevaa vaihtoehtoa ”perinteinen lähetystyö”, joilla tarkoitan evankelioimiseen tähtäävää, julistavaa lähetystyötä. Kehitysyhteistyön synonyymina käytän termiä sosiaalinen avustustyö. Molemmilla tarkoitan lähetysmaissa tehtävää sosiaalista avustustyötä eli kansainvälistä diakoniaa, joka useimmiten oli sairaanhoidon, perusterveydenhuollon ja peruskoulutuksen suunnittelua ja toteuttamista.

---

⁵ 2003.

⁶ 1982.

⁷ 2005.

⁸ 2006.

⁹ teoksessa Suomen poliittinen historia 1809–2009, 2009.

¹⁰ 2007.

¹¹ Ristin lippua korottamassa ja rauhan evankeliumia julistamassa. Suomen helluntaiseurakuntien lähetystyö 1912–2012 2013.

Toteuttaminen sisälsi tarvittavista puitteista huolehtimisen, eli rakennusten rakentamisen ja välineiden hankkimisen ja huoltamisen. Osassa lähetyskohteita oli orpokoteja ja ammatillista koulutusta. ”Lähetyskentällä” tarkoitan lähetyskohteita. Puhun tutkimuksessa ”kehitysmaista”. Tiedostan käsitteen ongelmallisuuden ja mietin myös muita vaihtoehtoja kuten ”köyhät maat”, ”kolmas maailma” tai ”kehittyvät maat”. Riippumatta käytettävästä nimityksestä törmätään samaan ongelmaan niputtamalla joukko hyvin erilaisia maita ja niiden maantieteellisten rajojen sisällä asuvia erilaisia kansoja saman käsitteen alle. On hyvä muistaa, että eri alueilla köyhyyden taustalla on erilaisia syitä. Aina köyhimmät maat eivät edes ole vähiten kehittyneitä. Avuntarpeen luokitteluperusteet ovat osin keinotekoisia ja niillä saattaa olla poliittisia tai taloudellisia merkityksiä maille.¹² Valitsin käsitteen ”kehitysmaat”, sillä se nousee lähteistäni ja tuntuu näin ollen luontevalta käyttää historian tutkimuksessa. Käsitteeseen yleisesti liitetyt merkitykset toimivat tämän tutkimuksen kontekstissa.

Tutkimus rakentuu johdannon lisäksi neljästä käsittelyluvusta ja johtopäätöksistä. Toisessa luvussa käyn läpi lähetiksi tulemisen sekä rahoituksen periaatteet ja käytänteet. Lisäksi luon katsauksen siihen, millaista lähetys- ja kehitysyhteistyön arki kehitysmaissa oli ja miten avustustyön vaikuttavuus nähtiin. Kolmannessa luvussa selvitän Lähetysten kehitysavun syntyprosessia ja helluntailiikkeen yhteistyötä ulkoministeriön kanssa. Neljäs luku on tutkimuksen ainoa kronologisesti etenevä ja se on varattu kokonaan kehitysapukeräyksen käsittelyyn. Käyn systemaattisesti läpi keräyksen järjestämisen, markkinoinnin ja lopputuloksen. Tarkastelen keräyksiä aikansa ilmiöinä ja inhimillisen auttamishalun näkökulmasta. Viimeisessä luvussa tutkin helluntailiikkeen lähetysdiskurssia ja pohdin millaisia näkökulmia se antaa kehitysyhteistyölle annettuun asemaan. Tarkastelen keräysten ja Lähetysten Kehitysavun vanavedessä vellonutta keskustelua ja toisaalta sitä, millä käsitteillä lähetystyöstä puhuttiin.

1.2 Helluntailiikkeen lähetystyön varhainen historia

Helluntailiike sai alkunsa 1900-luvun alussa Yhdysvalloissa, josta se levisi muutamaa vuotta myöhemmin Suomeen ja muihin Pohjoismaihin. Ensimmäisinä vuosinaan Suomessa herätys sai kannattajia jo olemassa olevista kristillisistä kirkkoista. Monet liikkeen ensimmäisistä jäsenistä kuuluivat angloamerikkalaisperäisiin liikkeisiin, kuten metodisti-, baptisti- ja vapaakirkkoihin. Myös evankelis-luterilaisen kirkon pappeja liittyi liikkeeseen jo sen alkuaikoina.¹³ Vuosi 1912 oli Suomessa merkkipaalu hiljalleen itsenäistyvän helluntailiikkeen

---

¹² Koponen 2016, 42–44.

¹³ Helander 1987, 18, 39.

kannalta. Tuolloin alettiin julkaista liikkeen omaa lehteä, *Ristin Voittoa* ¹⁴, pidettiin ensimmäiset raamattupäivät ja kastetilaisuudet ¹⁵ sekä alettiin viettää omaa ehtoollista ¹⁶. Ensimmäinen helluntaiseurakunta oli Helsinkiin 1915 perustettu Siiloam. ¹⁷

Kirjallisuudessa esiintyy useita eri variaatioita helluntailiikkeen ensimmäisistä läheteistä ja liikkeen lähetystyön alkuvuodesta. Yksi vahva ehdokas ensimmäiseksi lähetystyöntekijäksi on raumalainen merimies ja lähetysaarnaja Emil Danielsson (1878–1965). Helluntailiikkeen ensimmäisiin läheteihin lukeutuivat myös Nikolai (1893–1947) ja Martta Pöysti sekä Toimi Yrjölä (1909–1989). Pöystit olivat ennen helluntailiikkeeseen siirtymistään toimineet lähetystyössä Kiinassa ja Siperiassa NMKY:n lähettiminä. Nikolai Pöystin panosta voidaan pitää helluntailiikkeen lähetystyön varhaisen organisoitumisen kannalta merkittävänä. Hän vieraili useilla paikkakunnilla Suomessa kertomassa lähetystyöstä ja kirjoitti lähetysaiheisia lehtiartikkeleita. Nikolai Pöystin innoittamana perustettiin lopulta vuonna 1927 helluntailiikkeen lähetysjärjestö Suomen Vapaa Ulkolähetys ry eli SuVUL. ¹⁸ Pöystit ja Yrjölä olivat ensimmäiset SuVUL:n lähettämät ja kannattamat lähetit ¹⁹ ja usein onkin ajateltu helluntailiikkeen varsinaisen lähetystyön käynnistyneen vasta Pöystien ja Yrjölän lähdettyä matkaan 1929. ²⁰ Seuraavalla vuosikymmenellä SuVUL:n lähettien määrä lisääntyi, kun Sylvi Mömmö lähti ensimmäisenä suomalaisena helluntaiherätyksen edustajana Afrikkaan vuonna 1934 ²¹ ja Kiinaan lähti Yrjölän mukaan kymmenen uutta lähettiä vuonna 1936. ²²

Kiinnostuksen lähetystyötä kohtaan lisääntyessä seurakunnissa alettiin järjestää muutaman viikon mittaisia lähetyskursseja. Seurakunnallisten kurssien lisäksi eri puolille maata muodostui pieniä lähetyskoulutuksen keskuksia. ²³ Pietarsaaressa oli Larsmon lähetyskoti, jossa järjestettiin lähetyskursseja ja majoitettiin lomalle tulevia lähettejä. Larsmon lähetyskurssilla opiskeltiin Raamattua, kieliä, lähetys- ja kirkkohistoriaa sekä yhteiskuntaoppia. ²⁴ Opetuksen painopiste säilyi kuitenkin vuosikymmeniä Raamatun opiskelussa. Myös Helsingissä toimi pienimuotoinen lähetysvalmennuskeskus 1950-luvulle saakka. Säännöllisemmän raamattu- ja lähetysopetuksen tarpeessa perustettiin vuonna 1952 Paimioon helluntaiseurakuntien yhteinen raamattuopisto, jossa muiden kurssien lisäksi

---

¹⁴ Helander 1987, 17.

¹⁵ Ruohomäki 2007, 436–440.

¹⁶ Ruohomäki 2007, 455–457.

¹⁷ Helander 1987, 18–19.

¹⁸ Kuosmanen 1989, 9–12.

¹⁹ Tosin ensimmäiset SuVUL:n rahallista tukea nauttineet henkilöt olivat Anna Kempe, Aleksander Summanen sekä eestiläiset Johannes Luik ja Timo Pihlakas. Ahonen 1994, 179.

²⁰ Ruohomäki 2013, 22.

²¹ Tillander 2007, 28.

²² Luoto 2007, 17.

²³ Saarinen 2007, 115, 117.

²⁴ RV 27.5.1976 Larsmon lähetyskoti toiminut 30 vuotta s.n.; Tillander 2007, 24–27.

järjestettiin lähetyškoulutus tuleville lähetystyöntekijöille. Vuonna 1959 opisto muutti Hattulaan suurempiin tiloihin. Samalla koulutus monipuolistui ja opintosuunnitelmaa kehitettiin.²⁵ 20-vuotisjuhliinsa, eli vuoteen 1972 mennessä opiston lähetyskurssin oli käynyt 100 sittemmin lähetyškentälle lähtenyttä lähettiä.²⁶

Helluntailaisten tarkkaa määrää 1970-luvulla on vaikea arvioida, koska paikallisseurakunnat olivat itsenäisiä yhdistyksiä, eikä jäsenmääriä 1970-luvulla laskettu kovin tarkasti. Vapaa Sisälähetys ry:n vuonna 1981 teettämän tutkimuksen mukaan vuonna 1970 helluntaiseurakuntien kastettuja jäseniä oli noin 29 600. Jäsenmäärä kasvoi 1970-luvun aikana niin, että vuonna 1980 jäseniä oli noin 36 700. Jäsenmääriltään suurimmat seurakunnat olivat suurimmissa kaupungeissa.²⁷ SuVUL:n lähettimäärä kasvoi 1970-luvun aikana vuosikymmen alun reilusta kahdestasadasta vuosikymmen lopun 255:een.²⁸ Jäsenmäärään suhteutettuna helluntailiikkeessä oli paljon lähettejä. SuVUL:n lähetyssihteereinä 1970-luvulla toimivat Unto Kunnas²⁹ ja huhtikuusta 1979 alkaen Veikko Manninen.³⁰

Tutkimuksen kannalta oleellinen yksityiskohta on liikkeen lähettien sukupuolijakauma. Tutkittavalla ajanjaksolla noin kaksi kolmasosaa SuVUL:n lähetystyöntekijöistä oli naisia. Naisista naimattomia oli noin puolet, jolloin naimattomien naisten osuus kaikista läheteistä oli noin kolmasosa. Naimattomia lähettimiehiä oli 1970-luvulla vain muutama, joten ero naimattomien miesten ja naimattomien naisten lukumäärissä oli huomattava.³¹ Naisläheteissä oli paljon hoitotyön ammattilaisia, mikä sopi yhteen sosiaalisen avustustyön tarpeiden kanssa. Kehitysyhteistyön tarpeen painottumisen takia erityisen paljon naisia oli Afrikan lähetyškentillä.³² Naisten aktiivisuus on ollut tyypillinen ilmiö suomalaisessa ja pohjoismaisessa lähetystyössä laajemminkin. Esimerkiksi Suomen Lähetysseuran läheteistä 1970-luvulla noin kolme neljäsosaa oli naisia ja heistä enemmistö oli naimattomia. Helluntailiikkeen erityispiirteenä on ollut, että liike on amerikkalaistaustaisena ja alusta saakka maallikkoluonteisena antanut naisille avarasti tilaa toimia julistustehtävissä. Naisten kynnys julistamaan lähtemiselle on säilynyt matalana.³³ Lähetyškentillä tämä näkyi naisten työskentelemisenä uranuurtajina vastuullisissa tehtävissä, jopa laajojen alueiden vastaavina

---

²⁵ Saarinen 2007, 118, 121.

²⁶ Mänttari 1972.

²⁷ Antturi 1986, 65–66.

²⁸ MÄ 6/1970 Lähetysseuran osoitteet; FidaA SuVUL r.y.:n toimintaselostus vuodelta 1979.

²⁹ Kuosmanen 1989, 39.

³⁰ FidaA SuVUL r.y.:n toimintaselostus vuodelta 1979.

³¹ MÄ 7–8/1974 Lähetysseuran osoitteet; MÄ Lähetysseuran osoitteita 6/1975; MÄ 6/1976 Lähetysseuran osoitteita; MÄ 6/1977 Lähetysseuran osoitteita; 6/1978. Luvut ovat suuntaa-antavia ja ne on laskettu Maailman ääret -lehden lähetysseuran osoiteluetteloiden perusteella. Tarkkoja lukumääriä ja osuuksia on vaikea arvioida, sillä lähettien määrä on ollut jatkuvassa muutoksessa eivätkä lähettien perhesuhteet tai siviilisääty käy ilmi luetteloista.

³² Tillander 2007, 29.

³³ Helander 1987, 33, 35, 201.

lähetysaarnajina.³⁴ En tämän tutkimuksen tavoitteen puitteissa käsittele naisnäkökulmaa helluntailiikkeen lähetystyössä. Tutkimusta lukiessa on kuitenkin hyvä tiedostaa naislähettien suuri määrä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että liikkeen kehitysyhteistyö lähetysmaissa on ollut naisten vastuulla.

1.3 Suomalainen yhteiskunta ja ulkopolitiikka 1960-luvulla

Suomen ja muun Euroopan yhteiskunnallista ilmapiiriä sävytti 1960-luvulla uusvasemmistolaisuuden nousu ja sen pohjalta ponnistanut opiskelijaradikalismi. Uusvasemmistolaisuus vetosi etenkin akateemisiin nuoriin, jotka kapinoivat edellisen sukupolven arvoja vastaan. Yhteiskunnallinen tiedostavuus lisääntyi ja vuosikymmenen loppua kohden tultaessa niin Suomessa kuin muuallakin Euroopassa järjestettiin mielenosoituksia, joissa aikuistuneet suuret ikäluokat osoittivat halunsa taistella yhteiskunnallisia epäkohtia vastaan. Tämän solidaarisuusaatteen pohjalta syntyi kansanliikkeitä, kuten Sadankomitea, Marraskuun liike, Yhdistys 9 ja Enemmistö ry. Kärkkäin uusvasemmistolaisuuden aika ei kestänyt pitkään, mutta ehti vaikuttaa laajasti etenkin kulttuuriin, mediaan, yliopistoon ja poliittisiin puolueisiin.³⁵ Olennaisena osana liikehdintää oli kansainvälinen solidaarisuus. Vietnamin sodan ja Tšekkoslovakian miehityksen vastustaminen yhdisti eurooppalaisia nuoria. Matkustelu yleistyi ja sitä myötä kansainvälisten vaikutteiden saaminen ja tiedostavuus lisääntyivät etenkin akateemisten opiskelijoiden keskuudessa.³⁶ Kansainvälinen suuntautuminen ei rajoittunut ainoastaan yhteiskunnallisesti aktiivisiin opiskelijoihin. Samaan aikaan, kun nuoriso suuntautui enenevässä määrin kohti muuta Eurooppaa, alkoi Suomen ulkopolitiikka aktivoitua 1960-luvun lopulla. Tämä näkyi muun muassa kansanedustajien ulkoasiainhallintoa käsittelevien puheenvuorojen ja aloitteiden lisääntymisenä.³⁷

Kylmä sota ja idänsuhteet muodostivat Suomen poliittisen päätöksenteon taustan. Suomen sijainti Neuvostoliiton naapurissa pakotti ottamaan lähes kaikessa päätöksenteossa huomioon supervallan intressit. YYA-sopimus sitoi Suomea Neuvostoliittoon, mutta samalla Suomi noudatti parhaansa mukaan puolueettomuuspolitiikkaa.³⁸ Tasapainoilu idän ja lännen välissä oli pakottanut kuulostelemaan Neuvostoliiton ulkopolitiikkaa ja reagoimaan siihen herkästi. Idänsuhteissa harjaantunut responsiivisuus sekä kokemus konfliktien välttämisestä

---

³⁴ Söderlund 1973.

³⁵ Ylikangas 2007, 318–321.

³⁶ Nevakivi 2009, 288–290.

³⁷ Kallentautio 2005, 133, 423.

³⁸ Visuri 2006, 226.

loivat Suomelle hyvät edellytykset sovittelua kansainvälisiäkkin konflikteja.³⁹ Vaikka politiikan painopiste säilyi idänsuhteiden mallikkaassa hoitamisessa, siteet länteen alkoivat enenevässä määrin vahvistua. Suomi kasvatti rooliaan YK:ssa 1960-luvun lopulla hoitamalla joitakin tärkeitä luottamustehtäviä, joista merkittävin oli turvallisuusneuvoston jäsenyys. YK:n rauhanturvaaja- ja aseidenriisuntatehtävistä muodostui Suomelle tärkeä osaamisalue. Turvallisuusneuvoston jäsenenä Suomi oli aktiivinen ja onnistuikin aloitteillaan ja päätöslauselmaehdotuksillaan vaikuttamaan monien konfliktien ratkaisuun suotuisasti. Tämä YK:n luottamustehtävien kautta syntynyt osaaminen kehitysmaita koskeissa kysymyksissä antoi Suomelle mahdollisuuden alkaa aktiivisemmin ottaa kantaa esimerkiksi kolonialismia, rotusortoa ja taloudellista eriarvoisuutta vastaan. Hyvän maineen luominen ja onnistuminen YK:n tärkeissä tehtävissä osoittivat Suomen pystyvyyden monenkeskisissä diplomaattisissa suhteissa. Aloitteellinen toiminta YK:ssa myötävaikuttanut Suomen ulkopolitiikan entistä globaalimpaan asennoitumiseen 1960-luvun lopulla.⁴⁰

Suomi vastaanotti edelleen 1960-luvulla kehitysapua ja Unicefin pienimuotoista tukea ja pysyi kehitysavun nettosaajana vielä vuoteen 1968 saakka.⁴¹ Pian YK:n jäseneksi liittyttyään Suomi alkoi avustaa järjestön lastenrahastoa, Unicefia. 1950- ja 1960-lukujen aikana Suomi avusti YK:n jäsenenä lukuisia muita tukiohjelmiä sekä rahastoja ja otti näin ensiaskelia kansainvälisessä monenkeskisessä kehitysavussa. Siirtyminen tuen vastaanottajasta sen antajaksi oli vähittäinen, mutta kansainvälisesti katsoen suhteellisen nopea.⁴² Paine valtiollisen kehitysavun kehittämiseksi ja lisäämiseksi kasvoi ja vuonna 1961 valtioneuvosto asetti kansainvälisen kehitysavun komitean selvittämään Suomen antamaa kehitysapua. Komitea määritteli valtiollisen kehitysyhteistyöpolitiikan periaatteet. Se suositteli liittämään Suomen harjoittaman kehitysaputoiminnan osaksi YK:n kehitysapua, mutta tekemään yhteistyötä lisäksi muiden pohjoismaiden kanssa. Kokemuksen karttuessa nähtiin tärkeänä alkaa kehittää omia kahdenvälisiä kehitysapuohjelmia. Samana vuonna 1961 valtion budjettiin varattiin ensimmäistä kertaa määrärahoja kehitysapua varten. Kehitysyhteistyötoiminnan organisoitumisen yksi merkkipaalu saavutettiin vuonna 1965, kun ulkoministeriön yhteyteen perustettiin kehitysaputoimisto. Ulkoministeriön neuvoa-antavaksi elimeksi asetettiin vuonna 1966 kehitysapuasain neuvottelukunta.⁴³

Yhteistyö kehitysapuasioissa muiden pohjoismaiden kanssa oli tiivistä. Etenkin Ruotsista otettiin mallia kehityspolitiikan organisoinnissa. Suomen ensimmäinen varsinainen

---

³⁹ Kallentautio 2005, 288–289.

⁴⁰ Kallentautio 2005, 176–178.

⁴¹ Siitonen & Sitari 1990, 49–50.

⁴² Kehitysyhteistyökomitean mietintö 1978, 31–32.

⁴³ Siitonen 1982, 11–15.

kehitysyhteistyöprojekti oli yhdessä muiden pohjoismaiden kanssa toteutettu Tanganjika-hanke, josta sovittiin vuonna 1962. Projektin jälkeen pohjoismainen yhteistyö lisääntyi ja sen pääasiallisena kohdemaana säilyi Tansania.⁴⁴ Tansaniasta tuli Suomen kahdenvälisen kehitysavun tärkein kumppanimaa. Suomi lähetti 1960- ja 1970-lukujen vaihteessa Tansaniaan kaksi kertaa niin kutsuttuja kehitysjoukkoja. Kehitysjoukot koostuivat tarkoin valikoiduista nuorista, joiden tehtävä oli määränpäässä jakaa asiantuntemustaan.⁴⁵

Ajatus kansalaisjärjestöjen avustustyön taloudellisesta tukemisesta heräsi eloon kehitysapuasiain neuvottelukunnassa, ulkoministeriön kansainvälisen kehitysavun neuvoantavassa elimessä, jo 1960-luvulla. Ensimmäinen selvitys järjestöjen kiinnostuksesta ja soveltuvuudesta yhä edelleenkin jatkuvaan yhteistyöhön ulkoministeriön kanssa tehtiin tuolloin.⁴⁶ Koko 1960-luku oli voimakasta kasvun aikaa suomalaisen kehitysyhteistyön kannalta. Kehitysyhteistyöhön valtion budjettiin varatut määrärahat kasvoivat vuoden 1961 2,8 miljoonasta markasta vuosikymmenen loppuun mennessä 40 miljoonaan markkaan. Kasvu jatkui edelleen 1970-luvulla. Kehitysyhteistyömäärärahojen voimakkaasta kasvamisesta huolimatta Suomi ei 1960-luvun aikana päässyt lähellekään YK:n asettamaa 0,7 prosentin osuutta bruttokansantuotteesta.⁴⁷ Monista länsimaista poiketen Suomelta puuttuivat siirtomaahistorian mukanaan tuomat historialliset suhteet kehitysmaihiin. Suomen valtiolliset kontaktit kehitysmaihiin olivatkin varsin ohuet.⁴⁸ Aktiivinen lähetystyötausta sen sijaan osoittautui hyödylliseksi valtiollisten suhteiden luomisessa. Suomalaisten lähettien työ varsinkin Namibiassa auttoi luomaan kiinteän siteen maiden välille.⁴⁹

Suomalainen yhteiskunta, jossa helluntailiike 1970-luvulle tultaessa eli, oli keskellä murrosta. Kaupungistuminen ja elinkeinorakenteen muutos koskettivat suurinta osaa suomalaisista. Suomi kansainvälistyi ja televisioiden yleistyessä uutiset maailmalta tavoittivat yhä useammat suomalaiset. Helluntailiikkeen jäsenien kodeissa televisiot olivat keskivertoa harvinaisempia⁵⁰, mutta kuten myöhemmin osoitan, liikkeen lehdet pitivät seurakuntalaiset ajan tasalla lähetystyön ja kehitysmaiden tilanteesta. 1960-luvun murroksessa suomalainen mentaliteetti oli kypsynyt ajatukselle, että yhteiskunnallisiin epäkohtiin täytyy puuttua niin Suomessa kuin maan rajojen ulkopuolellakin. Katseet kääntyivät maan rajojen ulkopuolelle ja alettiin keskustella siitä, mikä oli rikkaiden valtioiden vastuu. Äänenpainot vastuun kantamiseksi kasvoivat. Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa huhtikuussa 1966 todettiin,

---

⁴⁴ Siitonen & Sitari 1990, 57.

⁴⁵ Artto 2005, 16.

⁴⁶ UMA 12 R Suomi 10 Kansalaisjärjestöille osoitettu, Kehitysapua koskeva tiedustelu (kaavake), 11.4.1967.

⁴⁷ Siitonen 1982, 22, 27.

⁴⁸ Kehitysyhteistyökomitean mietintö 1978, 31.

⁴⁹ Siitonen & Sitari 1990, 47.

⁵⁰ Klemetti 1976.

että kehitysmaita auttaakseen teollistuneiden maiden tulisi tinkiä omista hyvinvointivaatimuksistaan. Kehitysmaiden taloudellinen tukeminen nähtiin myös valtiovallan tehtävänä.⁵¹ Eräs osoitus yhteiskunnallisesta muuttuneesta ilmapiiristä ja reagoimisesta kehitysmaiden tilanteeseen oli se, että Yhteisvastuukeräykseen hyväksyttiin vuonna 1963 mukaan ensimmäisen kerran ulkomainen kohde. Kirkko osoitti päätöksellään, ettei kehitysmaiden ongelmille voi enää sulkea silmiä.⁵²

2. Lähetys- ja kehitysyhteistyö Suomessa ja lähetyskentällä

2.1 Rahoituksen periaatteet

Tärkeä osa helluntailaista teologiaa on aina ollut paikallisseurakuntaoppi, jonka mukaan Raamatun seurakuntamallin mukainen seurakunta on itsenäinen, omista asioistaan päättävä paikallisseurakunta. Tätä oppia eivät lähetyst historian eri vaiheetkaan hetkauttaneet. Pohjoismaisen helluntailiikkeen voimakkaan paikallisseurakuntaopin taustalla oli ruotsalainen saarnaaja Lewi Pethrus, joka vaikutti myös Suomen helluntailiikkeen opinmuodostukseen.⁵³ Paikallisseurakuntien itsenäisyyden vuoksi yhteinen lähetysjärjestö ei voinut kävellä paikallisseurakuntien päätäntävällän yli. SuVUL määritteli itsensä helluntaiseurakuntia palvelevaksi elimeksi, joka edusti seurakuntia eri lähetyskentillä rekisteröitynä yhdistyksenä niin kotimaisten kuin ulkomaistenkin viranomaisten edessä. SuVUL:n luonne seurakuntia palvelevana elimenä tuli esiin muun muassa siinä, että se ei vastannut lähettien toimeentulosta kotimaassa eikä lähetyskentillä, eikä määrännyt heidän toiminnastaan. Sen sijaan SuVUL tarjosi sekä läheteille että seurakunnille apuaan käytännön järjestelyissä. Taloudellinen vastuu ja päätösvalta läheteihin liittyvissä asioissa oli paikallisseurakunnilla, joita tosin kehoitettiin sopimaan tärkeistä lähetystyöhön liittyvistä järjestelyistä yhdistyksen sihteerin tai hallituksen kanssa. Ennen lähtöä allekirjoitettavassa kirjallisessa sopimuksessa lähetin tuli lupautua noudattamaan lähettäjaseurakuntansa antamia ohjeita.⁵⁴

Huolimatta lähettäjaseurakunnan harteilla olevasta päävastuusta SuVUL:lla oli lähettejä varten joukko huolellisia ohjeita. Toimintaa ja työntekijöitä varten laaditussa ohjeistossa lueteltiin seikkoja, joita SuVUL piti lähetystyöntekijäksi aikovan kannalta merkittävinä. Lähetin täytyi olla uudestisyntynyt, kastettu uskavana, Pyhän Hengen kasteen saanut ja

---

⁵¹ Helsingin Sanomat 12.4.1966 (pk).

⁵² Leskinen 2000, 299–300.

⁵³ Ruohomäki 2013, 40–43, 265–266.

⁵⁴ SuVUL Ohjeita 1973, 1 § & 2 §.

nuhteeton paikallisseurakunnan jäsen. Lähetin piti osata saarnata; jos sielujen voittaminen ei onnistunut Suomen kamaralla, se ei onnistuisi lähetysskentälläkään. Tulevan lähetin tulikin olla toiminut vähintään kaksi vuotta aktiivisessa evankelioimis- ja seurakuntatyössä. Sielujen voittamisen lisäksi hänen täytyi olla osoittautunut työssään ahkeraksi, aloitteelliseksi, kestäväksi ja sekä olosuhteet että työtoverit huomioon ottaen sopeutuvaksi. Julistustyöhön lähetin tuli olla saanut ohjausta ja vähimmäismääräksi katsottiin liikkeen oman raamattuopiston pisin kurssi. Lähetin oli hallittava riittävä englannin tai muun lähetystyöhön soveltuvan kielen taito, mistä oli esitettävä lähetyssihteerin vahvistama todistus. Iältään sopivana pidettiin lähtöhetkellä 23–35 vuoden ikäistä lähettiä, joskin poikkeustapaukset sallittiin. Jotta elämä lähetysskentällä sujuisi, eduksi lähtijälle oli taito suunnitella ja rakentaa rakennuksia, korjata ajoneuvoja ja hoitaa kirjanpitoa. Lähetysskentän tarpeista riippuen hyödyllisiä ammatteja olivat esimerkiksi sairaanhoitajan, kättilön tai opettajan ammatit. Tulevan lähetin tie lähetysskentälle vei lääkärin perusteellisen tarkastuksen kautta. Näin haluttiin varmistaa, että lähettikokelas oli fyysisesti ja psyykkisesti terve sekä kykenevä sopeutumaan lähetyssmaan olosuhteisiin. Monet lähtöön liittyvät käytännön seikat, kuten työluupa, viisumi ja tarvittavat varusteet, lähetin oli hoidettava yhdessä oman seurakuntansa kanssa. SuVUL puolestaan lupasi olla tarvittaessa apuna järjestelyissä.⁵⁵

Lähetyss työn rahoitus helluntailiikkeessä oli mutkikas kokonaisuus. Koska kyse oli vapaan suunnan liikkeestä, toiminta oli vapaaehtoisten lahjoitusten varassa. SuVUL:n lähetyss työtä varten painattamissa ohjeissa mainittiin, että jokainen lähetti on työssä kannatuksen, eli taloudellisen avustuksen suhteen omalla vastuullaan, eikä paikallisseurakunnilla ollut varsinaista velvollisuutta maksaa läheteilleen palkkaa. Myöskään SuVUL ei ollut lähettien työnantaja eikä taloudellisessa vastuussa läheteistä, vaan sen tehtävä oli välittää eteenpäin läheteille suunnattuja varoja.⁵⁶ Käytännössä lähettävän seurakunnan tehtävä oli kuitenkin jo uuden lähetyss työntekijän lähettämistä suunniteltaessa varmistaa lähetin toimeentulo lähetyss kentällä. Näin ollen kaikki lähetit saivat enemmän tai vähemmän säännöllisen kannatuksen, jonka maksoi lähettävä paikallisseurakunta tai maakuntakassa SuVUL:n kautta.⁵⁷ Säännöllisen kannatuksen lisäksi rahaa norui läheteille muita kanavia pitkin. Kaikki läheteille päätyvä raha oli lähtöisin yksityisten uskovien kukkaroista, mutta se, mitä väyliä pitkin varat päätyivät yksittäiselle lähetille, vaihteli suuresti. Rahankeräyksen menetit olivat moninaiset ja parhaiten niitä voikin kuvailla toteamalla pienistä puroista kasvavan suuren

---

⁵⁵ SuVUL Ohjeita 1973, 4 §.

⁵⁶ FidaA SuVUL r.y.:n hallituksen kokouksen ptk 3.6.1977 6 §.

⁵⁷ SuVUL Ohjeita 1973, 4 §.

virran. Samat periaatteet koskivat kaikkia lähetystyöntekijöitä riippumatta siitä, työskentelivätkö he julistustyössä vai kehitysyhteistyössä.

Lähetin perustoimeentulon muodosti kannatusmaksu, joka koostui kannatusmaksusta ja työrahasta. Kannatusta saatettiin kartuttaa jakamalla se esimerkiksi kolmasosiin seurakuntien tai maakuntakassojen kesken.⁵⁸ Työraha oli tarkoitettu kattamaan asuinpaikan ulkopuolella tehtävästä työstä aiheutuvat kulut. Sen määrä vaihteli muun muassa sen mukaan, kuinka paljon lähetti joutui matkustamaan ja käyttämään autoa.⁵⁹ Kannatukset maksettiin läheteille neljännesvuosittain. *Ristin Voitossa* ilmoitettiin usein tilinumeroiden kera kannatusmaksujen viimeisen päivämäärän lähestymisestä. Seurakuntien ja maakuntien lähetyskassoista maksettiin tuohon päivään mennessä kannatusmaksut kunkin seurakunnan läheteistä SuVUL:lle, mutta yksityiset ihmisetkin saattoivat maksaa halutessaan lahjoituksensa suoraan SuVUL:n yleiseen rahastoon, josta se siirrettiin lahjoittajan nimeämälle lähetille tai kansalliselle työntekijälle.⁶⁰ Säännöllisen kannatuksen lisäksi lähetit saivat erillistä joulurahaa, varustelurahaa saapuessaan ensimmäistä kertaa lähetyskentälle, lomarahaa kotimaan lomaa varten sekä vauvarahaa, jos perheeseen syntyi lapsi. Lähetin sairastuessa SuVUL maksoi sairauskustannukset, mikäli ne olivat kohtuulliset; huomattavan suuriin kustannuksiin pyydettiin lähettävää seurakuntaa osallistumaan.⁶¹ Monilla lähettiperheillä oli kouluikäisiä lapsia. SuVUL:lla oli 1970-luvulla suomenkieliset koulut lähettilapsia varten Keniassa, Thaimaassa ja Japanissa. Opetusministeriö maksoi avustusta koulujen ylläpito- ja opetusmateriaalikustannuksiin.⁶²

Hoitaakseen lähettien kannatukset, yllättävät tarpeet sekä juoksevat kulut SuVUL operoi laajaa rahaliikennettä, jossa osa varoista tuli suoraan yksityisiltä uskovilta, osa seurakunnilta ja osa maakuntakassoilta. SuVUL:llä oli eri tarkoituksia varten eri rahastoja, joista lahjoituskohteen saattoi valita. Tällaisia rahastoja olivat esimerkiksi Intian maakalauskassa, Intian nälänhädän jäännöskassa ja Kenian maakalauskassa.⁶³ Lahjoittajia pyydettiin ilmoittamaan lahjoituksensa yhteydessä sen toivottu käyttötarkoitus.⁶⁴ Toiveita olivat esimerkiksi lahjoitukset Israelin työn eri tarpeisiin, Australian työn tarpeisiin ja Etiopian työn tarpeisiin.⁶⁵ SuVUL:n yleisestä kassasta jaettiin kannatuksien lisäksi avustuksia

---

⁵⁸ FidaA SuVUL r.y.:n hallituksen kokouksen ptk 20.1.1976 2 §.

⁵⁹ SsrkA Kunnas lähettäjäseurakunnille 8.8.1978.

⁶⁰ Esim. RV 18.11.1971 Lähetysseurakuntien kannatuksista. s.n.; RV 15.8.1974 Lähetysseurakuntien kannatuksista. s.n.; RV 11.8.1977 Lähettiemme kannatuksesta. s.n.; RV 11.5.1978 Lähetysseurakuntiemme III neljännesvuoden kannatukset. s.n.; RV 8.2.1979 Lähetysseurakuntiemme toisen vuosineljänneksen kannatusrahat (1.4.–31.6.). s.n..

⁶¹ FidaA SuVUL r.y.:n toimintaselostus vuodelta 1976.

⁶² FidaA SuVUL r.y.:n toimintaselostus vuodelta 1979.

⁶³ FidaA SuVUL r.y.:n hallituksen kokouksen ptk 18.11.1974, 13 §.

⁶⁴ MÄ 2/1970 Uhrit lähetystyön yleisiin tarpeisiin s.n..

⁶⁵ MÄ 3/1970 Tilityksiä s.n..

lähettien ylimääräisiin tarpeisiin, kuten kirkkorakennuksien rakentamiseen, työvälineiden hankkimiseen ja sairauskuluihin.⁶⁶ Seurakunnilla ja maakuntakassoilla taas oli omia keinojaan lähetystarjojen kerryttämiseen, vaikka pääasiassa rahat seurakuntien lähetysskassoihin kertyivät niiden tilaisuuksissa kerätyistä ulkolähetysskolehdeista.⁶⁷ Lähetyshenkiset helluntailaiset saattoivat siis päättää, lahjoittaako rahansa tilillepanokortin avulla suoraan SuVUL:lle yleiseen kassaan, johonkin sen nimeämään erityiskohteeseen, paikallisseurakunnan kolehtikoppaan vai osallistuako esimerkiksi maakuntakassan keräykseen.

Kokouksissa kerättävien ulkolähetysskolehtien lisäksi tyypillinen rahankeräysmuoto olivat seurakuntien ompeluseurat.⁶⁸ Ompeluseurat olivat tavanomaisia työmuotoja myös evankelis-luterilaisen kirkon puolella. Esimerkiksi Suomen Lähetysseuralle ne olivat yksi suurimmista yksittäisistä tulonlähteistä.⁶⁹ Tapoja lahjoittaa oli monia, ja tärkeää asiaa varten varoja kerätessä vain kekseliäisyys ja yritteliäisyys oli rajana: lähetystyön hyväksi kerättiin vanhoja postimerkkejä,⁷⁰ lähetyskentälle lahjoitettiin soittimia⁷¹, vaatteita ja jalkineita⁷² sekä sairaalainstrumentteja⁷³. Vuonna 1979 Keniaan rakennettiin ”kalenteri-kirkko”, jonka rakentamiseen oli kerätty varat Suomessa myydyillä Kenia-aiheisilla seinäkalentereilla.⁷⁴ Kaiken kaikkiaan lähetystyöhön lahjoitetut rahat päätyivät kohteeseensa varsin kustannustehokkaasti, sillä SuVUL:n toimistokulut olivat pienet.⁷⁵ Toimistokulujen kattamiseksi SuVUL peri lähettäjäseurakunnilta ja maakuntakassoilta pienen lähettikohtaisen vuosimaksun sekä tietyn prosenttiosuuden yksityisten lahjoittamista rahoista.⁷⁶ Tulonlähteenä SuVUL:lle olivat myös kiinteistöt ja muu omaisuus, jota järjestölle toisinaan testamentattiin.⁷⁷ ”Oletko ajatellut miten käytetään omaisuuttasi ja varojasi täältä lähtösi jälkeen? Entä jos uskomattomat omaisesi pitävät huolen omalla tavallaan, mutta se ei varmaankaan olisi sinun tahtosi mukaista. – Eikö olisikin suurenmoista, jos voisit vielä lähtösi jälkeenkin ylläpitää omaa lähetystyöntekijää –”, näin kyseltiin *Maailman Äärissä* erään tilitysluettelon yhteydessä.⁷⁸ Tutkittavalla ajanjaksolla SuVUL:n vuositulot kasvoivat säännöllisesti. Vuoden

---

⁶⁶ Varis 1974.

⁶⁷ Lehtikoinen 1972.

⁶⁸ FidaA SuVUL r.y.:n hallituksen kokouksen ptk 22.11.1979 91 §.

⁶⁹ Peltola 1989, 174.

⁷⁰ RV 7.6.1979 Postimerkit lähetystyön hyväksi s.n..

⁷¹ Ahonen 1976d.

⁷² SsrkA Söderlund kotiseurakunnalle s.a.; Kunnas 1974.

⁷³ Söderlund 1977a.

⁷⁴ RV 29.3.1979 s.n..

⁷⁵ Johansson, 1978b.

⁷⁶ FidaA SuVUL r.y.:n hallituksen kokouksen ptk 29.3.1974 4 §.

⁷⁷ FidaA SuVUL r.y.:n hallituksen kokouksen ptk 22.11.1979 91 §.

⁷⁸ MÄ 4/1971.

1970 noin 1,7 miljoonasta markasta⁷⁹ tulot kasvoivat vuosittain ollen 1975 noin 5 miljoonaa markkaa⁸⁰ ja vuonna 1979 hiukan yli 9 miljoonaa markkaa⁸¹. Tulojen kasvu noudatteli elinkustannusindeksiä.⁸² Koko totuutta tilastot eivät tietenkään kerro, sillä 1970-luvulla inflaatio oli voimakas. Kun inflaatio otetaan huomioon, lähetystulot kasvoivat ajanjaksolla noin kaksinkertaisiksi.⁸³

Lähetystyön taloudellinen toimivuus edellytti herätysliikeväen säännöllisiä lahjoituksia ja näin ollen anteliasta lahjoitushalua. Tämä tosiasia oli hyvin tiedossa yhtä lailla SuVUL:ssä kuin seurakunnissakin ja sen mukaisesti seurakuntalaisia pidettiin tietoisina laajan lähetyskentän kuulumisista ja tarpeista. Lähetystyö oli jollain tavalla esillä lähes jokaisessa *Ristin Voiton* numerossa. Tämä on merkillepantavaa, koska *Ristin Voitto* oli tärkeä vaikutuskanava ja sen oletettiin tulevan melkeinpä jokaiseen helluntaikotiin.⁸⁴ Kustannusyhtiö Ristin Voiton kustantamana ilmestyi säännöllisesti uusia lähetysaiheisia matkakertomuksia, romaaneja tai nuorten kirjoja. Läpi tutkittavan ajanjakson *Ristin Voitoissa* julkaistiin tiheästi lähetysaiheisia uutisia, reportaaseja, artikkelisarjoja, matkakirjeitä ja terveisiä lähetyskentiltä. Aika usein lähetystyöstä kertovissa artikkeleissa vedottiin lahjoittamaan kyseisen lähetyskohteen tarpeisiin. Vetoomuksen tai artikkelin lopussa oli tilinumero, jolle lahjoituksensa saattoi osoittaa.⁸⁵

Paitsi, että runsas uutisten välitys lähetystyöstä kertoi varmasti vilpittömästä kiintymyksestä lähetystyötä kohtaan ja sopi ajan helluntailaiseen mentaliteettiin, sen avulla haluttiin myös ylläpitää lukijoiden lähetysinnostusta ja kannustaa uskovia lahjoittamaan varojaan.⁸⁶ Samasta syystä *Maailman Ääret* -lehdessä, ja joskus *Ristin Voitossa*⁸⁷, julkaistiin rahasummineen jopa satojen nimien tai nimimerkkien mittaisia tilitysluetteloita.⁸⁸ Tilitysluettelot ovat ilmiönä mielenkiintoinen, joten se ansaitsee hieman tutkiskelua. Tilitysluetteloita julkaistiin *Maailman Äärissä* etenkin vuosikymmenen alkupuoliskolla välillä lähes joka numerossa. SuVUL:n hallituksen erään kokouksen pöytäkirjasta löytyykin tilitysluetteloita koskeva maininta, että vaikka niitä ”on julkaistavaksi liian kanssa”, päätetään julkaisemista jatkaa, koska ”se innostaa muitakin uhraamaan”.⁸⁹ Luetteloiden perusteella

⁷⁹ FidaA Kulujen jaottelu ja vertailu vuoden 1970 tuloihin.

⁸⁰ FidaA Saadut kannatukset ja lahjoitukset 1974–1979.

⁸¹ FidaA SuVUL r.y.:n toimintaselostus vuodelta 1979.

⁸² FidaA 26.3.1979 Tilintarkastuskertomus vuodelta 1978.

⁸³ Stat Katsottu 13.3.2020.

⁸⁴ Ahonen 1972.

⁸⁵ Esim. RV 18.11.1971 Vetoamus kenialaisten puolesta. s.n.; Halme 1974a.

⁸⁶ FidaA SuVUL r.y.:n hallituksen vuosikokouksen ptk 23.3.1970 11 §.

⁸⁷ RV 3.2.1972 Tilitys Israelin lähetystyötä varten saapuneista varoista v. 1971 s.n.

⁸⁸ Esim. MÄ 2/1970 Tilityksiä. s.n.; MÄ 3-4/1975 Tilitys SuVUL ry:lle tulleista varoista. s.n.; MÄ 5/1975 Lähetysten eri tarpeisiin 1.1.–31.12.1974. s.n..

⁸⁹ FidaA SuVUL r.y.:n hallituksen kokouksen ptk 3.12.1971 15 §.

lahjoitukset vaihtelivat noin paristakymmenestä markasta aina tuhansien markkojen suuruisiin summiin. Kun nimimerkki ”sisar korvesta” esimerkiksi lahjoitti 3000 markkaa lähetystyölle, voi sen jo ajatella kertoneen melkoisesta lähetysrakkaudesta.⁹⁰ Tilitysluetteloiden eräänlainen kliimaksi saavutettiin vuoden 1972 viidennessä numerossa, joka koostui yksinomaan tilityksistä. Lähetys sihteeri Kunnas kertoi tästä erikoisnumerosta, että ruuhkaksi asti kertyneitä tilityksiä haluttiin purkaa ja samalla tarjota nähtäväksi uhraajien paljoutta. Hän valaisi erikoisnumeron tarkoitusta kertoen eräästä uskovasta, joka ”luki pitkää tilitystä lehdestämme ja huokaisi sitten tyytyväisenä: – Siunattua luettavaa!” Toimitus halusi nyt runsain määrin siunata lukijoitaan toivoen, ”että se herättäisi monissa muissa yhä enenevää rakkautta Herran työhön. Käytännössä se sitten myöhemmin tulee ilmi uusissa tilityksissä.”⁹¹ Voiko sitä enää suuremmin sanoa? Laumailmiön syntymistä ruokittiin niin avoimesti ja vieläpä lehden päätoimittajana toimivan SuVUL:n lähetys sihteerin toimesta, ettei siinä kaikessa läpinäkyvyydessään voi nähdä mitään moitittavaa. Vuoden 1975 jälkeen luetteloiden julkaiseminen loppui, mutta lähetyskolehdit eivät vähentyneet. Arvatenkin yhteisen, värivalokuvilla kuvitetun lähetyslehden innostavien reportaasien ja tilitysluetteloiden äärellä monen uhraajan mieli on kerta toisensa jälkeen heltyntä maailmanlaajuiseen julistustehtävän hyväksi. Lähetystyön rahoituksen näkökulmasta päätellen *Maailman ääret* -lehden suurimman hyödyn olleen lähetysinnon ja lahjoitushalun nostatuksessa, ei tilausmaksuissa.

2.2 Lähetystyöntekijöiden arki ja kehitysyhteistyön vaikuttavuus

Kehitysyhteistyötä kohtaan on usein esitetty kritiikkiä ja sen toimivuutta on epäilty. Pritchett & Woolcock esittävät, että länsimaiden yritykset auttaa kehitysmaita on tuomittu epäonnistumaan, sillä ne perustuvat rakenteellisesti toimimattomaan auttamisideologiaan. Kehitysmaiden tarpeet, kehitysyhteistyön päämäärät ja keinot niiden saavuttamiseksi on päätetty rikkaissa länsimaissa ammentaa niiden omasta historiasta, politiikasta tai yhteiskuntamallista. Vaikka lahjoittajamaan kannalta tuttu ja omaan osaamiseen perustuva avustaminen vaikuttaa järkevältä, on kyseenalaista, ovatko vastaanottajamaat tulleet autetuiksi.⁹² 1970-luvun lopussa köyhyys näytti uterasta avustustyöstä huolimatta pahenevan entisestään. Mikä oli helluntailaisten käsitys kehitysyhteistyön vaikuttavuudesta tutkittavalla ajanjaksolla? Entä millaisen arjen keskellä klinikalla työskentelevät lähetystyöntekijät elivät?

⁹⁰ MÄ 3-4/1975. 3000 mk vuonna 1975 muunnettuna euroiksi vastaa noin 2500 euroa vuonna 2020. Stat.

⁹¹ Kunnas 1972.

⁹² Pritchett & Woolcock 2008, 156–162.

SuVUL:lla oli tutkittavalla ajanjaksolla 22–23 lähetyskenttää. Lähetyskenttiä oli kaikissa asutuissa maanosissa. Suurimpia lähetyskenttiä olivat Kenia, Etiopia, Japani ja Thaimaa, joissa kussakin oli vähintään 20–30 lähettiä. Lähettimäärät eri kohteissa toki vaihtelivat vuosittain suurestikin. Läpi vuosikymmenen Kenia säilyi suurimpana lähetyskohteena. Etiopian lähettimäärä väheni huomattavasti vuosikymmenen lopussa paikallisten levottomuuksien vuoksi. Karkeasti voi arvioida, että kaikista SuVUL:n läheteistä noin kolme neljäsosaa työskenteli kehitysmaissa.⁹³ Avuntarve kehitysmaissa oli valtava ja tiedostavuus siitä lisääntyi kaiken aikaa. Kaikki voitava tehtiin, mutta silti jouduttiin usein lähetyssaarnaaja Anna Kupiaisen sanoin toteamaan, että ”tarve on niin pohjaton, ettei mikään tunnu riittävän”.⁹⁴ Tai kuten paljon nähnyt lähetyssaarnaaja Åke Söderlund ilmaisi: ”yksi projekti on kuin pisara valtameressä”.⁹⁵ Kurjuuden keskellä nähtiin, ettei hetkellinen apu riittäisi, vaan lähetyssaarnaajien työn täytyi vaikuttaa pidemmälle eteenpäin. Akuutin auttamisen lisäksi tarvetta oli ennaltaehkäisevälle terveydenhuollolle ja valistustyölle. Ihmiset täytyi opettaa auttamaan itse itseään ja tulemaan toimeen ilman ulkopuolista apua.⁹⁶

Lähetystyön ikiaikainen ihanne – jota voi soveltaa kehitysyhteistyön – on ollut aina lähetysmaan kirkkojen itsenäisyyden tukeminen. Seurakuntien itsenäisyyden kriteereinä on pidetty taloudellista itsenäisyyttä, hallinnollista itsenäisyyttä sekä kykyä levittää omatoimisesti evankeliumia.⁹⁷ Termiä kontekstualisaatio alettiin käyttää yleisemmin 1970-luvulla kuvaamaan pyrkimystä kasvattaa lähetyskentille itsenäisiä kirkkoja.⁹⁸ Sama itsenäisyyden tavoite on ollut aina oleellinen osa helluntailiikkeen lähetysteologiaa, joskin liikkeen piirissä tavattiin 1970-luvulla puhua kontekstualisoinnin sijaan seurakuntien kansallistamisesta. Kansallistamisella pyrittiin välttämään riippuvuussuhdetta lähettävän seurakunnan ja istutetun seurakunnan välillä. Ruohomäen mukaan tämä osoittautui käytännössä usein haastavaksi.⁹⁹ Myös tämän tutkimuksen lähteiden perusteella vastuun siirtäminen kansallisille työntekijöille niin lähetys- kuin kehitysyhteistyön kohdallakin oli haasteista huolimatta selvä tavoite.¹⁰⁰ Kehitysyhteistyön kohdalla tavoite oli hankalammin hahmotettavissa. Kalevi Helimäki selitti *Maaailman Äärissä* lukijoille itsenäisyyden periaatetta ja samalla LKA:n tehtävää:

---

⁹³ Esim. MÄ 6/1970 Lähetyssaarnaajien osoitteet. s.n.; MÄ 1/1972 lähetyskenttämme. s.n.; MÄ 6/1978 Lähetyskentillä olevien osoitteet. s.n.

⁹⁴ Kupiainen 1977.

⁹⁵ Söderlund 1977b.

⁹⁶ Ruohomäki & Ruohomäki 1974; Virtanen 1977; Roininen 1979.

⁹⁷ Bosch 1996, 307, 331.

⁹⁸ Bosch 1996, 420–421.

⁹⁹ Ruohomäki 2013, 275.

¹⁰⁰ SsrkA Antturi Söderlundille 7.3.1978; FidaA SuVUL:n hallituksen kokouksen ptk 18.11.1974 15 §; Ruohomäki & Ruohomäki 1974; Tuokkola 1975; Runolinna 1978c.

Kestävään muutokseen päästään hitaasti. Nälkäisille on annettava syötävää, mutta ongelmat eivät sillä häviä. Ei hyödytä antaa kalaa, olisi annettava onki.

Lähetyksen Kehitysapu on eräs onki. Se merkitsee koulujen rakentamista. Se on synnytyssairaaloiden tekoa. Se on klinikoiden avaamista, neuvonta-asemien perustamista. Se on humanitääristä apua, johon liittyy yksilöiden varustaminen suureen muutokseen, suoraan kivikaudelta atomiaikaan.¹⁰¹

Pyrkimys oli lähetykentällä auttaa ihmisiä heidän omista lähtökohdistaan käsin. Nälän ja sairauksien lisäksi yksi suuri ongelma Afrikassa oli työn ja ammattitaidon puute. Eräänä käytännön keinona tarjota paikallisille mahdollisuus harjoittaa elinkeinoa Kenian Kapeddoon oli palkattu paikallinen korinpunonnan opettaja. Korinpunonnan opetelleet kapeddolaisnaiset punoivat ja myivät koreja ja saivat näin hankittua itse elantonsa. Näitä kapeddolaisia koreja tuotiin toisen varainkeräyskampanjan yhteydessä Suomeen suuret määrät.¹⁰²

SuVUL:n projekteista päätettiin pääosin Suomessa ja suomalaisten kesken, mutta kohdemaiden toiveet pyrittiin ottamaan huomioon. Keniassa tämä toteutui esimerkiksi talvella 1976, kun SuVUL:n edustajat tapasivat varapresidentti Daniel Arap Moin ja Kenian sisäministerin sekä paikallisen Pokot-heimon päälliköitä sopiessaan kehitysavusta ja sen kohteista.¹⁰³ Avustamisen kohdelähtöisyys oli tavoitteena ja kuten aiemmin totesin, preventiiviseen työhönkin haluttiin panostaa. Silti nykyperspektiivistä katsoen jotkut valistuskeinot vaikuttavat varsin idealistisilta. Unto Kunnas kuvailee eräässä matkakertomuksessaan Etiopiaan suunniteltua terveyden edistämiseen tähtäävää hanketta. Wolmaran maatilalle oli tarkoitus valistusmielessä rakentaa mallitaloja, joihin muuttaisi asumaan nuoria paikallisia pariskuntia. Ajatus oli, että esimerkkipariskunnille opetettaisiin maanviljelystä, karjanhoitoa ja kodinhoitoa. Heille järjestettäisiin toimiva terveydenhuolto ja opetettaisiin puhtautta, jotta elämäntavat olisivat esimerkilliset. Näihin mallitaloihin ja pariskuntien elämäntyylisiin Wolmaran sadat koululaiset haluttiin viedä tutustumaan ja ottamaan niistä positiivisia vaikutteita itselleen. Koululaisten toivottiin levittävän kertomusta ihanteellisesta elämäntyylistä edelleen eteenpäin.¹⁰⁴ Epäselväksi tutkimuksen lähteiden perusteella jää, toteutettiinko mallitalohanketta koskaan. Olisi ehkä väärin nimittää SuVUL:n epäilemättä hyväntahtoisia tavoitteita myrdaalilaisiksi, mutta kaikuja sen kaltaisesta ideologiasta mallitalohankkeessa on. Myös Puntila huomauttaa ajalle tyypillistä olleen nähdä kehitysapu projektina, jolla kehitysmaita voitaisiin auttaa nousemaan alhostaan suomalaisen hyvinvointivaltion kanssa samalle kehityksen suunnalle.¹⁰⁵

Avustustyö tropiikin maissa oli täyttä työtä aamusta iltaan. Työn oikeastaan loputtomaan määrään nähden lähetejä oli niukasti, mikä näkyi jatkuvana kiireenä. Uupumus,

---

¹⁰¹ Helimäki 1975.

¹⁰² Kupiainen 1977; Kunnas 1977a.

¹⁰³ Toivio 1976.

¹⁰⁴ Kunnas 1976d, 184–185.

¹⁰⁵ Puntila 2003, 69.

valtavat potilasmäärät ja traagiset ihmiskohtalot olivat klinikoilla työskenteleville naisille tuttua. *Ristin Voitossa* kerrottiin toukokuussa 1975 Etiopian lääkäri- ja hoitajapulasta. Šeben klinikalla kahden hoitajan hoidettavana oli noin 20 000 potilasta vuodessa, jonka lisäksi hoidettiin viikoittainen äitiysneuvola, koulujen terveystarkastukset ja kaikki muut klinikan ylläpitotyöt.¹⁰⁶ Lähetti Aino Roinisen mukaan tavanomaisissa olosuhteissa klinikan ympärillä oli päivittäin saattajineen 200–300 ihmistä jonottamassa, lisäksi kymmeniä muuleja ja hevosia. Noin kolmannes potilaista olisi Roinisen arvion mukaan Suomessa kuulunut sairaalahoitoon. Ennaltaehkäisevä työ ja valistus olisi säästänyt monen hengen.¹⁰⁷ Tilanne oli muilla klinikoilla samankaltainen.¹⁰⁸ Työsuhde-etuja ei tunnettu ja tiukan työmoraalin omaavina osa läheteistä työskenteli jopa sairaana.¹⁰⁹ Vaikka resurssit olivat vähäiset, kaikki apu oli merkityksellistä. Monissa lähetyksissä lähetyssaarnaajat olivat paikallisiin verrattuna rikkaita. Mahdollisuus nähdä oman uurastuksen hedelmä antoi voimia jaksaa eteenpäin.

Tutkittavalla ajanjaksolla lähettien kannatuksia ja työrahoja korotettiin säännöllisesti, yleensä viisi tai kymmenen prosenttia kerrallaan¹¹⁰. Tästä huolimatta elämä lähetyksentällä oli taloudellisesti tiukkaa. Tämä käy ilmi lähettien ja seurakunnan välisestä kirjeenvaihdosta, mutta myös lehtikirjoittelusta. Vaikka lähettien ei tarvinnut nähdä nälkää, ylimääräisiin mukavuuksiin ei ollut varaa. He tulivat jotenkuten toimeen; oli asunto, ruokaa, työvälineitä, usein auto tai polkupyörä ja mahdollisuus kotimaan lomiin sekä työntekijäpäiville osallistumiseen. Kirjeenvaihto kotiseurakunnan kanssa keskittyi pitkälti rahan ympärille: lähetit kertoivat tilanteestaan, perustelivat tarpeitaan ja pyysivät lähettämään lisää rahaa. Monesti pyyntöjen perusteella rahaa lähetettiinkin lisää, jolloin lähetti saattoi ostaa tarvitsemansa kulkuneuvon tai muuta välttämätöntä. Toki saapuneista kannatuksista ja ylimääräisistä avustuksista muistettiin kiittää kirjeissä.¹¹¹ Sävy lähettien kirjeissä oli usein nöyrä, toisinaan jopa arasteleva. Tiedettiin, että seurakunnalla oli varoja käytössä rajallisesti ja tarvitsevia oli monta. ”Joskus hirvittää kertoa tarpeista sinne kotiin, kun tiedän, kuinka viimeiseen pykälään olette vetäneet lähetyksiasian seurakunnassa.” Afrikan konkari Åke Söderlund kirjoitti kirjeessään kotiseurakunnalle.¹¹² Ja vaikka vastaavasti lähettien tiedettiin elävän niukkuudessa, ei kotiseurakunnassakaan joskus voitu kuin toivoa rahojen riittävän.

¹⁰⁶ Roininen 1975.

¹⁰⁷ Roininen 1973.

¹⁰⁸ RV 18.4.1974 Viikon kysymys. Torvisoittokunnan Kenian matka. s.n.; Roininen, Mikkela & Ahonen 1974; Roininen 1975; Kunnas 1976c; Harjula 1977.

¹⁰⁹ Vallittu 1975.

¹¹⁰ FidaA SuVUL r.y.:n vuosikokouksen ptk 29.3.1974 4 § b & c; FidaA SuVUL r.y.:n vuosikokouksen ptk 25.3.1975 9 §; FidaA SuVUL r.y.:n hallituksen kokouksen ptk 1.6.1976 3 §; FidaA SuVUL r.y.:n hallituksen kokouksen ptk 15.1.1979 6 §.

¹¹¹ Esim. SsrkA Airaksinen kotiseurakunnalle 4.6.1974; SsrkA Rantanen kotiseurakunnalle 12.3.1975; SsrkA Söderlund Antturille s.a.

¹¹² SsrkA Söderlund kotiseurakunnalle 27.3.1973.

Tästä antaa hyvän kuvan Helsingin Saalem-seurakunnan johtajan, Kai Antturin toteamus eräässä kirjeessään läheteille: ”Koettakaa nyt tulla toimeen näillä. Jos erikoistarpeita ilmaantuu, voimme ottaa käsittelyyn.”¹¹³ Tiukoissa tilanteissa seurakunnissa saatettiin kerätä ylimääräisiä kolehteja tietyn lähetyskentän tai lähetin hyväksi.¹¹⁴ Ainakin Helsingin Saalem-seurakunnan lähettien toivottiin säännöllisesti, mieluiten heti kannatusrahat saatuaan, kirjoittavan kotiseurakunnalle kirjeen lähetyskentän kuulumisista. Näin seurakuntalaisille voitiin kertoa, mitä kentällä tapahtuu ja mitä lahjoitetulla rahalla saadaan aikaan. Tämän uskottiin kasvattavan uhrimieltä, eli halukkuutta antaa rahojaan kolehtiin.¹¹⁵

Ei varmasti ollut itsetarkoitus, että lähettien elämä on taloudellisesti tiukkaa. Jonkinlaista historiallista taustaa vaatimattomuuden ihannoinnilla silti vaikuttaisi olevan. Ruohomäki esittää viitaten vuoden 1939 *Ristin Voittoon*, että liikkeen varhaisemmissa vaiheissa kannatus oli tarkoituksella säädetty mahdollisimman alhaiseksi, jotta lähetystyöntekijä ei voisi hyötyä työstä taloudellisesti. Lähetystyö oli kutsumus, eikä sitä saanut tehdä palkan takia. Lähetystyön ensimmäisinä vuosikymmeninä kannatuksen, jota ei edes nimitetty palkaksi, tuli riittää vain ruokaan, vaatteisiin ja asuntoon, ei enempään.¹¹⁶ Vaikuttaa siltä, että niukkuutta pidettiin 1970-luvullakin jonkinlaisena selviönä, minkä lähetti valitsi vastatessaan myöntävästi kutsumukseen. Keniassa työskennellyt Alma Raatikainen pohti *Maailman Äärissä* lähetysaarnajaa Jumalan omaisuuden haltijana. Seurakunta luotti lähetysaarnajien taloudenpitoon. Lähettien haltuun uskotut varat saattoivat olla ”lesken ropoja”, joita Raatikaisen mukaan ”tulisi käyttää pyhällä arkuudella ja pelolla, ei omaksi mukavuudeksi.”¹¹⁷ Mitä ilmeisimmin nähtiin parempana tinkiä ennemmin lähettien elintasosta kuin määrästä. Toisaalta luottamus Jumalan huolenpitoon oli suuri. Mikäli rahat eivät riittäisikään, ”Jumala kyllä hoitaa asian sitten muuta tietä”¹¹⁸. ”Kaippa Herra antaa uuden, jos kerran kuvia tarvitaan tässä työssä”, kirjoitti eräs lähetti menetettyään kameransa varkaille.¹¹⁹ Täytyy muistaa, että lähetystyöntekijäksi ryhtyminen oli mitä suurimmassa määrin kutsumustyötä. Oman elämän näkeminen Jumalan käytössä merkitsi monelle sitä, että toimeentulon – jokapäiväisen leivän – ajateltiin tulevan Jumalalta. Lähetystyö ja Jumalaan luottaminen oli lopulta tärkeämpää kuin taloudelliset laskelmat.

---

¹¹³ SsrkA Antturi läheteille 8.12.1972.

¹¹⁴ Halme & Tirri 1974.

¹¹⁵ SsrkA Helimäki lähetysaarnajille 30.3.1971; SsrkA Antturi Saalemin läheteille 8.12.1972.

¹¹⁶ Ruohomäki 2013, 76 (RV 29/1939).

¹¹⁷ Raatikainen 1973.

¹¹⁸ Venäläinen 1970.

¹¹⁹ SsrkA Söderlund Manniselle 29.3.1971.

3. Lähetyksen kehitysapu ja ulkoministeriön määrärahat

3.1. Tukea ulkoministeriöltä

Yhteiskunnan rakenteita ravistelleen 1960-luvun jäljiltä Suomen elinkeinorakenne oli kääntymässä pääläelleen. Sosiaalipolitiikkaan ja yhteiskunnallisiin palveluihin kiinnitettiin entistä enemmän huomiota ja julkisen sektorin menot kasvoivat. Varallisuuseroja tasoitettiin sosiaaliturvalla ja verotusta kiristämällä. Visuri kuvailee tätä yhteisen vastuun ja tiedostamisen nousua sosiaalipolitiikan läpimurroksi.¹²⁰ Saman kehityksen toinen linja oli varallisuuserojen tasoittaminen globaalissa mittakaavassa. Kirkkojen vastuu alettiin nähdä maailman laajuisena, mutta samalla myös valtiolta peräänkuulutettiin suurempaa panosta kehitysmaiden tukemisessa. Kehitysmaiden avustaminen alkoi olla vauraille maille selviö.¹²¹ Suomenkin yhä vaurastuessa tiedostus omasta vastuusta kasvoi. Tässä luvussa käsittelen ulkoministeriön ja järjestöjen yhteistyön alkamista molempien näkökulmasta.

Ulkoministeriön kannalta järjestöjen toiminta täydensi arvokkaalla tavalla virallisia kehitysapuohjelmia erityisesti kohdemaiden syrjäseuduilla, jonne kansallisten viranomaisten toiminta ei ulottunut. Suhtautuminen yhteistyöhön ja tuen myöntämiseen oli aluksi varovaisen myönteistä.¹²² Samoihin aikoihin, kun ulkoministeriössä luotiin ensimmäisiä silmäyksiä kolmannen sektorin toimijoihin, järjestöpuolella virisi toiveita yhteistyöstä valtion kanssa. Avustustyön laajentamiselle oli lähetyiskohteissa jatkuva tarve, joten ulkopuolinen rahoitus näyttäytyi houkuttelevana mahdollisuutena. Tämän tutkimuksen aikarajauksen puitteissa ensimmäinen SuVUL:n yhteydenotto ulkoministeriöön oli lokakuussa 1970 kirjeessä, jossa lähetyssihteeri Unto Kunnas esitteli SuVUL:n lähetystyön avustuskohdeiden tarpeita.¹²³ Myös Lounela toteaa tutkimuksessaan lähetysjärjestöjen havitelleen pääsyä valtion tuen piiriin. Suomen luterilaisen evankeliumiyhdistyksen ruotsinkielinen sisarjärjestö oli 1970-luvun alussa tekemisissä hallituksen kanssa yrittäessään saada tukea Kenian projekteilleen.¹²⁴

SuVUL liittyi – tai tarkemmin sanottuna palasi – vuonna 1972 Suomen lähetysneuvoston jäseneksi.¹²⁵ Suurena lähetysjärjestönä SuVUL:n kuulumisella Lähetysneuvostoon oli merkitystä seuraavina vuosina eri lähetysjärjestöjen välillä tapahtuvan yhteistyön kannalta. LKA:n alkuvuosissa kiinteästi mukana ollut ekonomi Kalevi Helimäki

---

¹²⁰ Visuri 2006, 207–208.

¹²¹ Malkavaara 2002, 41.

¹²² UMA 12 R Yl. Kansanedustaja Westerholmin raha-asia-aloite lähetysjärjestöjen kehitysyhteistyön hyväksi. Lausunto edustaja Westerholmin ym. raha-asia-aloitteesta n:o 901, 16.11.1970.

¹²³ UMA 12 R Yl. Kunnas ulkoasiainministeriölle 20.10.1970 Lähetystyön ja kehitysyhteistyön suhteet. Selostusta SuVUL ry:n nimissä tehtävästä lähetystyöstä, jota voidaan katsoa ns. kehitysaputoiminnaksi.

¹²⁴ Lounela 2007, 254.

¹²⁵ FidaA SuVUL:n hallituksen kokouksen ptk 22.6.1972 3 §.

on selostanut yhteistyötä ulkoministeriön kanssa SuVUL:n ja Lähetysneuvoston näkökulmasta Fida Internationalin kehitysyhteistyön 30-vuotisteoksessa. Helimäen mukaan lähetysneuvostossa oltiin tietoisia Ruotsin ja Norjan valtioiden kansalaisjärjestöille maksamasta tuesta sekä siitä, miten niissä hoidettiin tukea varten tarvittavan omarahoitusosuuden keräys. Koska Lähetysneuvostossa odotettiin jo toiveikkaasti ulkoministeriön päätöstä avustuksista, päätettiin alkaa yhdessä tunnustella yhteistyömahdollisuuksia ulkoministeriön kanssa. Mahdollisten tulevien omavastuuosuuksien keräämistä varten ajateltiin perustaa naapurimaiden tavoin eri lähetysjärjestöjen yhteinen varainkeruuorganisaatio. Mukana suunnitelmissa oli SuVUL:n Helimäen ja Lähetysneuvoston varapuheenjohtaja Gösta Bergstenin lisäksi jäseniä ainakin Suomen Lähetysseurasta ja Suomen luterilaisesta evankeliumiyhdistyksestä. Suunnitelmat käynnistyivät vuonna 1972. Helimäen mukaan yhteisen tavoitteen ympärille muodostui lopulta tiivis lobbausryhmä, joka tapaili kansanedustajia ja ulkoministeriön kehitysapuasiain neuvottelukunnan virkamiehiä ja vei asiaansa eteenpäin päämäärätietoisesti. Ryhmä käytti hankkeestaan jo tuolloin nimeä Lähetysten kehitysapu, eli LKA. Aivan alkuvuodesta 1973 LKA-työryhmä tapasi neuvottelukunnan apulaispäällikkö Martti Ahtisaaren. Ahtisaari ei voinut vielä luvata yhteistyön toteutumista, mutta pyysi lähetysjärjestöjä palaamaan asiaan myöhemmin, jotta ehdotuksia voitaisiin tarkastella uudelleen seuraavien vuosien budjettien valossa.¹²⁶ Valtioneuvostolle jätettiin vetoamus avun tarjoamisesta. Myös ulkoministeri Ahti Karjalaista lähestyttiin kesäkuussa 1973 kirjeitse ja ehdotettiin valtion ja lähetysjärjestöjen välisen yhteistyön käynnistämistä. Kirjeessä kuvailtiin lähetysjärjestöjen sosiaalisen auttamisen muotoja ja kutsuttiin ulkoministeri tutustumaan suomalaisiin lähetysasemiin kehitysmaihin kohdistuvien vierailujensa yhteydessä.¹²⁷ Keväällä 1974 ulkoministeri Karjalainen vieraili lähetysneuvoston kutsuun vastaten Afrikan-matkansa yhteydessä Etiopiassa tutustumassa muun muassa SuVUL:n lähetyskohteisiin.¹²⁸

Julkisen kehitysyhteistyön tukeminen eteni ulkoministeriössä suunnitelmista käytäntöön. Heinäkuussa 1974 tehtiin päätös varojen myöntämisestä kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöhön. Järjestöjä varten varattu 300 000 mk oli tarkoitettu käytettäväksi joko ulkoministeriön hyväksymään koulutustoimintaan tai varsinaisiin kehitysyhteistyöhankkeisiin kehitysmaissa. Tuen myöntämisen ehtona oli järjestön osallistuminen itse hankkeen toteutukseen ja rahoitukseen. Hakemuksia koskeva ilmoitus julkaistiin 8.8.1974 suurimmissa sanomalehdissä. Hakuaikaa annettiin kolme viikkoa. Määräaikaan mennessä hakemuksen jätti

---

¹²⁶ Helimäki 2004b, 16–18.

¹²⁷ UMA 12 R Yl. Lähetystyön ja kehitysyhteistyön suhteet. Lähetysneuvosto ulkoministeri Ahti Karjalaiselle 26.6.1973.

¹²⁸ Miiros 1977.

14 eri järjestöä. Ulkoministeriön kehitysyhteistyöosasto käsitteli saapuneet hakemukset ja laati esityksen varojen jakamisesta. Saman vuoden marraskuussa päätettiin kuitenkin julkaista uusi haku-aika, jolloin järjestöillä oli mahdollisuus tarkentaa aiemmin jätettyjä hakemuksia tai jättää kokonaan uusi hakemus. Uusi haku-aika tuotti viisi kokonaan uutta hakemusta, minkä lisäksi aiemmin jätettyjä hakemuksia palautettiin täydennettyinä tai muuten muokattuina. Anomuksissa olevien projektien yhteenlaskettu tukitarve oli 1 062 987 mk.¹²⁹ Anomukset käsiteltiin ja valtioneuvoston raha-asiainvaliokunta antoi puoltavan lausuntonsa 5.2.1975. Myönnettyt varat jakautuivat kuuden hankkeen kesken. Tukea saivat SuVUL:n lisäksi Teollisuustaiteen Liitto Ornamo, Kulutusosuuskuntien keskusliitto, Suomen ylioppilaskuntien Liitto, Suomen Lähetysseura sekä Suomen Demokratian pioneerien Liiton, Vesaisten Keskusliiton, Nuorten Kotkain Keskusliiton, Kalevan nuorten Liiton ja Varhaisnuorisoliitto Haukkojen yhteinen projekti. SuVUL:n hakemusta puollettiin osittain ja sille myönnettiin 46 000 markkaa Etiopiassa sijaitsevan Tseqorsan klinikan rakennustyöhön. Myönteiseen päätökseen vaikutti Suomen Vapaa Ulkolähettyksen kohdalla sen vakiintunut toiminta ja lähettimäärä alueella.¹³⁰

SuVUL:n osuus määrärahasta oli pieni verrattuna sen vuosibudjettiin. Muut SuVUL:n saamat lahjoitukset olivat samana vuonna noin 5 miljoona markkaa.¹³¹ Yhteen kohteeseen käytettynä sen merkitys toki oli tuntuva. Ensimmäisestä vuodesta alkaen SuVUL:lle myönnettiin vuosikymmenen loppuun saakka tukea jokaisesta järjestöille varatusta määrärahasta. Vuoden 1979 määrärahoista SuVUL:lle osoitettiin 300 000 markkaa.¹³² Määrärahojen lisäksi valtiovalta näyttää olleen muutoinkin halukas yhteistyöhön kansalaisjärjestöjen kanssa. Helimäen mukaan pääministeri Kalevi Sorsa vaikutti merkittävästi ensimmäisen kehitysapukeräyksen toimeenpanoon.¹³³ Yleisradio valmisti vuonna 1975 ulkoministeriön kanssa yhteistyössä lyhytelokuvasarjan Keniassa työskentelevien suomalaisten lähettiläiden toiminnasta. SuVUL:n työtä kuvasi osa ”Musta itku”, jota käytettiin keräysten markkinoinnissa. Ulkoministeriön jaostopäällikkö Matti Isoviita luovutti filmin SuVUL:n käyttöön kesällä 1975 Afrikka kutsuu -keräyksen tiedotustilaisuudessa. Isoviita huomioi järjestöjen pitkät perinteet kehitysmaissa ja antoi kiitosta yleisesti kansalaisjärjestöjen harjoittamalle avustustyölle. Hän tunnusti järjestöjen merkityksen etenkin tiedon ja kokemuksen hankkimisessa ja piti sitä arvokkaana Suomen

---

¹²⁹ UMA 12 R Suomi 10 Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle ja tiedotustoiminnalle 1.1.1975 – II Muistio 24.1.1975.

¹³⁰ UMA 12 R Suomi 10 Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle ja tiedotustoiminnalle 1.1.1975 – II Päätösluettelo 5.2.1975.

¹³¹ FidaA Saadut kannatukset ja lahjoitukset 1974–1979.

¹³² FidaA SuVUL r.y.:n toimintaselostus vuodelta 1979.

¹³³ Helimäki 1977b.

valtion harjoittamaa kehitysyhteistyötä ajatellen. Asiasta kerrottiin ison valokuvan kera *Maailman Äärissä*.¹³⁴

Miina Puntila on tutkinut pro gradussaan kansalaisjärjestöjen ja valtion yhteistyötä 1960- ja 1970-luvuilla. Hänen mukaansa järjestöt otettiin mukaan ulkoministeriön kehityspoliittiseen suunnitteluun jo kansainvälisen kehitysavun komitean perustusvaiheessa. Yhteistyötä tehtiin aluksi suurimpien järjestöjen, kuten Punaisen ristin ja Suomen Lähetysseuran kanssa. Yhteiskunnallinen konteksti huomioiden oli luonnollista, että järjestöt päädyttiin ottamaan mukaan julkiseen kehitysyhteistyöhön. Suuntautuminen kohti muuta maailmaa ja vastuutehtävät YK:ssa loivat Suomelle paineita panostaa kehityspoliittikkaan, mutta puolueilla ei ollut suurta mielenkiintoa sen edistämiseen. Järjestöille siis oli tilausta ulkoministeriön päätöksenteossa. Niillä oli ainutlaatuista kokemusta ja tietoa, jota voitiin käyttää kehitysyhteistyön suunnittelussa ja toteutuksessa. Lisäksi järjestöjen oli helppo toimia pienissä tai poliittisesti arkaluontoisissa hankkeissa. Poliittinen kehitys vei kohti valtion toiminnan desentralisaatiota, eli ulkoministeriö ikään kuin ulkoisti joitakin sille aiemmin kuuluneita tehtäviä järjestöjen vastuulle. Tämä sopi järjestöille mainiosti. Toisaalta suomalaiseen ajatusmaailmaan sopi pyrkimys hyvinvointiyhteiskunnan laajentamisesta osaksi koko maailmaa. Tätä ruokki entisestään median välittämä kuva maailman eriarvoisuudesta. Järjestöt lisäsivät toimillaan yleistä tietämystä kehitysmaiden tilanteesta ja toimivat mielipidevaikuttajina. Merkittävin linjanveto koko prosessissa oli Puntilan mukaan päätös ottaa järjestöt mukaan kehitysyhteistyötä koskevaan päätöksentekoon. Määrärahojen maksaminen vuonna 1975 oli enää loppusilaus ulkoministeriön ja järjestötoimijoiden vuosia syventyneelle yhteistyölle.¹³⁵

Kehitysyhteistyö ei herättänyt poliittisissa puolueissa yksittäisiä kansanedustajia lukuun ottamatta suurtakaan kiinnostusta. Puntila korostaakin kehitysapuasiain neuvottelukunnan merkitystä päätöksenteossa. Ulkoministeriön kehitysyhteistyöstä päättämässä oli neuvottelukunnan asiastaan innostunut joukko, josta suurin osa oli huomattavan nuoria ja monien tausta oli järjestötyössä. Julkinen kehitysyhteistyö rakentui pitkälti tämän nuorekkaan ja ennakkoluulottoman joukon työn tuloksena. Kehitysyhteistyöstä kiinnostuneiden piirit olivat pienet ja toisilleen läheiset, osa oli entisiä, osa nykyisiä järjestöaktiiveja. Yhteisistä lähtökohdista käsin neuvottelukunnan ja järjestöväen verkostoituminen oli jokseenkin ilmeistä, ja näin ollen Puntila tulkitsee ulkoministeriön ottaneen järjestöistä vaikutteita päätöksentekoonsa.¹³⁶ Myös Siitosen mukaan järjestöt olivat vaikuttamassa julkisen

---

¹³⁴ Helimäki 1975.

¹³⁵ Puntila 2003, 68–70.

¹³⁶ Puntila 2003, 70.

kehitysyhteistyön kasvuun. Hän esittää aktivoituneen kehitysyhteistyöpolitiikan olleen vastaus kansalaisjärjestöjen ja yhteiskunnallisen ilmapiirin luomalle lisääntyvälle painostukselle.¹³⁷

Eriäviäkin näkemyksiä järjestöjen vaikuttavuudesta on: Lehtinen tulee Suomen kehitysapupolitiikan suunnittelua käsittelevässä artikkelissaan siihen tulokseen, ettei kansalaisjärjestöjen tai kirkon kokemusta juurikaan hyödynnetty ulkoministeriön kehitysaputyössä. Hän kuitenkin toteaa, samoin kuin Puntila, ulkoministeriön kehitysavusta vastanneen pienehkön joukon kehittäneen kehityspolitiikkaa omien näkemystensä mukaiseksi. Lehtisen mukaan alkuaikojen kehityspolitiikka oli haparoivaa. Suunnitelmia ja linjauksia kyllä laadittiin, mutta lopulliset päätökset tehtiin vasta myöhemmin käytännön toteutuksen jälkeen.¹³⁸ Yhteistyön virittelyssä oli ongelmansa, eikä tieto kulkenut sujuvasti järjestöjen ja neuvottelukunnan välillä. Motivaatio yhteistyön aloittamiseksi oli mitä ilmeisimmin suurempi järjestöpuolella.¹³⁹

Lähetysneuvosto oli aktiivinen pyrkimyksissään edistää ulkoministeriön ja järjestöjen välistä yhteistyötä. Myös SuVUL:n johto toi lähetyskohteidensa tarpeita ilmi kirjeissään ulkoministeriölle jo ennen kuin päätös varojen maksamisesta tuli julkisuuteen.¹⁴⁰ Lähteiden ja kirjallisuuden perusteella ajattelen, että lähetysjärjestöt ovat vähintäänkin epäsuorasti vaikuttaneet Suomen kehityspolitiikan muodostumiseen. Sama kehitys olisi todennäköisesti toteutunut ilman lähetysjärjestöjen mukanaoloakin, mutta näen järjestöjen aktiivisuuden vauhdittaneen julkisen kehitysyhteistyön muotoutumista ja todennäköisesti vaikuttaneen sen suuntautumiseen. Järjestötausta vaikutti aatteen tasolla osassa ulkoministeriön virkamiehiä, toisaalta järjestöt itsenäisinä toimijoina antoivat vauhtia valtion kehitysyhteistyösuunnitelmille.

3.2 Yhteistyöstä syntyy Lähetysten Kehitysapu

Lähetysneuvoston yhteisen suunnittelun tuloksena syntyi ensimmäinen varainkeräyskampanja, joka sai nimen Lähetysten Kehitysapu. Kampanjaa oli suunniteltu toteutettavaksi yhteisesti eri lähetysjärjestöjen kesken, mutta se päättyi lopulta SuVUL:n toteutettavaksi.¹⁴¹ LKA:n syntyvaiheet olivat kiinteästi yhteydessä ensimmäisiin kehitysapukeräyksiin. Käsittelen keräyksiä tarkemmin luvussa neljä. Tässä luvussa käyn läpi

---

¹³⁷ Siitonen 1982, 19.

¹³⁸ Lehtinen 2003, 245.

¹³⁹ Siitonen 1982, 19; Puntila 2003, 50, 69–70.

¹⁴⁰ UMA 12 R Suomi 10 Kunnas Ulkoasiainministeriölle 23.4.1975 ja liite Shebe terveyskeskusprojekti 9.12.1973.

¹⁴¹ Helimäki 2004, 17.

pääpiirteittäin sen kehityksen, jonka seurauksena LKA sai virallisen aseman SuVUL kehitysapuosastona.

SuVUL:n kannalta yhteistyön aloittaminen ulkoministeriön kanssa merkitsi tärkeää periaatteellista päätöstä hyväksyä valtion tuki osaksi toiminnan rahoitusta. Tie tähän pisteeseen ei ollut helppo eikä liioin suora. Oikeastaan vastaava periaatteellinen päätös oli pienemmässä mittakaavassa tehty jo 1960-luvulla, kuten Lounela huomauttaa tutkimuksessaan. Tuolloin SuVUL vastaanotti Kenian valtiolta tukea Kapeddossa sijaitsevaa klinikkatyötään varten.¹⁴² Nyt kysymyksessä oli kuitenkin uudenlainen yhteistyö. *Ristin Voiton* päätoimittaja Eino Ahonen ilmaisi pääkirjoituksessaan helmikuussa 1974 myönteisen suhtautumisensa julkisen rahoituksen kanavoimiseen lähetysjärjestöjen kautta.¹⁴³ Tämä oli yksi ensimmäisistä julkisista kannanotoista asian puolesta. Samalla se oli pelinavaus vahvana mielipidevaikuttajana kunnostautuneelta Ahoselta.

Merkittävässä roolissa helluntailiikkeen päätöksenteossa olivat talvipäiviksi kutsutut työntekijäpäivät, jotka järjestettiin vuosittain. Talvipäivät oli tarkoitettu vanhimmiston jäsenille, saarnaajille ja muille työntekijöille. Talvipäivillä käsiteltiin herätysliikkeen yhteisiä asioita ja annettiin suosituksia. Kannanotot eivät kuitenkaan olleet velvoittavia yksittäisiä seurakuntia kohtaan, jotka tekivät itse päätökset toiminnastaan ja teologisten tulkintojen yksityiskohdista.¹⁴⁴ Vuoden 1976 talvipäivillä SuVUL:n hallitus valtuutettiin valmistelemaan ehdotus kehitysyhteistyötoimintansa jatkosuunnitelmista.¹⁴⁵ Tämän voi tulkita merkiksi siitä, että LKA alkoi erillisenä toimintamuotona vakiintua osaksi lähetystyötä. Toiminnan vakiintuessa ja jo toisen keräyskampanjan ollessa käynnissä vuonna 1977 päätoimiselle kehitysapusihteerille ja LKA-toimistolle alettiin nähdä tarvetta. Yhteistyötä muiden pohjoismaiden kanssa haluttiin tiivistää keräämällä kehitysyhteistyökokemusta yhteen. Tilapäistarpeita varten suunniteltiin sairaanhoitohenkilöstön rekrytoimista reserviin.¹⁴⁶ Näiden toimien katson kertovan siitä, että sosiaaliselle avustustyölle kaivattiin omia toimintakanavia. Varsinkin teologisesta näkökulmasta erilaisten työmuotojen johtaminen saman järjestön alla alkoi käydä tukalaksi. Kehitysyhteistyötoiminnan paisuessa johtamisvastuun jakaminen alkoi vaikuttaa houkuttelevalta vaihtoehdolta.

LKA:n toiminta sai osakseen myös vastustusta ja sen tarpeellisuus ja raamatullisuus kyseenalaistettiin.¹⁴⁷ Käsittelen tätä vastustusta myöhemmin. Veljespiirin enemmistön kanta

---

¹⁴² Lounela 2007, 255.

¹⁴³ Ahonen 1974b.

¹⁴⁴ Ahonen 1994, 150.

¹⁴⁵ Helimäki 1976a.

¹⁴⁶ SsrkA Muistio Jyväskylän lähetysseminaarin 15.–16.1977 keskusteluista sunnuntaina puoleen päivään mennessä.

¹⁴⁷ Ahonen 1976a; Luoto 1978b; Helimäki 2004, 21–22.

LKA:n kehittämiseksi vaikuttaa olleen myönteinen, sillä sen toimintaa ei koskaan yritetty jarrutella talvipäivillä. Vuoden 1978 talvipäivillä keskusteltiin jälleen LKA:sta, tällä kertaa perusteellisesti. Tapahtumaan kokoontuneet saarnaajat ja seurakuntien työntekijät tekivät yhdessä sopimuksia LKA:n vastuualueista ja toisaalta käsittelivät siihen kohdistunutta vastustusta. Tehtävärajaukselle löydettiin yhteisesti seuraava muotoilu:

Lähetystyötä pidetään edelleenkin kokonaisuutena, johon sisältyy evankeliumin julistaminen ja sosiaalinen työ, julistus ja palvelu. Kehitysaputyö-nimitystä ehdotetaan käytettäväksi lähetysten yhteydessä tehtävästä sosiaalisesta työstä pääasiassa seurakuntien ulkopuolelle tapahtuvassa tiedotustoiminnassa, joka selvittelee ulkonaisten elämänolosuhteiden kehittämistä lähetystyön yhteydessä.¹⁴⁸

Samalla rahojen kanavoinnista kirjattiin virallinen suositus, jonka mukaan ”Uskovien uhrivaroin tuetaan julistustyötä, lähetysten kentillä toimivien seurakuntien työtä, orpoja ja muita puutteenalaisia henkilöitä sekä sairasmajatyötä.”. Suosituksen mukaan uhrivaroja, eli seurakuntien lähetyskolehteihin ja SuVUL:n lähetyskassoihin lahjoitettuja rahoja, saatettiin käyttää myös sairaiden ja orpojen hoitoon. Samassa suosituksessa määriteltiin julkisten varojen käyttökohteiksi sairaaloiden, sairasmajojen, orpoloiden ja koulujen rakentaminen sekä henkilökunnan palkkaaminen niihin.¹⁴⁹ Saman vuoden kesällä *Ristin Voiton* lukijoille väläyteltiin mahdollisuutta muokata LKA-työlle oma osastonsa SuVUL:n yhteyteen.¹⁵⁰

Valtion tuen vastaanottamisesta neuvoteltiin viimeisen ja ratkaisevan kerran talvipäivillä Helsingissä 1979. Osanottajille esiteltiin erilaisia vaihtoehtoja omarahoituksen hankkimiseksi ja valtion tuen kanavoimiseksi. Asiasta järjestettiin äänestys, jonka tuloksena 75–80 prosenttia läsnä olleista seurakuntien edustajista kannatti valtion tuen vastaanottamista.¹⁵¹ Äänestyksen tulos katsottiin merkiksi riittävästä tuesta, ja näin samalla katsottiin ratkenneeksi kysymykset valtion tuen vastaanottamisesta, omarahoituksen hankkimisesta ja kehitysyhteistyön sopivasta organisaatiomuodosta. Neuvotteluiden ja äänestyksen seurauksena päätettiin perustaa SuVUL:n alaisuuteen Lähetysten Kehitysapu -niminen jaosto. Jaostoon valittiin edustajat itsenäisistä lähettäjäseurakunnista, maakunnallisista lähetystoimikunnista ja SuVUL:n hallituksesta. Keskuudestaan tämä jaosto nimitti työryhmän hoitamaan käytännön asioita.¹⁵² Juridisesti LKA ei ollut rekisteröity yhdistys vaan kuului SuVUL:n alaisuuteen. Samoin sen tilit olivat SuVUL:n kirjanpidon alaisia.¹⁵³ Jaoston kokoonkutsujana ja puheenjohtajana toimi Vilho Kivikangas. LKA-jaostolle hankittiin Helsingistä suurehkoja toimitilat. SuVUL:lle oli usein lahjoitettu käytettyjä

¹⁴⁸ Helimäki 1978a.

¹⁴⁹ Helimäki 1978b.

¹⁵⁰ Luoto 1978d.

¹⁵¹ Helimäki 2004 b, 22–23.

¹⁵² FidaA SuVUL:n hallituksen kokouksen ptk 15.1.1979 3 §; Johansson 1979a; Helimäki 2004 b, 23.

¹⁵³ FidaA Suomen Vapaa Ulkolähetysten Lähetysten kehitysaputoiminnan vuosikertomus vuodelta 1979.

vaatteita, joten vaatteiden kierrätyksestä oli kokemusta ja se tuntui sopivalta rahankeräysmetodilta.¹⁵⁴ LKA-jaoston toimitiloihin perustettiin ensimmäinen kirpputori vuonna 1979. Tästä alkoi kirpputoritoiminta, josta muodostui LKA:n varainkeräyksen tärkeimmäksi kanavaksi.¹⁵⁵

Suomessa seurattiin tarkasti Ruotsin helluntaiseurakuntien harjoittamaa kehitysyhteistyötä.¹⁵⁶ Samoin oli toimittu evankelisluterilaisen kirkon puolella: Kirkon Ulkomaanavun organisoitumiskehitys sai merkittävän kimmokkeen, kun sen edustajat kävivät hakemassa mallia naapurimaasta 1970-luvulla. Toisin kuin helluntaiseurakunnissa, kirkon evankelioiva lähetystyö ja kirkon harjoittama kansainvälinen diakonia olivat eriytyneet toisistaan erillisiksi järjestöiksi. Tämä eriytymiskehitys oli alkanut jo 1900-luvun puolivälissä, eikä se olisi luultavasti ollut vältettävissä. Suuret yhteiskunnalliset muutokset ja kansainvälistyminen vaativat uudenlaisia toimintamuotoja ja yhteistyörakenteita sekä ammattimaisempaa otetta.¹⁵⁷ Kehityskaari evankelisluterilaisessa kirkossa ja helluntailiikkeessä oli samanlainen, vaikka helluntailiikkeessä lähetystyö ja kehitysyhteistyö säilyivät 1970-luvulla saman järjestön tehtävänä.

Helluntailiikkeen kehitysyhteistyötoiminnan organisoitumiselle voi etsiä syitä niin ajan hengestä kuin liikkeen omista intresseistäkin. LKA:n perustamisessa nähtiin jo alkuvaiheessa tarve pitkän aikavälin suunnitelmallisuudelle ja oli selvää, että sen toiminta jatkuisi keräyksien päätyttyäkin. Etiopiassa ja Keniassa alulle saatetut projektit tarvitsivat vielä vuosia ulkopuolista tukea, mikä jo pelkästään vaati toiminnan jatkumisen varmistamista. Koska kehitysyhteistyö oli 1970-luvulla ollut pinnalla läpi koko yhteiskunnan, avustustyön organisoiminen alkoi näyttää ajankohtaiselta. Pitkään läpinäkyvänä olleelle työmuodolle haluttiin nyt nimi ja toimintastrategia. Samuel Ruohomäki esittää, että 1970-luvun puolivälissä alkoi helluntailiikkeen lähetystyön erikoistumisen aikakausi, joka määritteli lähetysaarnajaan työnkuvan osittain uudelleen. Lähetystyön tehtäväkuva monipuolistui ja lähetysaarnajat alkoivat entistä enemmän erikoistua erilaisiin tehtäviin. Aikaisemman teologisen osaamisen rinnalle tarvittiin eriytyneempää asiantuntijuutta ja ongelmien ratkaisuun hienostuneempia työvälineitä sekä suurempia resursseja.¹⁵⁸ Toki kehityksessä olivat moottorina lisäksi ulkoministeriön määrärahat, joiden hakuprosessi ja raportointi edellytti ammattimaista toimintaa. Ilman valtion tukea tarvetta kehitysyhteistyön

---

¹⁵⁴ Helimäki 2004 c, 35.

¹⁵⁵ FidaA SuVUL:n toimintaselostus vuodelta 1979; Lounela 2007, 259.

¹⁵⁶ Helimäki 1975; MÄ 5/77 Ruotsi antaa rahaa kehitysavulle järjestöjen kautta. s.n.; Luoto 1978c; RV 23.3.1978 Ruotsi ja Norja edellä Suomesta: Valtion kehitysapuvaroja lähetysjärjestöjen kautta. s.n.; FidaA Pöytäkirja LKA:n kokouksesta 27.1.1978 3§; Helimäki 2004 b, 16.

¹⁵⁷ Leskinen 2008, 166–167.

¹⁵⁸ Ruohomäki 2013, 259–261.

organisoinnille ei olisi todennäköisesti syntynyt ainakaan samassa mittakaavassa tai samalla aikataululla.

4. Kehitysyhteistyön hyväksi järjestetyt varainkeräyskampanjat

4.1 Afrikka kutsuu 1974–1976

Tässä luvussa käsittelen kolmea SuVUL:n 1970-luvulla järjestämää varainkeräyskampanjaa. Kampanjat ovat keskeinen osa tutkimusta ja helluntailiikkeen kehitysyhteistyön ymmärtäminen tutkittavalla ajanjaksolla edellyttää niiden käsittelyä. Käyn kampanjat läpi kronologisessa järjestyksessä ja esittelen niiden tuloksia siltä osin, kuin se lähteiden puitteissa on mahdollista. Tämä luku limittyy osittain yhteen seuraavan pääluvun kanssa, jossa käsittelen kehitysyhteistyöstä käytyä keskustelua. Käyn tässä luvussa jonkin verran läpi keräyksien julkista esittelyä, puolustamista ja niistä saatua palautetta, mutta palaan näihin teemoihin ja keräyksien nostattamaan keskusteluun tarkemmin seuraavassa luvussa.

Kehitysmaiden avustaminen valtakunnallisilla rahankeräyksillä ei ollut tavatonta suomalaisille järjestöille. Evankelis-luterilaisen kirkon yhteisvastuukeräykseen ulkomainen kohde oli otettu mukaan ensimmäisen kerran jo vuonna 1963. Tuolloin ulkomaisesta avustuskohdeesta käytiin laaja keskustelu ennen kuin lopullinen päätös sen mukaan ottamisesta tehtiin. Epäilyksistä huolimatta kohde otettiin hyvin vastaan ja tulokset olivat hyvät. Ulkomaisista kohteista tuli pysyvä osa keräystä. Vuoden 1963 ratkaisu oli merkittävä periaatteellinen päätös, sillä näin kirkko osoitti käytännössä, että sen palveluvastuu ulottuu maan rajojen ulkopuolelle.¹⁵⁹ Sitten yhteisvastuukeräyksestä muodostui Kirkon ulkomaanavun tärkein keräysmuoto.¹⁶⁰

Kuten edellisessä luvussa totesin, sysäyksen lähetysjärjestöjen varainkeräyssuunnitelmille antoi toive saada valtiolta tukea kehitysyhteistyöhankkeisiin. Valtion tuen saamisen ehtona taas oli osallistuminen hankkeiden rahoittamiseen.¹⁶¹ Rahoituksen hankkimiseksi päätettiin järjestää keräys, jonka myyntiartikkeleina olisivat kahvi, julisteet ja kuivamustekynät. Keräyksen tulot kaavailtiin käytettäväksi Afrikassa tehtävään kehitysyhteistyöhön. Keräystä ja järjestöjen välistä yhteistyötä työstivät helluntailiikkeen piirissä vaikuttanut Helimäki ja Suomen Lähetysseuran professori Pentti

---

¹⁵⁹ Leskinen 2000, 299–300.

¹⁶⁰ Ojanen 1981, 25.

¹⁶¹ UM 12 R Suomi 10 Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle ja tiedotustoiminnalle 1.1.1975 – II Muistio 24.1.1975.

Kaitera. Helimäki ja Kaitera neuvottelivat kaikkien Suomen Lähetysneuvostoon kuuluvien järjestöjen kanssa, mutta vain SuVUL oli vakavasti kiinnostunut hankkeen toteuttamisesta. Kun yhteistyötä muiden järjestöjen kanssa ei syntynyt, keräyshanketta tarjottiin kesäkuussa vuonna 1974 SuVUL:lle työnimellä Lähetyksen Kehitysapu.¹⁶² SuVUL:ssä keräyksen yksityiskohdista oli neuvoteltu jo alkuvuodesta.¹⁶³ Elokuussa vuonna 1974 SuVUL:n hallitus teki kokouksessaan päätöksen toimeenpanna aikavälillä 1.12.1974–31.12.1975 varainkeräyksen tunnuksella ”Lähetyksen kehitysapu, Etiopia–Kenia -keräys”. Keräyksestä käytettiin yleisemmin nimitystä Afrikka kutsuu, jota käytän tässä tutkimuksessa. Keräys päätettiin toteuttaa koko Suomen alueella Ahvenanmaa mukaan lukien ja tarkoituksena oli hankkia myytäväksi 300 000 kappaletta kuivamustekyniä, 100 000 kappaletta Etiopia- ja Kenia-aiheisia julisteita sekä 800 000 kg Afrikka-kahvia. Samalla sovittiin, että keräyslupan hakemisen lisäksi haettaisiin vapautusta liikevaihtoverosta.¹⁶⁴ LKA:n edustajat neuvottelivat kahvipaahtimoiden kanssa kahvin toimituksesta ja tekivät lopulta sopimuksen OTK:n kahvipaahtimon kanssa. Sopiva kahvisekoitus valittiin ja kahvipakettien ulkoasu suunniteltiin teeman mukaan. Kirkon Hankintakeskus välitti kahvin LKA:lle ja vastasi laskutuksesta.¹⁶⁵ Keräyssihteeriä lukuun ottamatta keräys aiottiin järjestää ilman palkattua henkilökuntaa talkoohenkeen luottaen.¹⁶⁶

Tammikuussa 1975, Afrikka kutsuu -keräyksen jo alettua, *Ristin Voiton* lukijoille tiedotettiin perusteellisesti keräyksestä ja siihen liittyvästä myyntitoiminnasta. Lehdessä kerrottiin myyntiartikkelit hintoineen: kulkuskynä 2,50 markkaa, nelivärisenä painettu juliste 12 markkaa ja kahvipaketti 16,80 markkaa. Kahvin mainittiin olevan erityisen korkealaatuista. Jokaisessa kahvipaketissa oli arvontakuponki, jonka avulla saattoi osallistua Afrikan-matkan arvontaan. Avustuskohteiksi valittiin Etiopiasta Wolmaran maatalouskoulutuskeskus ja klinikka, Holletan klinikka, Sheben peruskoulu ja klinikka, Tsequorsan peruskoulu ja Awasan orpokoti sekä Keniassa Kapeddon sairaala, klinikka ja lisärakennukset, Lorukin peruskoulu ja Homa Bayn orpokoti. Avustuskohteet oli valittu yhteistyössä paikallisten viranomaisten kanssa. Keräysorganisaation tarkoitus oli tavoittaa koko Suomi keräykselle asettamalla kaikkiin helluntaiseurakuntiin, kaikille paikkakunnille ja jokaiseen rukouspiiriin vastuuhenkilö huolehtimaan siitä, että kampanja on näkyvä ja seurakuntalaiset osallistuvat keräykseen. Paikalliset aluehoitajat avustaisivat

---

¹⁶² Helimäki 2004 b, 17–18.

¹⁶³ FidaA SuVUL:n hallituksen kokouksen ptk 14.2.1974 2 §; SuVUL:n työvaliokunnan kokouksen ptk 31.5.1974 2 §.

¹⁶⁴ FidaA SuVUL:n hallituksen kokouksen ptk 16.8.1974 8 §.

¹⁶⁵ Helimäki 2004 b, 18.

¹⁶⁶ RV 16.1.1975 Viikon kysymys. s.n.

keräysjärjestelyissä, tiedottaisivat seurakuntalaisia, järjestäisivät myyntitempauksia ja huolehtisivat kahvin, kynien ja julisteiden varastoimisesta.¹⁶⁷

Keräysorganisaatio ei viivytellyt ryhtyessään tiedottamaan ja innostamaan ihmisiä mukaan keräykseen. Etenkin *Ristin Voitto*, mutta myös lähetyslehti *Maailman Ääret* toimivat tärkeinä vaikutuskanavina. Tammikuusta huhtikuuhun 1975 keräys oli tavalla tai toisella esillä jokaisessa *Ristin Voiton* numerossa. Keräystoimintakunta oli luottavainen ja uskoi helluntaiväen ottavan keräyshankkeen omakseen: ”Rohkenemme toivoa ja odottaa, että jokainen näitä rivejä lukeva osallistuu keräykseen, käyttää kulkuskynää ja liimaa seinälleen keräysjulisteen. Odotamme myös, että jokaisessa uskovassa kodissa, jossa käytetään kahvia, höyryää kupissa tänä vuonna vain Afrikka-mokkakahvi.”¹⁶⁸ Keräys oli esillä *Ristin Voiton* pääkirjoituksissa, joissa päätoimittaja Eino O. Ahonen¹⁶⁹ otti kantaa keräyksen puolesta ja Valtter Luoto¹⁷⁰ ilmaisi luottamuksensa saavuttaa tavoite hyvällä yhteistyöllä ja Jumalan johdatuksessa. Niin ikään reportaasissa helluntaiherätyksen vuoden 1975 työntekijäpäiviltä todettiin veljespiirin antaneen keräykselle yksimielisen tuen. Muu Suomikin vaikutti suhtautuvan hankkeeseen myönteisesti. Liikevaihtoverosta myönnetty vapautus tulkittiin esivallan suopeudeksi hyväntekeväisyystyötä kohtaan¹⁷¹. Lehdistölle järjestettiin keräyksestä tiedotustilaisuus ja mahdollisuus maistella Afrikka-kahvia¹⁷². Myöhemmin keräyssihteeri Tapani Sopanen kirjoitti *Ristin Voitossa* lehdistön suhtautuneen keräykseen varsin positiivisesti: keräyksestä oli kirjoitettu näyttäviä artikkeleita kaikissa lehdissä, joihin juttua oli tarjottu. Sopasen mukaan hanketta seurattiin mielenkiinnolla liikkeen ulkopuolella muissa kristillisissä piireissä sekä valtion virastoissa ja ministeriöissä. Keräystoimikunta oli luonnollisesti kiitollinen kaikesta keräyksen saamasta huomiosta.¹⁷³ Pieni kohu kampanjasta saatiin kuitenkin aikaiseksi, kun Etiopian Tukholman suurlähettiläs lähetti pääministeri Kalevi Sorsan kautta lokakuussa 1975 virallisen nootin siitä, että Helsingin keskustan katujen valaisinpylväissä esitetään ”nälkäpornoa”. Kyse oli valaisinpylväiden mainostelineisiin kiinnitetyistä yhteensä 300 Afrikka-mokkamainosjulistesta. Julisteessa pieni afrikkalaislapsi ojentaa kättään kohti aikuista.¹⁷⁴

Keräys vaikutti lähtevän liikkeelle toivotulla tavalla. Ensimmäisen kuukauden aikana kahvi kävi hyvin kaupaksi ja kynien ensimmäinen 100 000 kappaleen erä oli huhtikuussa

---

¹⁶⁷ Helimäki & Vaurula 1975.

¹⁶⁸ Helimäki & Vaurula RV 23.1.1975.

¹⁶⁹ Ahonen 1975a.

¹⁷⁰ Luoto 1975.

¹⁷¹ Halme 1975.

¹⁷² RV 27.2.1975 Kehitysapukeräyksen tiedotustilaisuus. s.n.

¹⁷³ Sopanen 1975.

¹⁷⁴ Helimäki 2004 a, 25 ja kuvaliite.

lopuillaan¹⁷⁵. Terästäytyminen oli silti tarpeen. Myyntitavoitteet olivat niin valtavat, ettei hetkeäkään saanut valua hukkaan. SuVUL:n vuosikokouksessa keskusteltiin maaliskuussa keräyksestä ja päätettiin laatia *Ristin Voittoon* aiheesta osallistumaan motivoiva kirjoitus, allekirjoittajatkin sovittiin valmiiksi.¹⁷⁶ Pian *Ristin Voitossa* julkaistiinkin artikkeli, jossa vedottiin kahvinjuojiin, jotta nämä vaihtaisivat käyttämänsä kahvimerkin vuoden ajaksi Afrikka-kahviin. Aluehoitajia kehoitettiin levittämään innostusta, jotta paikalliset uskovaiset ostaisivat kahvia yli tarpeensa ja myisivät sitä ystäville. Käytännön esimerkkinä ehdotettiin, että kyläilemään mennessä vietäisiin tuliaisukkien sijaan Afrikka-kahvia.¹⁷⁷ Keräyksen ilmoitteluun liittyvää päätöksentekoa ja täytäntöönpanoa lienee helpottanut se seikka, että samat miehet istuivat sekä SuVUL:n hallituksessa että *Ristin Voiton* toimituksessa. Kuin tilauksesta Afrikka-kampanjan tarpeisiin valmistui ulkoministeriön ja Suomen Yleisradion yhdessä tekemä elokuva *Musta itku*, joka kuvasi SuVUL:n lähetystyöntekijöiden työtä Kenian Kapeddon lähetysasemalla. Toukokuisen televisioesityksensä jälkeen filmi annettiin Afrikka kutsuu -keräyksen käyttöön.¹⁷⁸

Kevään vaihtuessa kesäksi kirjoittelu keräyksen tiimoilta laantui hieman *Ristin Voitossa*, kunnes päätoimittaja Eino O. Ahonen jyrähti pääkirjoituksessaan heinäkuussa, että kristityn lähimmäisenrakkauden on ilmentävä laupeuden tekoina. Keräystä käsittelevissä artikkeleissa oli aiemminkin vedottu lukijoihin varsin voimakkaasti, mutta nyt mukana oli jo syyllistämisen aineksia. Ahonen muistutti kirjoituksessaan Jeesuksen tuominneen puheissaan sellaisen uskonnollisuuden, joka unohti laupeuden, uskollisuuden ja oikeudenmukaisuuden. Hän vetosi kertomukseen laupiaasta samarialaisesta sekä Matteuksen evankeliumin kohtaan, jossa Jeesus puhui tulemuksestaan ja viimeisestä tuomiosta. Viimeisellä tuomiolla ihmiset jaettaisiin tekojensa mukaan lampaisiin ja vuohiin, vanhurskaksiin ja Jumalan kiroamiin. Vanhurskaita olisivat ne, jotka olivat ruokkineet, juottaneet, vaatettaneet ja hoivanneet tarvitsevia, kun taas kirotut saisivat tuomion juuri siksi, etteivät olleet toteuttaneet lähimmäisenrakkautta. Moittien Ahonen totesi, että ”helluntailaistenkin joukossa on tuhansia sellaisia, jotka yrittävät säästää itselleen muutaman markan sivuuttamalla kehitysapukeräyksen tarjoaman kahvin ja hankkimalla jostakin ’alesta’ halvempihintaista kahvia.” Hänen mukaansa keräys tarjosi itse kullekin mahdollisuuden arvioida kristillisyytensä laatua.¹⁷⁹ Ikuisuusaspektiin vetosi myös Pauli Rantanen, jolle luovutettiin loppukesästä 1975 Afrikka kutsuu -keräyksen markkinointivastuu. Rantanen painotti

---

¹⁷⁵ Sopanen 1975.

¹⁷⁶ FidaA SuVUL:n hallituksen vuosikokouksen ptk 25.3.1975.

¹⁷⁷ Ahonen, Heimonen, Kunnas 1975.

¹⁷⁸ RV 24.4.1975 *Musta itku*. s.n.; RV 26.6.1975 Kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön arvo tunnustettu.s.n.

¹⁷⁹ Ahonen 1975b.

syyskuussa haastattelussaan *Ristin Voitossa*, että keräys oli kaikkien kristittyjen yhteinen vastuu, joka antoi samalla tilaisuuden päästä osalliseksi siunauksista.¹⁸⁰

Innostuksesta ja kannustamisesta huolimatta marraskuun alussa täytyi todeta, että keräys ei ollut sujunut suunnitelmien mukaan: kahvista oli myymättä vielä melkein puolet ja keräysaikaa oli jäljellä enää alle kuukausi. *Ristin Voitossa* julkaistiin toivoa täynnä oleva kirjoitus, jossa uskottiin, että mikäli jokainen tekee voitavansa, koko kahvimäärä saadaan vielä myytyä. Kirjoittaja esitti oman toimivaksi osoittautuneen ovelta ovelle - myyntitaktiikkansa ja kertoi ihmisten suhtautuvan tärkeään asiaan pääasiassa myönteisesti.¹⁸¹ Yrityksen puutteesta kampanjan järjestäjiä ei voinut syyttää. Kuten edellä olen osoittanut, vuoden aikana oli vedottu Raamatun sanaan, Jeesuksen esimerkkiin, ikuisuuskohtaloon, inhimilliseen auttamishaluun, velvollisuudentuntoon ja järkeen. Oli annettu käytännöllisiä ohjeita kahvin myyntiin, muistutettu siunauksien saamisesta, esitetty laskelmia myynnin jouduttamiseksi¹⁸² ja julkaistu sydäntä särkeviä kuvia afrikkalaisista lapsista¹⁸³. Keräyksen alku oli vaikuttanut lupaavalta ja seurakuntien vastuunkantajienkin kiiteltiin tukeneen kampanjaa.¹⁸⁴ Miksi asetettuja tavoitteita ei sitten onnistuttu saavuttamaan? Unto Kunnas pohti *Maailman Äärten* kirjoituksessaan, oliko yksi syy keräyksen jähmeään alkuun uskovien vanhoillisuus ja taipumus suhtautua epäilevästi uusiin toimintatapoihin.¹⁸⁵ Oliko sosiaalisen auttamisen pitäminen näyttävästi esillä ja kehitysyhteistyön nopea ulostulo ollut rivihelluntailaisille sittenkin liian iso pala nieltäväksi keräyksen vaatimalla aikataululla?

Vaikka tavoitteisiin ei heti päästy, toivoa ei menetetty. SuVUL anoi sisäministeriöltä uutta keräyslupaa keräykselle, joka jatkuisi suoraan Afrikka kutsuu -keräyksen päätyttyä. Lupa myönnettiin, ja niin keräys sai jatkoaikaa joulukuun alusta 1975 jatkuen helmikuun loppuun 1976. Uusi keräys sai nimekseen Koko kansan Afrikka-talkoot. Virallisesti Koko kansan Afrikka-talkoot oli Afrikka kutsuu -keräyksestä erillinen keräys, mutta käytännössä se jatkoi samaa keräystä myyntiartikkeleiden ja keräyskohteiden pysyessä samana. Tässä tutkimuksessa katson peräkkäiset keräykset samaksi kampanjaksi. Suurin muutos uudessa keräyksessä oli tällä kertaa mukaan tulleet rahankeräyslistat, joiden avulla saattoi lahjoittaa varoja ostamatta mitään. Listakeräys ohjeistettiin kohdistamaan muille kuin uskoville, jotka jo oletetusti lahjoittivat varojaan lähetystyön eri kohteisiin. Tämän katsottiin olevan hyvä; jatkokeräyksestä tiedottavassa artikkelissa muistutettiin siitä periaatteesta, että uskovien rahat

---

¹⁸⁰ RV 11.9.1975 Viikon kysymys. s.n.

¹⁸¹ Halmela 1975.

¹⁸² Saarinen 1975.

¹⁸³ Esim. RV 6.2.1975 kansilehti.

¹⁸⁴ Luoto 1975; Sopanen 1975.

¹⁸⁵ Kunnas 1975b.

tulisi mahdollisimman täysimääräisinä kohdistaa nimenomaan evankeliointiin. Ihanteellista oli saada kehitysyhteistyön rahoitus seurakunnan ulkopuolelta.¹⁸⁶ Kysymys sosiaalisen auttamisen rahoituksesta nousi esille keräyksien aikanakin monissa *Ristin Voiton* ja *Maailman Äärten* artikkeleissa.¹⁸⁷ Tarkastelen aihetta lähemmin luvussa Kehitysyhteistyö ja lähetyskeskustelu helluntailiikkeessä. Keräykseen haluttiin yhdistää sisälähetystyö ja malliksi tarjottiin kodeissa tapahtuva pienryhmätoiminta. Uskovien oli tarkoitus kokoontua illanviettoon ja kutsua mukaansa ystäviä, sukulaisia tai työtovereita, joille he voisivat ystävällisessä ilmapiirissä todistaa uskostaan ja samalla kertoa helluntaiseurakuntien kehityksessä tekemästä työstä.¹⁸⁸

Loppuvuodesta 1975 keräyskampanjan käyttöön hankittiin jo kertyneillä rahoilla kaksi Land Rover-autoa sekä matkailuvaunua. Maastokelpoiset autot suunniteltiin lähettää myöhemmin Etiopiaan sairaanhoidon tarpeisiin, jossa ne mahdollistaisivat avun viemisen ”varhaiskulttuurissa elävien ihmisten luo”. Matkailuvaunuihin rakennettiin lähetysnäyttelyt ja autot kiersivät kampanjan aikana ympäri Suomea keräystä mainostaen ja tietoa kehitysyhteistyön tarpeista levittäen. Autot osoittautuivat suosituiksi vierailukohteiksi ja niitä toivottiin useille paikkakunnille käymään.¹⁸⁹ Kampanjan jälkeen huhtikuussa autot varustettiin ambulansseiksi ja ne lähtivät perävaunuineen kohti Etiopiaa kyydissään kehitysyhteistyöhön lähteviä uusia lähettejä¹⁹⁰. Paitsi sairaanhoitotarvikkeilla, perävaunut täytettiin muun muassa vaatteilla, ja niiden kylkiin liimattiin punaiset ristit, joiden käyttöön lääkintöhallitus oli antanut luvan¹⁹¹.

Kampanjan jatko-osan lähestyessä loppuaan *Ristin Voiton* pääkirjoituksissa kannustettiin helluntailaisia jälleen kehitysyhteistyön asialle. Tällä kertaa esillä pidettiin sisälähetymisen asiaa. Heikki Lahti vertasi tammikuussa Afrikka-talkoita yleisavaimeen, jonka avulla ovet aukeavat ”joka kotiin ja sydämeen”. Koko kansalle tuli antaa tilaisuus osallistua talkoisiin, ja koska kehitysyhteistyö oli yleisen mielenkiinnon kohteena, se tarjosi samalla hyvän tilaisuuden esitellä helluntailiikkeen lähetystyötä ja ehkä voittaa sieluja taivaan aittoihin.¹⁹² Päätoimittaja Eino Ahonen taas kirjoitti Kenian-matkaltaan muistuttaen, että lähimmäisten auttaminen oli oleellinen osa kristillisyyttä jo apostolien aikana ensimmäisissä kristillisissä seurakunnissa¹⁹³. Ensimmäinen keräyskampanja jatkoaikoinen loppui

---

¹⁸⁶ Kunnas 1976a.

¹⁸⁷ Esim. Ahonen 1975a; Ahonen & Heimonen & Kunnas 1975; Ahonen 1976a; Kunnas 1975b.

¹⁸⁸ RV 27.11.1975 ”Koko kansan Afrikka-talkoot”.s.n.

¹⁸⁹ RV 27.11.1975.

¹⁹⁰ RV 22.4.1976 Klinikka-autot kohti Etiopiaa. s.n.

¹⁹¹ Helimäki 2004 a, 26–27.

¹⁹² Lahti 1976.

¹⁹³ Ahonen 1976a.

29.2.1976. Vahvasta mielipidevaikuttamisesta huolimatta osa seurakunnista oli suhtautunut keräykseen passiivisesti, jotkut kielteisestikin, mikä oli osaltaan vaikuttanut tuottoon. Kaikesta huolimatta keräystä pidettiin kohtuullisen onnistuneena¹⁹⁴. Keräys tuotti pelkkänä rahana noin miljoona markkaa. Lisäksi saatiin ympäri Suomea lahjoituksena koneita, vaatteita, sairaanhoitotarvikkeita ja lääkkeitä yli miljoonalla markalla, jolloin keräyksen kokonaistuotoksi laskettiin noin 2,2 miljoonaa markkaa.¹⁹⁵ Tuotolla hankittiin Jyry-Sisu - kuorma-auto joka lastattiin täyteen betonimyllyjä, tiilikoneita, sähkögeneraattoreita ja muita rakennustarvikkeita. Maaliskuun alussa 1975 Jyry-Sisu saateltiin rukouksin 12 000 kilometrin matkalle Keniaan. Hetki oli keräystä toteuttaneille ikimuistoinen. Se oli yksi konkreettinen tulos yhteensä 15 kuukautta kestäneestä kampanjoinnista. Kalevi Helimäen sanoissa *Ristin Voitossa* kukoisti usko mahdollisuuteen tarjota lahjana parempi tulevaisuus apua tarvitseville afrikkalaisille: ”Kiitos on harras ja syvä. On saatu tuhansien suomalaisten kera olla valmistamassa parempaa huomista mustille kanssaihmisille päiväntasaajan Keniassa.”¹⁹⁶

Helimäen mukaan kahvia saatiin keräyksen aikana myytyä noin 400 000 kiloa. Tulos jäi kauaksi asetetusta tavoitteesta, joka oli 800 000 kiloa.¹⁹⁷ Myös kulkuskyniä jäi varsinaisen keräyksen aikana myymättä ja niitä oli puoli vuotta keräyksen päättymisen jälkeen jäljellä vielä 100 000 kappaletta LKA:n kehitysaputoimistossa. *Ristin Voitossa* muistuteltiin kynistä ja niissä kiinni olevista rahoista, joilla voisi auttaa esimerkiksi lastenkotien lapsia.¹⁹⁸

SuVUL:n lähetyskohteissa oli rahareikiä enemmän kuin keräys oli pystynyt täyttämään. Keskenäiset kohteet joutuivat odottamaan rahoitusta, sillä, kuten Ahonen kuvaili, SuVUL oli tyhjentänyt kaikki taskunsa keräyskohteina olleisiin rakennushankkeisiin. ”Kenen kukkarossa tai pankkitilillä on Herran omia Etiopian työhön tarkoitettuja varoja?”, kyseli Ahonen pääkirjoituksessaan elokuussa 1976.¹⁹⁹

Keräyksen rahallisen tuoton jälkipuinti *Ristin Voitossa* jäi lyhyeksi. *Maailman Äärissä* keräyksen tulosta ei kommentoitu lainkaan. Mikäli myyntitavoitteiden täyttymättä jääminen oli pettymys keräysorganisaatiolle, se ei ainakaan tämän tutkimuksen lähteissä näy. Päinvastoin Helimäki mainitsee keräystä muistellessaan, että SuVUL piti keräyksen tulosta erittäin hyvänä. Tätä voidaan pitää yllättävä, sillä Helimäen mukaan tavoitteet olivat korkealla²⁰⁰, mikä näkyikin *Ristin Voiton* aktiivisessa uutisoinnissa ja järjestäjien peräänantamattomassa asenteessa. Keräyksen päätyttyä maaliskuussa päätoimittaja Ahonen

---

¹⁹⁴ Ahonen 1976b.

¹⁹⁵ Ahonen & Halme 1976.

¹⁹⁶ Helimäki 1976b.

¹⁹⁷ Helimäki 2004 a, 26.

¹⁹⁸ RV 5.8.1976 Kehitysapukynien loppuunmyynti. s.n.; RV 26.8.1976 Auta meitä s.n.

¹⁹⁹ Ahonen 1976c.

²⁰⁰ Helimäki 2004 a, 24.

totesi *Ristin Voiton* pääkirjoituksessaan, että keräys oli pantu toimeen varsin vaatimattomin alkuvalmisteluin ja saatettu loppuun ilman kokemuksen tuomaa taitoa, mihin nähden tulokseen voitiin olla kohtuullisen tyytyväisiä. Keräys oli ensimmäinen laatuaan ja tarjosikin näin järjestäjilleen arvokasta opetusta tulevaisuuden varalle. Rahallista tuottoa tärkeämpänä saavutuksena Ahonen vaikuttiakin pitävän sitä, että kampanjoinnin seurauksena helluntailiikkeen kehitysyhteistyö uudessa muodossaan saatiin alulle ja ihmisissä herätettiin tietoisuutta sosiaalisen auttamisen tärkeydestä: ”Uskomme tämän kehitysapukampanjan avanneen silmiä ja sydämiä sekä avaavan myös kukkaroita siinä määrin, että kaikki se mikä nyt rakennetaan, voidaan pitää myös käynnissä.”²⁰¹

Afrikka kutsuu -keräyksen ja sen jatkoajan, Koko kansan Afrikka-talkoiden, myötä Afrikka suorastaan vyöryi helluntaikansan silmille. Tammikuusta 1975 helmikuun loppuun 1976 kampanjat olivat esillä *Ristin Voitossa* ja *Maailman Äärissä* yli 40 numerossa, monissa niistä yhtä aikaa useassa eri artikkelissa tai mainoksessa. Suoraan keräykseen liittyvien kirjoitusten ja mainosten lisäksi Etiopia ja Kenia sekä sosiaalinen avustustyö niissä olivat vuosien 1975–1976 aikana monin tavoin esillä *Ristin Voitossa* ja *Maailman Äärissä*. Molemmissa lehdissä julkaistiin lukuisia artikkeleita, reportaaseja ja matkakirjeitä, joissa kerrottiin maiden oloista ja historiasta.²⁰² Afrikka tapahtumineen oli kiinnostuksen kohteena, joten sitä pidettiin esillä monin tavoin. Lisäksi, sikäli kun aluehoitajat olivat hoitaneet työnsä toivotusti, kampanja oli esillä paikallisseurakunnissa ja rukouspiireissä. Jos aktiivinen kahvinmyyjä ei osunut omalle ovelle, Afrikka-mokkaa saattoi ostaa ruokakaupasta, maalaistorilta, telttakokouksista ja ehkä juoda työpaikkaruokalassa²⁰³. Kehitysmaiden tarpeet ja SuVUL:n pyrkimykset niiden lievittämiseksi eivät voineet jäädä keskivertohelluntailaiselta huomaamatta.

4.2 Auttavat kädet 1977–1978

Tuskin laineet olivat ehtineet laantua vuosien 1974–1976 kampanjan osalta, kun ehdotus uudesta kehitysapukeräyksestä esitettiin tammikuussa vuoden 1977 talvipäivillä Turussa. SuVUL:n hallitus teki kokouksessaan saman vuoden helmikuussa päätöksen anoa sisäasiainministeriöltä lupaa Lähetyksen Kehitysapu -nimiselle rahankeräykselle. Lupa myönnettiin vuoden ajaksi 1.5.1977–30.4.1978. Keräystä kutsuttiin nimellä Auttavat kädet. Rahat kerättiin poliisilaitoksen leimaamilla virallisilla keräyslistoilla aivan kuten Koko kansan Afrikka-talkoissakin. Avustuskohteiksi valittiin edelleen kipeästi avun tarpeessa

---

²⁰¹ Ahonen RV 1976b.

²⁰² Esim. Vahtera 1975; Roininen 1976b; MÄ 4/1976 Kuulumisia Kapeddosta. s.n.

²⁰³ Kunnas 1975a; Saarinen 1975.

olevat Etiopia ja Kenia ja niissä olevat terveystakeskukset, klinikat ja koulut sekä Kenian Homa Bayn lastenhoidon harjoittelukeskus.²⁰⁴ Keräystavoite oli 2 miljoonaa markkaa.²⁰⁵

Keräyksen aikana myytiin 68-sivuista *Auttavat Kädet* -kirjasta, jossa kerrottiin SuVUL:n kehitysyhteistyöstä Etiopiassa ja Keniassa. Kirjasen avulla lukija pääsi kurkistamaan lähetystyön arkeen: lähetysaarnajat kuvailivat riipaisevia yksityiskohtia puutteen keskeltä, lähetys sihteeri, rakennusmestari, sähköasentaja ja muut Afrikassa vierailleet kertoivat omia kokemuksiaan, ulkoministeriön Maria Serenius valotti ministeriön näkökulmaa lähetysjärjestöjen kehitysyhteistyöprojekteihin ja kenialainen pastori esitti kiitoksensa suomalaisille läheteille. Kirjanen maksoi 5 markkaa ja tuotto luvattiin ohjata kokonaisuudessaan kehitysaputoimintaan.²⁰⁶ Lähetys sihteeri Unto Kunnas painotti *Maailman Äärissä*, että jokaisen helluntaiherätykseen kuluva on tärkeää lukea kirjanen huolella osatakseen kysyttäessä kertoa ”ulkopuolisille” liikkeen kehitysyhteistyöhankkeista. Olihan keräys ajateltu suunnattavan juuri näille ”ulkopuolisille” ja oletus oli, että nekin, jotka arvostelivat evankelioivaa lähetystyötä, haluaisivat olla mukana edistämässä kehitysyhteistyötä. Houkuttimeksi lahjoittajille luvattiin vastalahjaksi kenialaisia käsitöitä. Tiettyä summaa vastaan lahjoittajat saivat kiitokseksi joko punotun korin, vahvatekoisen hinausköyden tai kurpitsankuorikidon.²⁰⁷

Keräys eteni tällä kertaa matalalla profiililla. Asia oli vuoden 1977 aikana *Ristin Voitoissa* ja *Maailman Ääret* -lehdessä esillä muutamia kertoja. LKA:n puolesta aiemminkin aktivoitunut *Ristin Voiton* päätoimittaja Eino Ahonen vetosi keräyksen alettua toukokuussa 1977 pääkirjoituksessaan jälleen lukijoihin, että kukaan ei jäisi toimeettomaksi keräyksen suhteen, vaikka se rahoitusmuotona herätti erimielisyyksiä.²⁰⁸ Kesällä uutisoitiin Lähetysten Kehitysavun edustajien tavanneen pääministeri Kalevi Sorsan. Pääministerille esiteltiin Lähetysten Kehitysavun kohteita ja luovutettiin kirjelmä, jossa hänen toivottiin käyttävän vaikutusvaltaansa valtion määrärahojen lisäämiseksi kehitysyhteistyöhön lähetysjärjestöjen kautta. Alkuvuonna 1978 alettiin huolestua keräystavoitteiden saavuttamisesta. Keräysaika oli käymässä vähiin ja *Auttavat Kädet* -kirjasta oli edelleen myymättä reilu kolmasosa alkuperäisestä 20 000 kappaleen painoksesta.²⁰⁹ Keräyksen oli määrä päättyä huhtikuun lopussa, mutta maaliskuussa kahden miljoonan markan keräystavoitteesta oli saavutettu vasta 10 prosenttia²¹⁰. Seuraavaksi asiaan palattiin toukokuussa, jolloin *Ristin Voitoissa* kerrottiin

²⁰⁴ FidaA SuVUL:n hallituksen kokouksen ptk 14.2.1977 2 §; Helimäki 1977.

²⁰⁵ MÄ 3/1977 ”Auttavat kädet”. s.n.

²⁰⁶ AK 1977; MÄ 2/1977 ”Auttavat kädet” s.n.

²⁰⁷ Kunnas 1977a.

²⁰⁸ Ahonen 1977a.

²⁰⁹ Luoto 1978b; Kunnas 1978.

²¹⁰ Leino 1978.

pikku-uutisessa keräyksen päättyneen²¹¹. Siihen asian käsittely jäi. Keräyksen tuloksista ei kerrottu *Ristin Voitossa* sen enempää kuin *Maailman Äärissäkään*. Ennen keräyksen päättymistä Keniaan oli jo lähetetty muutama kontillinen lääkkeitä ja muita avustustyössä tarvittavia tavaroita, joita oli saatu lahjoituksena ja ostettu keräysrahoilla²¹². Tämän tutkimuksen lähteistä ei käy ilmi keräyksen lopullinen rahallinen tuotto tai järjestäjien suhtautuminen siihen. Kaikesta päätellen tulokset eivät muodostuneet toivotunlaisiksi.

Eräänä syynä sille, etteivät keräysrahat kattuneet suunnitelmien mukaisesti, saattoi olla asian uutuus ja tiedotuksen puutteellisuus, mutta myös se, ettei keräyksen järjestämiseen voitu palkata ammattiapua. Talven 1978 työntekijäpäivillä oli jälleen käsitelty kehitysaputeemaa ja todettu, että toiminta oli jäänyt monille epäselväksi. Keräyksen puheenjohtaja Kalevi Helimäki myönsi aiheita saarnamiehille esitellessään, ettei keräyksen vastuuhenkilöillä ollut oman työnsä ohella riittävästi aikaa keräyksen puolesta kampanjoimiseen.²¹³ Ahosen yhtä pääkirjoitusta sekä muutamaa lyhyttä artikkelia ja ilmoitusta lukuun ottamatta *Ristin Voitossa* ei kampanjaa liiemmin pidetty esillä. *Maailman Ääret* -lehdessä muistutettiin lukijoita meneillään olevasta kampanjasta vuonna 1977 neljä kertaa, mutta ei lainkaan vuonna 1978, jolloin keräys päättyi. Uutisointi Auttavat Kädet -keräyksestä oli kaikkiaan huomattavasti vähäisempää kuin aiemman kahvikampanjan aikana. Edellisestä kampanjasta tuttu aktiivinen tiedottaminen, vetoaminen ja painostaminen oli tällä kertaa lähes olematonta. Asia olisi ehkä ollut toisin, mikäli *Ristin Voiton* päätoimittaja Eino Ahonen ei olisi kuollut loppuvuonna 1977. Ahonen oli eläessään ja päätoimittajavuosinaan puhunut rohkeasti ja äänekkäästi kehitysyhteistyön puolesta. Eino Vanhala kuvaili marraskuussa 1977 *Ristin Voiton* pääkirjoituksessa, että Ahosella oli selkeä näky, jota hän seurasi ja vaati myös lehdeltä. Ahonen oli ”kuin isä talossa” ja hänen tekstinsä oli ollut ”terävää ja väkevästi kantaa ottavaa”²¹⁴. Kuten aiemmin totesin, *Ristin Voiton* merkitys helluntailiikkeelle on ollut kiistämätön. Ahosta taas pidettiin helluntailiikkeessä lähes johtajan veroisena hahmona. Hän oli profiloitunut rohkeana aloitteentekijänä monissa herätysliikkeen asioissa.²¹⁵ Jos Ahonen olisi vielä elänyt, hän olisi luultavimmin edellisvuosien tavoin käyttänyt vaikutusvaltaansa patistaakseen kansan mukaan yhteiseen keräykseen.

4.3 Lasten ystävä 1979

---

²¹¹ RV 25.5.1978 Kehitysapukeräyksemme päättyi.

²¹² Kunnas MÄ 6/1977; Kunnas 1978.

²¹³ Kunnas 1978.

²¹⁴ Vanhala 1977.

²¹⁵ Heimonen 1977.

YK julisti vuoden 1979 kansainväliseksi Lapsen vuodeksi. Asia huomioitiin *Ristin Voitossa* vuoden ensimmäisen lehden etusivulla ja pääkirjoituksessa. Päätoimittaja Valtter Luoto vaati, että teemavuoden nimissä on ryhdyttävä näkyviin toimenpiteisiin: ”ei riitä, että tästä teemavuodesta mainitaan muutama kaunis sana joissakin juhlapuheissa.”²¹⁶ SuVUL ryhtyi toimiin päättämällä järjestää loppuvuonna 1979 lyhyen rahankeräyksen kehitysmaiden lasten hyväksi. Juhannuskonferenssissa kokoontunut veljeskokous antoi luvan keräyksen toimeenpanemiseen²¹⁷, joten SUVUL anoi varojenkeräyslupaa sisäasiainministeriöltä²¹⁸. Lupa myönnettiin ja Lasten Ystävä -keräys järjestettiin 1.8.1979–31.12.1979. Rahat kerättiin aiemaan tapaan poliisilaitoksen leimaamilla rahankeräyslistoilla. Rahat päätettiin käyttää SuVUL:n ylläpitämien koulujen, lastenkotien ja sairaaloiden rakentamiseen ja varustamiseen Intiassa, Bangladeshissa, Thaimaassa ja Keniassa. Keniassa kohteiksi valittiin Kapeddon klinikka, Homa Bayn lastenkoti ja lastenhoidon harjoittelukeskus sekä Solianin ammatti- ja keskikoulu.²¹⁹ *Ristin Voiton* pääkirjoituksessa elokuussa 1979 toivottiin LKA-jaoston puheenjohtaja Vilho Kivikankaan johdolla kaikkien uskovaisien osallistuvan kokosydämisesti keräykseen.²²⁰

Maailman Ääret oli lakannut ilmestymästä vuoden 1979 alussa, joten tiedotus Lasten Ystävä -keräyksestä oli *Ristin Voiton* tehtävänä. Tiedotus oli melko vähäistä, mutta keräys oli syksyn aikana esillä muutamassa *Ristin Voiton* numerossa. Elokuun lopussa muistutettiin *Raamatun* kertomuksesta, jossa pienen poikasen viidestä leivästä ja kahdesta kalasta riitti syötävää suurelle kansanjoukolle. Pienetkin keräykseen annetut varat voisivat oikein käytettynä – lähetysjärjestölle lahjoitettuna – olla ihme, jolla autetaan monia tarvitsevia.²²¹ Myöhemmin kerrottiin 11-vuotiaasta reippaasta koulupojasta, joka yksin keräsi täyteen nimiä kaikki paikkakuntansa seurakunnalle varatut keräyslistat. Kannustimena pienen rahankerääjän ahkeruudelle kerrottiin olleen toive siitä, ”että edes jossakin orpokodissa joku tyttö tai poika saisi oman vuoteen ja siihen vuodevaatteet hänen työnsä kautta.”²²² Marraskuun puolivälissä julkaistiin vielä vetoavilla kuvilla varustettu koko sivun artikkeli, jossa kerrattiin avustuskohdeet ja pyydettiin jokaista mukaan yhteiseen ponnistukseen²²³. Lasten Ystävä -keräys tuotti kokonaisuudessaan noin 820 000 markkaa, josta puhdasta voittoa oli noin 780 000

---

²¹⁶ Luoto 1979a.

²¹⁷ Luoto 1979b.

²¹⁸ FidaA SuVUL:n hallituksen kokouksen ptk 13.7.1979 70 §.

²¹⁹ RV 16.8.1979 Lasten Ystävä -keräys alkanut. s.n.

²²⁰ Kivikangas & Rantanen & Manninen 1979a.

²²¹ Johansson 1979b.

²²² Rantanen 1979.

²²³ Kivikangas & Manninen & Rantanen 1979b.

markkaa²²⁴. SuVUL:n kolme ensimmäistä keräyskampanjaa eivät jääneet viimeisiksi, mutta vähitellen vuosikymmenen vaihteessa LKA:n rahankeräysmuodoksi vakiintuivat vaatekeräys ja kirpputoritoiminta.²²⁵

4.4. Keräysten tarkastelua

Kehitysapukeräyksiä tutkiessa *Ristin Voitto* oli oiva ikkuna niiden markkinoinnin ja toisaalta vastaanoton tarkasteluun. Myös *Maailman Äärissä* esiteltiin keräyksiä, mutta viikkolehtenä *Ristin Voitto* reagoi nopeammin ja tarkasteli aihetta laajemmasta perspektiivistä. Kuten todettu, keräystoimikunnalla oli suuret odotukset keräyksistä ja lehtien kirjoituksista välittyä järjestäjien intohimoinen suhtautuminen asiaan. Mainonnan ja kampanjauutisoinnin määrä kuitenkin väheni vuosikymmen loppua kohden ollen uudessa kampanjassa aina edellistä niukempaa. Kun ensimmäinen kampanja, Afrikka kutsuu -keräys, alkoi, sitä pidettiin esillä näyttävästi ja keräyksen puolesta vetoaminen oli alusta loppuun saakka varsin suorasanaista ja kohtikäyvä. Järjestyksessä toisen, Auttavat kädet -keräyksen aikana kampanjointia oli vähemmän, joskaan se ei ilmaisultaan ollut yhtään vähemmän jyrkkää. Lasten ystävä -keräys oli edellistäkin vähemmän esillä lehdissä. Miksi kampanjoiminen lehdissä hiipui ensimmäisen keräyksen jälkeen? *Ristin Voitossa* todettiin tammikuussa 1979, että LKA:n toiminta oli rasittanut kohtuuttomasti työstä vastuuta kantaneita.²²⁶ Tämä ei ole ihme, sillä olivathan he tehneet keräyksien eteen töitä palkatta oman päivätyönsä ohella²²⁷, eivätkä resurssit suurien keräysten organisointiin siksi olleet riittävät. Ensimmäisen keräyksen julkituodut tavoitteet oli ehkä asetettu epärealistisen korkealle, eikä niihin päästy sitkeästä yrittämisestä huolimatta. Varsinkin SuVUL:n hallituksen puheenjohtajana toiminut Eino Ahonen oli *Ristin Voiton* päätoimittajana laittanut koko arvovaltansa peliin yrittäessään kannustaa helluntaikansaa mukaan keräykseen. Kun myös Auttavat kädet -keräys vaikutti jäävän kauas asetetuista tavoitteistaan, alkoi into ehkä hiipua. Keräykset tuottivat yhteensä yli kolme miljoonaa markkaa. Tarkempaa arviota keräyksien tuotosta en lähteiden puitteissa pysty esittämään.

Seurakuntakulttuurin lisäksi ihmisten auttamishaluun ja sen ilmenemismuotoihin vaikuttavat yhteiskunnalliset muutokset. Perinteisten yhteisöjen hajotessa sosiaaliset velvollisuudet ohenevat. Altruismien luonteeseen vaikuttaa yhteiskunnassa vallitseva sosiaalipolitiikka, joka saattaa joko tukea ja houkutella, jopa edellyttää altruistista käytöstä, tai toisaalta tehdä sen turhaksi. Sosiaalipoliittiset muutokset ja kaupungistuminen ovat johtaneet

---

²²⁴ FidaA SuVUL:n LKA-toiminnan vuosikertomus vuodelta 1979.

²²⁵ Hakola 2004, 38–39.

²²⁶ Johansson 1979a.

²²⁷ Kunnas 1978.

kehitykseen henkilökohtaiseen tuntemiseen pohjautuvasta altruismista kohti persoonatonta altruismia, jossa avunkohde on tuntematon.²²⁸ Juuri tähän suuntaan oltiin 1970-luvun Suomessa tultu jo jonkin aikaa. Maa oli kaupungistunut ja teollistunut ja uudenlainen sosiaalipolitiikka vähensi vastavuoroisen naapuriavun tarvetta²²⁹. 1970-luku oli otollista aikaa kansainväliselle diakonialle, joka tavallaan astui tilalle henkilökohtaiseen tuntemiseen perustuvan auttamisen käydessä haastavammaksi. Toisaalta ihmiset olivat hiljalleen kansainvälistyvässä ilmapiirissä yhä tietoisempia maailman tapahtumista²³⁰. Yhteisvastuukeräyksessä auttamisen motivaatioksi tarjottiin tilaisuutta hyvittää kiitollisuudenvelkaa, jota oli kertynyt Suomen ollessa autettavan roolissa²³¹. Helluntailaisia taas kehoitettiin ottamaan osaa keräykseen muistuttamalla kolonialismin vääryyksistä. Näin he voisivat länsimaisen hyvinvointivaltion edustajina osallistua yhteiseen velanmaksuun kehitysmaille.²³²

Persoonaton altruismi, jossa avustuskohdetta autetaan kolmannen osapuolen, tässä tapauksessa lähetysjärjestön, kautta, muodostaa omat ongelmansa potentiaalisten lahjoittajien avustamismotivaatiolle. Hyväksi havaittu keino on vedota lahjoittajan tunteisiin. Avustuskohde voidaan esimerkiksi inhimillistä antamalla sille kasvot. Kasvojen antamisen merkitys korostuu, jos kyse on suuresta avustuskohdeesta, kuten kokonaisesta kansasta tai maasta. Koskettava valokuva avuntarpeessa olevasta haavoittuvasta yksilöstä motivoi lahjoittamaan todennäköisemmin kuin pelkkä tiedonanto siviilejä koskettaneesta poliittisesta konfliktista. Vedotakseen auttamishaluun kasvojen täytyy olla oikeanlaiset. Kangas & Saari viittaavat tutkimuksiin, joiden mukaan ihmiset ovat halukkaampia avustamaan ilman omaa syytään hädänalaisia kuin niitä, jotka tarvitsevat apua omien valintojensa seurauksena.²³³ Lahjoittamishalukkuutta lisää myös oletus avun vaikuttavuudesta: nälänhädän uhreille, orvoille ja leskille suunnatun avustuksen ajatellaan auttavan oikeasti.²³⁴

SuVUL:n järjestämiä kampanjoita mainostettiin herätysliikkeen lehdissä monin tavoin. Etiopian ja Kenian tilannetta selvitettiin tosiasioiden tasolla isoja lukuja kertoen, mutta toisinaan tunteisiin vetoavilla valokuvillakin.²³⁵ Joissain artikkeleissa kerrottiin tarkempia tietoja kuvatuista. Eräässä Afrikka kutsuu -keräyksen aikana julkaistun artikkelin kuvassa oli kuvatekstin mukaan ”Trakooman uhri, pakanaäiti, jolta on näkö mennyt toisesta silmästä,

---

²²⁸ Kangas & Saari 2000, 236–237.

²²⁹ Visuri 2006, 207–208.

²³⁰ Nevakivi 2009, 288–289.

²³¹ Leskinen 2000, 299.

²³² MÄ 2/1977 ”Auttavat kädet” s.n.; Kunnas 1977b.

²³³ Kangas & Saari 2000, 237 (van Oorschot 1997).

²³⁴ Kangas & Saari 2000, 237–238.

²³⁵ Esim. Helimäki 1975; Suuronen 1976; Kivikangas & Manninen & Rantanen 1979b.

sairaahan lapsensa kanssa.”²³⁶ Kuva oli SuVUL:n lähetin ottama. Esimerkissä kaikki tunteisiin vetoamisen keinot olivat käytössä: kuva sairaasta afrikkalaisäidistä, joka pitää pientä sairasta lasta sylissään. Kuvan henkilöt tehtiin tutuiksi kertomalla heistä jotakin henkilökohtaista ja tekemällä ilmeiseksi, että he ovat jo SuVUL:n tarjoaman avun tavoitettavissa; apu siis menisi perille. Juuri tällaisena moni ehkä kuvittelikin lähetystyön kohteet ja kuva vahvisti artikkelin viestiä siitä, että haavoittuvat afrikkalaiset tarvitsevat auttajaa. Vaikka lahjoittajiin pyrittiin edellisen esimerkin tavoin toisinaan vaikuttamaan tunteiden tasolla, suurin osa keräysuutisoinnista ja -mainonnasta oli järkeen ja kristityn velvollisuuteen vetoavaa. Kirjoitukset olivat usein ilmoitustyyliisiä ja niissä lueteltiin tiiviin informatiivisesti keräyksen toimintaperiaatteet, kohteet ja tarpeet.²³⁷

SuVUL:n LKA-toiminta reagoi yhteiskunnalliseen tilanteeseen. Auttamisen muodot olivat muuttuneet ja tähän vastauksena syntyi Lähetyksen Kehitysapu keräyksineen. Malkavaaran sanoin ”tämänpuoleisuus murtautui kirkon teologiaan”.²³⁸ Ajattelen, että vaikka SuVUL:n ensimmäisten varainkeräysten tuloksissa ei päästy tavoitteisiin, ne toivat sosiaalista auttamista helluntailaisille tutummaksi työmuodoksi. 1970-luvun kampanjoiden jälkeen kenellekään liikkeen lähetystyötä seuraavalle ei voinut olla epäselvää, millaisia tarpeita lähetystyöllä Etiopiassa, Keniassa ja muissa kehittyvissä maissa oli. Lisäksi niillä hankittiin suuria summia kehitysyhteistyön tarpeisiin ja hoidettiin ulkoministeriön tuen edellyttämä omavastuuosuus. Yhteisvastuukeräyksen myötä rahan lahjoittaminen kehitysmaalle oli näkynyt myös helluntailaisille. Nyt kehitysyhteistyötä oli kuitenkin mahdollisuus tukea oman liikkeen lähetysjärjestön kautta. Yhteisvastuukeräyksen tuotto oli kasvanut lähes joka vuosi aloittamisvuodestaan lähtien. Tämän tutkimuksen kannalta merkittävää on, että 1970-luku osui yhteisvastuukeräyksen tuoton runsaan kasvun vuosiin.²³⁹ Hyvinvoinnin kasvaessa ihmisillä oli enemmän mahdollisuuksia lahjoittaa hyväntekeväisyyteen. SuVUL:n järjestämistä keräyksistä samanlaista vertailua eri keräyksen välillä ei voi tehdä, sillä keräykset olivat keskenään paitsi erityyppisiä, myös eripituisia. Joka tapauksessa yleinen mentaliteetti oli yhä enemmän kansainväliseen solidaarisuuteen kannustava. SuVUL:n keräykset ja kampanjointi kehitysyhteistyön puolesta olivat helluntailiikkeen lähetystyön vastaus kehitysmaiden humanitaarisiin ongelmiin.

---

²³⁶ Kunnas 1975b.

²³⁷ Esim. MÄ 1/1975 ”Lähetyksen kehitysapu, Etiopia–Kenia–keräys” s.n.; Kunnas 1975a; RV 28.4.1977 Toinen kehitysapukeräys käynnistyy. s.n.

²³⁸ Malkavaara 2000, 43.

²³⁹ Kangas & Saari 2000, 260.

5. Kehitysyhteistyö ja lähetyskeskustelu

5.1 Rahoitus ja työmuotojen suhde

Kun puhutaan lähetystyöstä, puhutaan rahasta. Näin oli myös helluntailiikkeessä tutkittavalla ajanjaksolla. Raha oli yksi tärkeimmistä tekijöistä, joiden ympärille kehitysyhteistyödiskurssi 1970-luvulla kiinnittyi, vaikka myös työmuotojen keskinäinen suhde herätti ajatuksia. Käyn tässä luvussa keskustelua läpi havainnoiden ja analysoiden lähinnä lehtikirjoittelua, mutta olen hyödyntänyt lisäksi muuta lähdemateriaalia. Keskustelu virisi pääosin varainkeräyskampanjoiden myötä, mutta oli osa laajempaa kokonaisuutta, jossa pohdittiin lähetystyön muotoja ja rahoitusta. Asia oli toki aikaisemminkin herättänyt pohdintoja, mutta konkreettisten toimien aloittaminen nosti aiheen ajankohtaiseksi.²⁴⁰ Tämä luku liittyy aiheensa puolesta osittain SuVUL:n varainkeruukampanjoita käsittelevään lukuun. Siinä jo sivusin sitä tyyliä, jolla keräykset esiteltiin helluntailaisille. Nyt tarkastelen kuitenkin syvemmin kehitysyhteistyön rahoituksen herättämiä mielipiteitä sekä näiden mielipiteiden ja asenneilmapiirin kehittymistä vuosikymmenen loppua kohden.

Kuten kehitysyhteistyön rahoitusta käsittelevässä luvussa tuli ilmi, helluntailiikkeen lähetystyön rahoituksen yleinen periaate oli pitää lähetystyöhön ja kehitysyhteistyöhön osoitetut varat erillään.²⁴¹ Liukumaa molempiin suuntiin kuitenkin oli eikä raja ollut kovin tiukka. Monin paikoin esimerkiksi klinikoiden ja koulujen rakentaminen oli rahoitettu seurakuntien lähetysuhreista muun rahoituskanavan puutteessa. Joissain tilanteissa se oli välttämätöntäkin, sillä esimerkiksi Etiopiassa lähetystyön sallimisen ehdoksi oli asetettu sosiaalinen avustustyö. Kehitysapukampanjoita perusteltaessa vedottiinkin tähän periaatteeseen; lähetyskentän sosiaalisen avustustyön rahoittaminen keräysrahoilla mahdollistaisi seurakunnan lähetysvarojen ohjaamisen entistä täysimääräisemmin evankelioimiseen. Vaalittu ihanne oli se, että uskovien lähetyskolehdit pystyttiin ohjaamaan mahdollisimman pienin kuluin suoraan lähetysmaiden evankeliointiin, mieluiten juuri siihen tarkoitukseen, johon lahjoittaja oli ne tarkoittanut. SuVUL halusi osoittaa uskollisuuttaan lahjoittajille ja siksi kotimaan kulut oli karsittu mahdollisimman vähäisiksi²⁴².

Jos uskovien itsensä tekemien lahjoitusten taustalla oleva motivaatio ja niiden ohjaaminen oikeaan kohteeseen aiheutti päänvaivaa, ei keskustelu muuttunut yhtään helpommaksi, kun kyseessä olivat seurakunnan ulkopuolelta tulevat kampanjatuotot tai

²⁴⁰ Esim. RV 10.12.1970 Mielipidepalsta. s.n.; Rautio 1974.

²⁴¹ Kunnas 1976a; Ahonen 1975a; Ahonen, Heimonen, Kunnas 1975; Ahonen 1976a; Kunnas 1975b.

²⁴² Kunnas MÄ 1975b; Luoto 1978a.

ulkoministeriön tukirahat. Rahankäytön suhteen periaatteet ovat usein tinkimättömiä. Helluntailaiset eivät olleet ainoita, joita lähetysvarojen alkuperä kiinnosti. Myös Suomen Lähetysseuraa oli arvosteltu joskus siitä, että se vastaanotti ”kylmää rahaa -- mikä ei ole lähetysasialle palavien uskovien uhri, vaan seurakuntien budjettivaroista saatu kannatus”. Budjettivarat muodostivat vain muutaman prosentin Suomen Lähetysseuran talousarviosta, mutta määrää merkityksellisempi oli rahojen antamisen motivaatio, joka tässä tapauksessa ei vastannut arvostelijoiden toivetta.²⁴³ LKA-keräykset rahoituskanavina jakoivat mielipiteitä. Osa uskovista samoin kuin osa seurakunnistakin lähti täysipainoisesti mukaan keräyksiin, osa ei. Ensimmäisen kampanjan jälkeen keväällä 1976 Ahonen pohti pääkirjoituksessaan joidenkin seurakuntien ja yksilöuskovien kielteistä suhtautumista keräykseen. Sovinnollisesti hän esitti, että osa uskovista ei ehkä voinut omantuntonsa takia osallistua keräykseen, olihan se rahoituskeinona uusi ja poikkeuksellinen.²⁴⁴ Tämä oli kauniisti muotoilu Ahoselta, joka oli vastikään varsin suorasanaisesti kirjoittanut saaneensa sen käsityksen ”eräitä kuunnellessa, että parempi on antaa nälkäisen kuolla nälkäänsä ja sairaan kuumeeseensa kuin auttaa heitä uskovilta tai muiltakaan kerätyillä varoilla – —”,²⁴⁵ Argumentointi oli ilmeisen jyrkkää puolin ja toisin ja on selvää, että rahoitusmuodot herättivät vahvoja tunteita. Osa piti sopivana kerätä rahaa vain uskovilta, osa keräsi hyvillä mielin kaikilta, jotka olivat halukkaista lahjoittamaan²⁴⁶. Joistain lähteistä, kuten Ahosen edellä mainitusta kirjoituksesta, taas on pääteltävissä, että osa helluntailaisista suhtautui kehitysyhteistyön rahoittamisen kaikkiin muotoihin epäilevästi.²⁴⁷

Kuten aiemmin toin ilmi, keräystoimikunnan kirjoittelu lehdissä oli keräyksen alusta lähtien hätkähdyttävän suostuttelevaa. Ymmärrettiin, että uuden rahankeräysmuodon lanseeraaminen saattaisi aiheuttaa oudoksuntaa: ”uskallamme toivoa, vaikka tällainen varojenkeräysmuoto onkin helluntaikansalle uusi ja outo, että siihen kaikkialla suhtauduttaisiin myönteisesti”.²⁴⁸ Edellisen esimerkin lailla monista lehtikirjoituksista käy ilmi järjestäjäorganisaation toive keräyksen positiivisesta vastaanotosta. Välillä se esitettiin isällisenä ohjeena: ”Odotamme, että kaikki uskovat suhtautuvat myönteisesti tähän keräykseen”²⁴⁹ ja välillä pikemminkin anovasti: ”toivomme hartaasti, että yksityiset uskovat, seurakunnat ja niiden paimenet ja vanhimmistot suhtautuvat myötämielellisesti näihin

---

²⁴³ SsrkA [Suomen Lähetysseuran] Lähetystyön taloudellinen perusta. s.a. (n. 1960–1970-lukujen vaihe).

²⁴⁴ Ahonen 1976b.

²⁴⁵ Ahonen 1976a.

²⁴⁶ Ahonen 1977a.

²⁴⁷ Ahonen 1976a; Helimäki 1976a.

²⁴⁸ Ahonen 1975a.

²⁴⁹ MÄ 1/1975 ”Lähetysten kehitysapu, Etiopia - Kenia - keräys” s.n.

tavoitteisiin”²⁵⁰. Epäilykset mahdollisesta vastustuksesta eivät olleet aivan tuulesta temmattuja. Sairaanhoidotyötä tekevät lähetit olivat joskus saaneet kuulla epämääräisiä vihjauksia siitä, että sosiaalinen avustustyö olisi evankeliumin esteenä.²⁵¹ Suostuttelevan sävyn taakse vaikuttaa kätkeytyneen järjestäjien ennakko-oletus siitä, että rahan kerääminen sosiaalisten auttamismuotojen hyväksi herättäisi ennakkoluuloja. Varovaisuus näyttäytyy ymmärrettävänä, kun muistetaan, kuinka tärkeä asia lähetystyö oli keskivertohelluntailaiselle. Lähetystyön rahoituksessa kyseessä olivat isot summat, eikä SuVUL:lla ollut varaa suututtaa säännöllisiä lahjoittajiaan.

Kysymys sosiaalisen auttamisen ja perinteisen lähetystyön välisestä suhteesta ja järjestyksestä oli monille suomalaisille vanhimmistoveljille, vaikkakin tärkeä, lähinnä teologista periaatepohdiskelua. Lähetyskentällä asia kosketi kipeämmin. Eino Ahonen pohti *Ristin Voitossa* auttamisen velvollisuuden unohtuneen monilta uskovilta sen jälkeen, kun valtio alkoi ottaa vastuulleen aiemmin seurakunnille kuuluneita avustustehtäviä. Rohkeasti sanan säilää heilutellut päätoimittaja kirjoitti olevan olemassa ”– – itseään jopa korkeasti hengellisinä pitäviä uskovia, jotka katsovat ihmisten aineellisten tarpeiden tyydyttämisen seurakunnan taholta suorastaan pyhyiden loukkaukseksi ja seurakunnan varojen väärinkäyttämiseksi.”²⁵² Paljon matkustellut Ahonen teki tässäkin kirjoituksessaan kantansa selväksi, eikä ymmärrystä toisinajatteleville liennyt. Ahosen kuvaamat korkeasti hengelliset uskovat eivät ehkä koskaan olleet joutuneet kohtaamaan nälkään kuolevaa lasta. Rankkojen tilanteiden keskellä eläville lähetysaarnajille kysymys oli paljon muutakin kuin mielenkiintoista jossittelua. Thaimaassa lähetystyössä ollut Ruohomäen pariskunta puki *Ristin Voitossa* sanoiksi sen ristiriidan, joka aiheutui lähetin kohdatessa päivittäin sanoinkuvaamatonta inhimillistä kärsimystä:

Mikä on sosiaalisen työn ja lähetystyön tasapainoinen suhde? Mitä odotuksia minun lähettäjälläni on? Silloin kun ongelma on akuutti: sairas lapsi likaisena nyyttinä äidin sylissä, äidin tuska on se, johon vastataan. Mutta entä kun juuret tiedetään olevan paljon syvemmällä ja pitäisi löytyä kauaskantoinen ratkaisu. Tuntemme kiinnostusta paneutua niihin siitähän huolimatta, että tiedämme monien ongelmien vaativan yhteiskuntasuunnittelua ja varoja, ja mahdollisuutemme ovat rajoitetut. Viekö tämä sosiaalisiin ongelmiin paneutuminen meidät liian kauas varsinaisesta tehtävästämme? Onko kysymyksessä oma kiinnostuksemme vai Jumalan kutsu auttamaan?²⁵³

Sosiaalisen työn ja lähetystyön tasapainoisesta suhteesta ei ollut pitkä matka kysymykseen siitä, kumpi on tärkeämpää, julistus vai palvelu. Kysymys oli vaikea, eikä sitä voinut ohittaa olan kohautuksella, mutta läpi tutkittavan ajanjakson eri yhteyksissä päädyttiin yleensä vakuuttamaan pelastussanomien viemisen kaikkeen maailmaan lopulta olevan

²⁵⁰ Kunnas 1975b.

²⁵¹ Kunnas 1974.

²⁵² Ahonen 1976a.

²⁵³ Ruohomäki & Ruohomäki 1974.

kaikkein oleellista. Usein samaan yhteyteen kuitenkin lisättiin, ettei pelkkä julistustyö aina suinkaan riitä.²⁵⁴ Talvipäivillä vuonna 1978 sovittu yhteinen kanta oli, että evankeliumin julistaminen on lähetystyön tärkein tehtävä.²⁵⁵ Tutkimuksen lähteissä käytetyt tietyt sanavalinnat heijastelevat tätä arvojärjestystä. Erilaisia kehitysapuprojekteja kuvailevissa lehtiartikkeleissa korostettiin usein, että esimerkiksi Etiopiassa on ollut ”pakko” tehdä sosiaalista työtä, jotta lähetystyö saavat työskennellä maassa.²⁵⁶ Käytännön ammatteja hallitsevat pystyivät lähetyskentällä ”vapauttamaan” paikallisen kielen harjoittelijoita lähettämään evankeliumin julistukseen.²⁵⁷ Eräs pääasiassa sosiaalista työtä tekevä lähetti taas vertasi itseään toisiin lähetteihin kirjoittamalla itsellään olevan ”sosiaalisia velvoitteita”, joita julistustyöhön keskittyneillä läheteillä ei ole.²⁵⁸ Kehitysaputyössä Etiopiassa työskennellyt pariskunta taas kertoi *Ristin Voitossa* lähteneensä avustustyöhön siksi, ”ettei kielitaitoisten lähettien aika tärvääntyisi toisarvoisiin tehtäviin”.²⁵⁹ Sairaanhoidotyötä tekevät lähetit vaikuttavat olleen hyödyllisimmillään mahdollistaessaan julistustyötä tekevien lähetysseurain pääsyn evankeliumia saarnaamaan.

Lounela esittää kehitysyhteistyöhön kohdistuneen lähetysjärjestöissä yleisimminkin kriittisiä äänensävyjä erityisesti 1960-luvulla. Nämä kannanotot kuitenkin lievenivät vähitellen 1970-luvun aikana.²⁶⁰ Ruohomäen mukaan helluntailiikkeellä ei aluksi ollut selvää ohjeistusta siitä, tuleeko ensin vastata ihmisten hengelliseen vai materiaaliseen hätään, vaan kukin lähetti päätti itsenäisesti omasta linjastaan. Ruohomäki näkee helluntailiikkeen lähetyshistorian kehityskertomuksena, jonka alkukohta oli 1900-luvun ensimmäisten vuosikymmenien pioneerityö. Alkuvaiheista edettiin voimakkaan evankeliumin julistamisen kautta 1970-luvun erikoistumisvaiheeseen ja edelleen nykyajan holistiseen lähetyskäsitteeseen. Kehitysyhteistyön kannalta jana taitekohta taitekohdan sijoittuu 1970-luvulle, jolloin luotiin pohja holistiselle lähetysteologialle.²⁶¹ Kohtuullisen nuorena herätysliikkeenä helluntailiike oli luonnostaan evankelointikeskeinen. Tästä näystä haluttiin pitää kiinni, vaikka diakoniset elementit tulivat yhä näkyvämmiksi niin puheissa kuin talouspuolellakin.

Rajanveto lähetystyön ja kehitysyhteistyön välillä herätti pohdintoja myös evankelisluterilaisen kirkon piirissä. Argumentaatio työmuotojen tasapainoisesta suhteesta vaikuttaa

²⁵⁴ Esim. Rautio, 1974; Kunnas 1975b; Söderlund 1977b; RV 29.6.1978 Lähetystyön suurin tarve: Jumalan sana. s.n.

²⁵⁵ Luoto RV 1978b.

²⁵⁶ Kunnas 1975b; Kunnas 1976c; Miiros 1977.

²⁵⁷ Kunnas 1976b; RV 22.10.1977 Hengellinen kaupparatsu. s.n.

²⁵⁸ SsrkA Airaksinen kotiseurakunnan johdolle ja vanhimmistolle 4.6.1974.

²⁵⁹ RV 12.5.1977 Klenit palasivat kuohuvasta Etiopiasta. s.n.

²⁶⁰ Lounela 2007, 261.

²⁶¹ Ruohomäki 2013, 263–264.

olleen lähellä helluntailiikkeessä käytyä keskustelua. Toisinaan esille nousi ajatus siitä, että ihanteellisimmillaan kirkon tehtävä on sananjulistus ja hyväntekeväisyys tulisi jättää muille. Suomen Lähetysseuran apulaisjohtaja Aleksi Vallisaari muistutti, että evankeliumin julistaminen on suuri kokonaisuus, joka sisältää sanojen lisäksi tekoja. Julistuksesta paljaaksi riisuttu lähetystyö menettää merkityksensä, kun kuka tahansa uskonnosta riippumatta voi sitä tehdä.²⁶² Julistustyön ja kansainvälisen diakonian välinen jännite sulsi toisinaan sopuisaksi yhteistyöksi ja toisinaan kärjistyi jyrkäksi erotteluksi, jossa oli selvä jako lähetyksen kannattajiin ja diakonian kannattajiin. Rajan yli avustustyötä syytettiin kalliiksi kehitysyhteistyöpuuhasteluksi, josta puuttuu kristillisen uskon antama motivaatio. Lähetystyötä taas arvosteltiin siitä, että se sulkee silmänsä kärjistyviltä globaaleilta ongelmilta.²⁶³ Lähetysopiston johtajana työskennellyt Matti Peltola näki lähetystyön kirkolle kuuluvana erityistehtävänä, jota mikään maallinen järjestö ei voi ottaa vastuulleen. Vaikka kirkolle perinteisesti kuuluneet vastuut yksi toisensa jälkeen oli ulkoistettu yhteiskunnan tehtäviksi, lähetystyötä ei voinut sysätä pois kirkon harteilta.²⁶⁴ Luterilaisella kirkolla oli 1970-luvulla Aasiassa ja Afrikassa yli 200 työntekijää, joista noin 70 prosenttia oli erilaisissa käytännön tehtävissä ja noin 30 prosenttia evankelioivassa lähetystyössä. Vallisaaren mukaan kaikilla oli yhtäläinen asema lähetystyöntekijöinä.²⁶⁵ Myös Kalevi Helimäki painotti, että sosiaalista työtä tekevien on saatava kokea olevansa lähetystyöntekijöitä.²⁶⁶

Niille, jotka olivat läheisesti tekemisissä sosiaalisen auttamistyön parissa, kehitysyhteistyön asema lähetyskentällä tuntui olevan selvä – ja oli aina ollutkin. Bangladeshissa köyhien parissa elämätyönsä tehnyt Annikki Raatikainen oli Helimäen ja Ahosen lisäksi yksi niistä, jotka eivät arkailleet sanoa mielipidettään, vaikka se herättäisi pahennustakin:

Olisi hullua ja lapsellista ruveta pohtimaan tuotakaan, mikä on raja sosiaalisen ja evankeliumin työn välillä ja kumpaa nyt teen, kun jaloissa makaa nälkään kuoleva koriseva ihmisraunio.

Mukavuussyistä ei uskalleta katsoa asioita rehellisesti, sillä se panisi meidät kärsimään pahasta omastatunnosta. Totuus on nyt kuitenkin se, että Jeesus tonkii roskakasaa Bangladešin luurankolapsessa, kun uskovat mässäilevät ylensyömisessä.²⁶⁷

Moni uskalsi siis puhua sosiaalisen avustustyön tärkeydestä. Epäilijöiden ääniä sen sijaan on vaikeampi paikantaa. Viittaukset avustustyön vastustamiseen tulivat esiin lähinnä LKA:n

²⁶² UMA 12 R Yleensä Lähetystyön ja kehitysyhteistyön suhteet Luterilaisen kirkon lähetystyö ja kehitysyhteistyö s.a. (1970-luku).

²⁶³ Leskinen 2008, 168–169.

²⁶⁴ UMA 12 R Yleensä Lähetystyön ja kehitysyhteistyön suhteet Mihin Lähetystyö pyrkii kehitysmaissa Matti Peltola 14.3.1970.

²⁶⁵ UMA 12 R Yleensä Lähetystyön ja kehitysyhteistyön suhteet Luterilaisen kirkon lähetystyö ja kehitysyhteistyö s.a. (1970-luku).

²⁶⁶ Johansson 1978a.

²⁶⁷ Raatikainen 1978. Lihavointi alkuperäinen.

keräyskampanjoiden yhteydessä. *Ristin Voiton* kirjoituksissa todettiin osassa seurakunnista suhtauduttavan, tai sananjulistajien suhtautuvan, kielteisesti keräykseen. Käytännössä tämä osoitti seurakunnan johdon, vanhimmiston, epäilevän kannan²⁶⁸. Yksittäisiä epäilyksen ääniä oli silti joidenkin lähetysoikeuslaitosten keskuudessa²⁶⁹. Helimäki kuvasi arvostelijoita nykypäivän opetuslapsina, jotka vaikuttavat olevan Jeesustakin vanhurskaampia²⁷⁰ sekä – Raamatun kertomukseen laupiaasta samarialaisesta viitaten – pappeina ja leeviläisinä, jotka kieltävät puutteenalaisten auttamisen itsensä lisäksi muilta.²⁷¹ Lehdissä ei tutkittavalla ajanjaksolla julkaistu varsinaisia kehitysyhteistyötä arvostelevia kirjoituksia, vaikka aiheen äärellä kierreltiin. Jonkinlaista epäluuloa syväluotaavaa yhteiskunnallista apua kohtaan huokui kuitenkin Mauri Vikstenin kirjoitus *Ristin Voitossa*. Viksten esitti, että yhteiskunnan rakenteisiin puuttuva kehitysyhteistyö, kuten koulutuksen uudistaminen, saattaa johtaa kehitysmaissa moraalittomuuden lisääntymiseen. Viksten oli huolissaan kenialaisnuorten liiallisesta kouluttautumisinnosta maan uusissa yliopistoissa. Hän ennakoiki Afrikan monissa kaupungeissa pian vaeltelevan työttömien nuorten rikollisjengejä, mikäli nuoret hyvän koulutuksen hankittuaan jäävätkin työttömiksi. Vikstenin mukaan paikallisen nuoren olisi parasta vain tyytyä viljelemään pientä peltotilkkaa maaseudulla, eikä havitella hienoihin ammatteihin. Kehitysyhteistyöoikeuslaitokset taas voisivat keskittyä laupeuden työhön, kuten sairaiden hoitoon.²⁷²

Vaikka Ahosen, Helimäen, Kunnaksen, Ruohomäkien ja monien muiden kirjoituksissa kerrottiin heidän kohtaamastaan sosiaalisen avustustyön kyseenalaistamisesta tai suoranaisestä vastustamisesta, on tämän tutkimuksen lähteiden puitteissa mahdotonta ottaa kantaa siihen, mistä nämä opposition äänet kantautuvat, saati keitä siihen kuului. Kehitysyhteistyön järjestäytyminen näyttää kuitenkin lähteiden valossa olleen useammin ongelma seurakunnan johdolle kuin seurakuntalaisille. Tähän viittaa myös se, että vastustus tuli esiin seurakuntien työntekijöille ja johdolle tarkoitetuilla talvipäivillä.

5.2 Keskustelu talvipäivillä ja lähetyssseminaarissa

Tässä luvussa käyn läpi talvipäivillä ja lähetyssseminaarissa 1970-luvun loppupuolella käytyä kehitysyhteistyötä, varainkeräyksiä ja LKA:n perustamista koskevaa keskustelua. Talvipäivät oli tärkeä vuosittainen keskustelufoorumi opillisten kysymysten päivitystä ajatellen. Siellä

²⁶⁸ Ahonen 1976a; nimim. Saku RV 26.2.1976 Lähetyksen kehitysavun keräyksen tilityksestä.; Ahonen 1976b.

²⁶⁹ SsrkA Suuronen kotiseurakunnalle.

²⁷⁰ Helimäki 1976a.

²⁷¹ Helimäki 1977b.

²⁷² Viksten 1978.

voitiin yhdessä tehdä linjauksia ajankohtaisista kysymyksistä ja varmistaa opillinen yhtenäisyys. Ilman keskusorganisaatiota toimivassa liikkeessä talvipäivien tärkeä tavoite oli pitää yllä yhteyttä.²⁷³ Vaikka talvipäivillä ei virallista päätäntävaltaa ollutkaan, yhteisissä keskusteluissa tehdyt päätökset paitsi heijastelivat seurakuntien toiminnan ajankohtaista suuntaa, myös vaikuttivat seurakunnissa tulevaisuudessa tehtäviin päätöksiin.²⁷⁴ Keskustelujen voi todeta kuvanneen seurakuntien vastuunkantajien asenteita Lähetyksen Kehitysavusta ja kehitysyhteistyöstä. Osanottajia talvipäivillä oli 1970-luvun lopulla 700–800.²⁷⁵

Lähetyksen Kehitysapu ja kehitysyhteistyö olivat vuosina 1975–1979 talvipäivien asialistalla joka vuosi. Kun vuoden 1975 talvipäivillä esiteltiin Afrikka kutsuu -keräystä, veljespiiri suhtautui siihen *Ristin Voiton* toimittajien mukaan innostuneesti ja antoi hankkeelle yksimielisen tukensa.²⁷⁶ Ensimmäisen keräyksen loppupuolelle ajoittuneilla vuoden 1976 talvipäivillä asenteet eivät kaiketi olleet enää yhtä innostuneet, sillä tällä kertaa kehitysyhteistyöstä käyty keskustelu sisälsi *Ristin Voiton* toimittajan mukaan ”monenkinlaisia näkemyksiä kehitysavusta”. Jonkinlainen konsensus osallistujien kesken kuitenkin saavutettiin, sillä lopuksi päätettiin yhteisesti kaikin tavoin edistää evankelioimistyön ohessa tehtävää avustustyötä.²⁷⁷ Edellä mainitut ”monenkinlaiset näkemykset” ovat ilmeisimmin sisältäneet varsin kulmikkaitakin mielipiteenilmaisuja. Näin on pääteltävissä Eino Ahosen samoihin aikoihin ilmestyneestä pääkirjoituksesta, jossa hän ilmaisi järkytyksensä tavattuun ”sananjulistajia, jotka ovat huolissaan siitä, että nälkäisiä ruokitaan tai opetetaan heille jotakin ammattia tai sairaita autetaan, mikäli auttaminen ei tapahdu yliluonnollisin keinoin, rukouksen avulla”.²⁷⁸

Talvipäivien lisäksi päivänpolttavaa aihetta käsiteltiin vuotuisessa lähetysseminaarissa Jyväskylässä lokakuussa 1977 Auttavat Kädet -keräyksen ollessa parhaillaan käynnissä. Seminaarissa oli läsnä SuVUL:n hallituksen jäseniä, helluntaiseurakuntien saarnaajia ja liikkeen lähetystyöntekijöitä. LKA:n toiminnanjohtaja Kalevi Helimäki piti LKA:sta alustuksen, jonka pohjalta käytiin värikkäitä puheenvuoroja käsittänyt keskustelu. Jälleen selviteltiin sitä, mikä kuuluu lähetystyöhön ja mikä ei, ja onko valtion varoja sopivaa käyttöä

---

²⁷³ Ahonen 1974a.

²⁷⁴ Luoto 1978a.

²⁷⁵ RV 29.2.1976 Noin 750 osallistujaa talvipäivillä Tampereella 20–22.1.s.n.; RV 26.1.1978 Vaasa Talvipäivät. s.n.; Helimäki 2004 b, 22.

²⁷⁶ Luoto 1975.; Halme 1975.

²⁷⁷ Toivio 1976.

²⁷⁸ Ahonen 1976a.

seurakunnan työhön.²⁷⁹ Helimäen mukaan LKA:n toiminnan seurauksena pinnan alle oli kasautunut paljon arvostelua ja vastustusta, joka nyt lähetysseminaarissa päästettiin ilmoille. Eräät lähetysseminaarit vertasivat LKA:a käkeen: ”LKA on kuin käki, joka munii toisen linnun pesään, ei osallistu munien haudontaan ja ahnaat käenpoikaset ahmivat aitojen poikasten ruoan”.²⁸⁰ Vertauksen voi tulkita pukevan sanoiksi sen epäoikeudenmukaisuuden kokemuksen, joka evankelioivan lähetystyön edustajille oli syntynyt LKA:n toimintaa seurattessa. Myös Lounela mainitsee tutkimuksessaan, että monet lähetysseminaarit vastustivat julkisen tuen vastaanottamista ja toisaalta tapaa, jolla siitä oli pienessä piirissä päätetty.²⁸¹ Koska syntynyt keskustelu osoitti tiedotukselle olevan tarvetta, Helimäkeä pyydettiin uusimaan alustuksensa seuraavana vuonna talvipäivillä. Samalla SuVUL:n hallitus ja LKA-työryhmä valtuutettiin valmistelemaan kirjalliset säännöt LKA:n vastuualueista.²⁸²

Tammikuu ja talvipäivät vuonna 1978 toivat mukanaan taas keskustelun lähetys- ja kehitysyhteistyöstä. Vuoden 1978 talvipäivistä muodostui kehitysyhteistyön ja LKA:n kannalta tärkeä rajapyykki: menneitä vuosia ja keräyksiä käsiteltiin, palautetta kuunneltiin ja yhteisiä linjauksia tehtiin. Aiempien vuosien tapaan käytyjä keskusteluja avattiin jonkin verran *Ristin Voiton* lukijoille. Monille koko kehitysaputoiminta motiiveineen oli jäänyt epäselväksi.²⁸³ Päätoimittaja Valtter Luoto tiivisti *Ristin Voiton* pääkirjoituksessaan talvipäivillä käytyä keskustelua ja antoi sanat sille epäluulolle, jota LKA ja sen järjestämät keräykset olivat monissa aiheuttaneet. Kun sosiaalinen avustustyö suuren kohun saattelemana vuonna 1975 tuotiin keräyskampanjoiden myötä esiin, syntyi Luodon mukaan pelko siitä, että avustustyö imaisee piiriinsä käytettävissä olevan rahan ja työvoiman, jolloin evankeliumin julistus jää ilman varoja ja työntekijöitä vähemmälle.²⁸⁴ Nyt ymmärrystä puolin ja toisin alkoi ehkä löytyä. Aiheutuneesta pelosta Luoto sälytti vastuuta SuVUL:lle ja LKA:lle todeten, ettei niiden välinen yhteistyö ollut alun virheistä johtuen toiminut kunnolla. Luodon mukaan SuVUL oli kuitenkin virheensä nyt tunnustanut ja seuraavaksi odotettiin, että kehitysaputyötä rasittanut kritiikki loppuisi. Tällä kertaa yhteisissä neuvonpidoissa saatiin käytyä läpi edellisinä vuosina kertynyttä eripuraa ja hyväksyttiin kehitysavun tehtävärajaus, jonka SuVUL:n hallitus ja LKA-työryhmä olivat pyynnöstä valmistaneet.²⁸⁵ Luvussa 3.2 siteerattu suositus uskoviin lahjoittamien kolehtitulojen ja julkisten varojen jaosta oli osa

²⁷⁹ SsrkA Muistio Jyväskylän lähetysseminaarin 15.–16.1977 keskusteluista sunnuntaina puoleen päivään mennessä.; Helimäki 2004 b, 21–22.

²⁸⁰ Helimäki 2004 b, 22.

²⁸¹ Lounela 2007, 254, 256.

²⁸² SsrkA Muistio Jyväskylän lähetysseminaarin 15.–16.1977; Helimäki 2004 b, 22.

²⁸³ Kunnas 1978.

²⁸⁴ Luoto 1978a.

²⁸⁵ Luoto 1978b.

tehtävärajausta. Uuden muotoilun saanut tehtävärajaus tuskin ratkaisi kaikkia kehitysyhteistyön ympärillä vellovia epäilyksiä, mutta työntekijöiden yhteisesti hyväksymänä sillä oli painoarvoa.

Vuoden 1978 talvipäivien jälkeinen kirjoittelu *Ristin Voitossa* kuvastaa paitsi keskustelujen tunnelmaa myös niitä syitä, jotka olivat menneinä vuosina aiheuttaneet vastahakoisuutta LKA:n toimintaa kohtaan. *Ristin Voiton* kirjoituksissa korostettiin talvipäivien jälkeen useaan otteeseen, että Lähetysten Kehitysapu ei ole oma organisaationsa, ei rekisteröity yhdistys tai muutenkaan erillinen osa lähetystyötä, vaan SuVUL:n sisäinen työryhmä, joka aina tilintarkastustaan myöten toimii SuVUL:n alaisuudessa ja valvonnassa²⁸⁶. Kirjoituksissa haluttiin korostaa LKA:n asemaa SuVUL:n päättävällä alla. Valtter Luoto arvioikin pääkirjoituksessaan, että vuoden 1978 talvipäivien neuvonpidon jälkeen luottamus LKA:n asemaan osana SuVUL:n toimintakenttää oli selvästi heräämässä.²⁸⁷ Talvipäivien jälkeisestä lehtikirjoittelusta päätellen SuVUL:n johto oli saanut palautetta LKA:n aseman ja tehtävien rajauksen epäselvyydestä. Tulkitsen näiden epäselvyyksien olleen osittain sisäinen ongelma; yhteys SuVUL:n ja LKA:n välillä ei ollut toiminut kunnolla. Kun asiat SuVUL:n ja LKA:n välillä saatiin selvitettyä ja veljespiirin sisäinen luottamus oli alkanut korjaantua, se haluttiin selkeästi ilmaista *Ristin Voiton* lukijoille. Luottamuksen rakentaminen haluttiin aloittaa puhtaalta pöydältä panostamalla avoimeen tiedotukseen.

Ulkoministeriön määrärahojen vastaanottaminen oli monille helluntailaisille vaikea paikka. Siitä keskusteltiin talvipäivillä uudelleen ja uudelleen. Valtion maallisia rahoja ei haluttu sekoittaa seurakunnan toimintaan, ja tämä päti muissakin työmuodoissa. Asiasta oli keskusteltu vuoden 1975 talvipäivillä myös seurakunnan nuorisotyön kohdalla. Tällöin mitään suositusta ei annettu, vaan asia jätettiin kunkin seurakunnan harkittavaksi.²⁸⁸ Kun talvipäivillä ja lähetysseminaareissa keskusteltiin kehitysyhteistyöstä, olivat juuri rahoituksen nyanssit yksi eniten keskustelua herättäneistä teemoista. Yksimielisyys vallitsi ainoastaan siitä, että evankelioivaan lähetystyöhön valtion rahoja ei haluttu vastaanottaa missään tapauksessa. Evankeliumin julistaminen ei kuulunut valtiolle, vaan seurakunnalle. Ruotsissa ja Norjassa, joiden tilannetta aktiivisesti seurattiin, valtio maksoi paljon Suomea suurempia summia järjestöille. Tällaisen kehityksen suhteen oltiin varpaillaan, sillä suurien rahasummien pelättiin liiaksi sitovan seurakuntia valtioon. Seurakuntien itsenäisyys oli luovuttamaton periaate. Myös varoittavia puheita oli kuulunut siitä, että lähetysjärjestöt menettävät toimintavapauttaan ja työmuodot voisivat pahimmillaan irtautua seurakuntien hallintavallasta

---

²⁸⁶ Luoto 1978b; Helimäki 1978b.

²⁸⁷ Luoto 1978a.

²⁸⁸ Toivio 1975.

julkisten laitosten alkaessa sanella ehtoja.²⁸⁹ Koska kehitysyhteistyö linkittyi niin vahvasti lähetystyöhön, tuntui valtion varojen kanssa tekemisissä oleminen monen mielestä vaaravyöhykkeen lähestymiseltä.²⁹⁰ Lounelan mukaan valtion tuen vastaanottaminen aiheutti muissakin tukea hakeneissa lähetysjärjestöissä polemiikkia.

5.3 Mustan pellon laidalla – Pakanat ja kehitysyhteistyön oikeutus

Pieni musta tyttö kävelee hoippuen Pohjois-Kenian tulikuuman savannin pintaa. Hän on paljain jaloin, ja vain pieni nahkasuikale edustaa kaikkea vaatetusta, mitä hänellä on. – – Hän on iältään ehkä noin 6–7-vuotias, mutta ikää on vaikea arvata, sillä nyt hän on elävä luuranko, jossa nahka on liimaantunut luitten päälle ja silmät ovat uponneet syvälle kuoppiinsa tuijottaen ilmeettöminä eteensä. – – Äiti oli [aiemmin] kutsunut tyttärensä luokseen huomattessaan, että kuoleman viikatemies on ovella. ”Tyttäreni”, hän sanoi kyynelten puristuessa tuon ennen niin viehättävän turkaanaäidin silmiin, ”Isäsi kuoli viikko sitten nälkään. Samoin on käynyt sisarellesi ja veljillesi, sillä he ovat menneet sinne, mistä paluuta ei ole. Nyt on minun vuoroni. Sinä olet ainoa, joka olet perheestämme jäänyt jäljelle. Sinullakin on nälkä, ja voimasi ovat lopussa, mutta Jumala on sinua auttava.” – – Siinä savannin kuumaa pintaa taivaltaessaan – – [tytön] tekisi mieli itkeä, mutta ei riitä ruumiissa tarpeeksi vettä kyyneliin. Sinne jäi äiti savannille, hautaamatta, hyeenain ja sakaalien ateriaksi. Olipahan ainakin kasa luita villipedoille. – – Näkyviin tulee Land Rover, ja hänen ihmeekseen se pysähtyy juuri hänen kohdalleen. Autosta nousee kaksi valkoista lähetysaarnajanaista, jotka kyselevät tytöltä, mitä hän tekee täällä keskellä erämaata. Tyttö kertoo heille tarinansa. Hetken kuluttua hän istuu autossa matkalla lähetysasemalle, joka on kuin keidas tuon kuumun savannin keskellä. Hänet pestään, lääkitään ja ruokitaan. – – Tyttö toipuu, liha palautuu luitten ja nahan väliin, ja silmätkin palautuvat kuopistaan pinnalle, ja niissä on iloinen välke, sillä hän saa elää. Lähetysasemalla hän saa käydä koulua, ja hän saa ruokaa yhdessä toisten orpojen kanssa. *Hän on vain yksi musta tyttö* tuhansien joukossa!²⁹¹

En tiedä, onko tämä Åke Söderlundin *Maailman Äärissä* julkaistu kertomus totta.

Lähetysmaiden arkeen lehtien äärellä perehtyneelle lukijalle kertomuksessa ei kuitenkaan luultavasti ollut mitään epäuskottavaa tai edes uutta. Söderlund oli taitava tarinankertoja. Hän käytti paljon vertauskuvallisia ilmaisuja ja osasi viihdyttää lukijoita kuvailemalla värikkäästi Afrikan nähtävyyksiä, ihmisiä ja luontoa sekä punomalla faktat osaksi kirjoituksiaan.²⁹²

Edellisen katkelman kaltaisia kaunokirjallisia tuotoksia julkaistiin Maailman Äärissä paljon monilta muiltakin kirjoittajilta. Lehden kiiltäväpintaisilta sivuilta saattoi lukea välillä varsin brutaaleita kuvauksia kuolemasta ja kärsimyksestä tai kauhistella kuvia riutuneista lapsista.²⁹³

Artikkelit olivat tyypillisesti pitkäköjä ja polveilevia selostuksia. Suuri osa oli syntynyt lähettien kynistä, joten lopputulos oli laadullisesti vaihtelevaa. Sellaisenaan liikkeen lehdet ovat sangen rehellisiä aikalaiskuvaajia ja tarjoaisivat oivat puitteet syvällisemmällekin antropologiselle tutkimukselle. Tässä luvussa tarkastelen helluntailiikkeelle tyypillisiä konventioita ja ilmaisuita, joita lähetystyöstä sekä lähetysmaista ja niiden asukkaista käytettiin. Lopuksi pohdin, miten helluntailaiset ovat oikeuttaneet lähetys- ja kehitysyhteistyön lähetysmaissa.

²⁸⁹ Luoto 1978c; RV 23.3.1978 s.n.

²⁹⁰ Luoto 1978b.

²⁹¹ Söderlund 1972. Kursivointi alkuperäinen.

²⁹² Söderlund 1971; Söderlund 1973; Kunnas 1976c.

²⁹³ Esim. MÄ 5/1970 s.2; Poukka 1973; Roininen 1976a.

Kehitysyhteistyötä tehtiin pääasiassa köyhissä maissa, jotka olivat Suomesta katsoen kaukana. Matka oli pitkä ja olosuhteet perillä arvaamattomat. Arvaamattomuutta lisäsi kehitysmaiden vieras uskonto, kulttuuri ja paikallisten ihmisten ulkoinen olemus. Lukuisat, vuosikymmenien saatossa julkaistut ja 1970-luvulla edelleen säännöllisesti julkaistavat matkakertomukset ja muut jännittävät kuvaukset kehitysmaiden oloista pitivät yllä vierauden mielikuvaa.²⁹⁴ Kokemus lähtemisestä periferiaan näkyy sanavalinnoissa, kuten siirtyä ”syvemmälle ulvontakorpeen”.²⁹⁵ Se, mitä lähetysmaista tiedettiin, ruokki mielikuvia tuntemattomuudesta houkutellen vastakkainasetteluun, jossa vastapuolina olivat pimeys ja valkeus. Tavallista oli kuvata lähetysmaita pimeinä. Varsinkin Afrikassa lähetysmaat olivat pimeyden tyyssijoja ja niiden asukkaat pakanoita pimeyden keskellä.²⁹⁶ ”Tämä tietämättömyys ja pakanuuden pimeys ottaa niin voimilleni”, Keniassa työskennellyt Tyyne Naukkarinen voivotteli *Maailman Äärissä*.²⁹⁷ Huomion arvoista on, että kaukaisuus ei ollut ainoastaan maantieteellistä, se oli myös kulttuurillista ja hengellistä. Tämä tosiasia herätti uudisraivaajajenkeä niissä sitkeissä, jotka lähtivät työhön. SuVUL:n vuosikertomuksessa päästiin lähelle sotatermistöä, kun muisteltiin kiitollisesti kentällä kaatuneita raivaajia ja heidän pioneerihenkeään.²⁹⁸

1970-luvulla lähetystyön kanssa tekemisissä olevia ei vaikuta liiemmin rasittaneen sivistyneiden termien löytäminen lähetysmaiden asukkaista kirjoitettaessa. Kainostelematta käytettiin sellaisia termejä kuten ”alkukantaiset”²⁹⁹, ”rasvapakanat”³⁰⁰ tai ”puolivalikoiset”³⁰¹. Tasavertaisen suhteen luominen on ollut haastavaa, sillä lähtökohdat lähetysaarnajilla ja paikallisilla ovat olleet niin erilaiset. Monilla lähetyskentillä paikallisten suhde lähetysaarnajiin oli tarvitseva. Köyhimmillä alueilla ihmisillä oli lähetysaarnajien näkökulmasta puutetta kaikesta: puhtaasta vedestä, ruoasta, vaatteista, kunnollisesta asumuksesta, terveellisistä elintavoista, sairaanhoidosta, sivistyksestä ja ennen kaikkea kristinuskosta. Asetelma yksinkertaisesti oli se, että monilla alueilla piti aloittaa aivan alusta. Hyväosainen suomalainen lähetti kohtasi äärimmäisen tarvitsevia ja haavoittuvaisia ihmisiä, joilla ei ollut kykyä tai mahdollisuuksia auttaa itse itseään. Ajan lähetysdiskurssi maalaa läheteistä kuvaa tekijöinä, kun taas nimeltä mainitsemattomat afrikkalaiset olivat avuttomia

²⁹⁴ Kts. esim. Ahonen 1972 Ingressissä ”Villin ja alkukantaisen Afrikan salaisista menoista”.

²⁹⁵ MÄ 2/1975 s.n.

²⁹⁶ Ahonen 1972; Marttala 1978; Runolinna 1975; Poukka 1978.

²⁹⁷ Naukkarinen 1971.

²⁹⁸ FidaA SuVUL r.y.:n toimintaselostus vuodelta 1979.

²⁹⁹ Hostikka 1971.

³⁰⁰ Ahonen 1972.

³⁰¹ Koivula 1979.

objekteja, jotka odottivat auttajaa ”alastomina, nälkäisinä ja janoisina”.³⁰² Hyvä esimerkki tästä avustaja–avunsaaja-asetelmasta löytyy eräästä Ristin Voiton vetoomuksesta: ”Mustaihoiset veljemme ojentavat jälleen kätensä pohjolan parempiosaisille sisarilleen ja veljilleen huutaen: ’AUTA MEITÄ’”.³⁰³

Lähetysaiheisessa kirjoittelussa maanviljelykseen liittyvät metaforat olivat suosittuja. Teema näkyi jo monien artikkelien ja lähetyskenttien terveisten otsikoinnissa, kuten ”Tumman viljapellon laidoilta”³⁰⁴, ”Sain mustan pellon”³⁰⁵ tai ”Kyynelkylvö kantaa hedelmää”³⁰⁶. Selvää on, että maanviljelysmetaforat saivat innoituksensa *Raamatusta* Jeesuksen vertauksista ja liittyivät evankelioivaan lähetystyöhön enemmän kuin sosiaaliseen avustustoimintaan.³⁰⁷ Kielikuvien käytössä otettiin toisinaan aikamoisia taiteellisia vapauksia. Näin kuvaili Pauli Runolinna työn edistymistä Etiopian Kaffassa: ”Ei näillä Kaffankaan muhamettilaisilla paikkakunnilla ole vielä koskaan leikkuupuimurilla päästy sieluja evankeliumin aittoihin niittämään. Onpahan kuitenkin sirpillä leikeltä muutamia kypsiä tähtiä erikoisesti koulunuorison keskuudesta.”³⁰⁸ Lähetyskenttä oli peltomaa ja sen asukkaat viljaa. Kypsä vilja tarkoitti evankeliumille avoimia ihmisiä ja viljan leikkaaminen ihmisten kääntymistä kristityiksi. Peltö saattoi olla maaperältään ”pehmeämpi”, tai ”kallionluja ja järkkymätön epäuskoisten kivikkopeltö”, kuten Alli Koivula kuvaili eri lähetyskenttiä.³⁰⁹ Suomen historia agraariyhteiskuntana oli ehkä vielä niin lähellä ja maanviljelys elinkeinona yleinen, että elopeltoverwaliikka sopi suomalaiseen suuhun. Toisaalta maanviljelysmetaforat lienevät puhutelleet maaseudulla kehittymättömissä olosuhteissa työskennelleitä lähettejä. Tällainen puheenparsi oli helluntailiikkeelle muutenkin sopivan matalakirkollinen ja maanläheinen; oltiin vaatimattomia peltotyöläisiä, ei missään nimessä tehty numeroa omasta roolista lähetyskentällä. Tätä vaatimattomuuden hyvettä noudatti myös Mirjam Rantanen kotiseurakunnalle osoitetun kirjeensä lopputervehdyksessä: ”Rakkain terveisin Teidän Herran elopellolla pieni tähkänpoimijanne”.³¹⁰

Lainaan tähän kokonaisuudessaan Etiopian-lähetin Elvi Runolinnan runon Kaukainen peltoni.³¹¹ Runolinna kuvailee runossaan lähetystyötä Etiopiassa, jossa olosuhteet olivat rankat ja tulokset kaikesta päätellen vaatimattomia.

---

³⁰² RV 28.4.1977 Toinen kehitysapukeräys käynnistyy. s.n.

³⁰³ Pärssinen 1971.

³⁰⁴ Aro-Panula 1975.

³⁰⁵ Koivula 1979.

³⁰⁶ Lähdeaho 1971.

³⁰⁷ Mm. Matteus 9 ja 13.

³⁰⁸ Runolinna 1975.

³⁰⁹ Koivula 1979; Kts myös Raatikainen 1970.

³¹⁰ SsrkA Rantanen kotiseurakunnalle s.a. 1970-luvun alku.

³¹¹ Runolinna 1978a.

Kun ens' kerran
elopeltoni näin, unessa,
pientareillesi jäin.
Hiljaa tyytyen rukoilin
Isälle huokailin:

— Tässäkö sarkani,
elämäntyöni,
— kivinen rinnepala?
Jumalan kaukaista selkämäata
vaivainen kyynäräla!

Oli vilja sen lyhyttä,
mitä lie,
ei edes leipäviljaa.
Ei kutsuttu sitä vainioksi.
— Olin Herrani edessä hiljaa

Ei tarvita tässä puimuria,
ei muitakaan koneita lain.
Jos sirpin saisin,
— siitähän
kai harmia olisi vain.

On tähkät valmiita,
mut niitähän
on niin perin vähän.
Oi Herra, ehkä sittenkin...
jätän kaiken tähän.

Siinä piennarta mittailin,
Jaakobin painia yön.
Mestarin jalkoihin vajosin
hetkinä synkän yön.

Sinä vain katsoit
— Mestari.
Ja riemulla sirppini hain.
Nyt ei työ ole 'pienää vain',
sillä sinulta sen sain.

Elvi Runolinna

Asiaan vihkiytymätön lukija saattaisi vilpittömästi kuvitella kyseessä olevan epäonnisen maanviljelijän tilitys. Runossa kertoja on käymässä peltotyöhön, joka vaikuttaa jo lähtöasetelmissään olevan hukkaan heitettyä vaivaa. Pelto on pieni ja kivinen, olosuhteet viljelyn kannalta epäsuotuisat. Sanoissa kuultaa pettymys, ehkä epätoivokin. Huonolaatuinen vilja ja sen kasvualusta ei miellytä kertojaa, mutta runon loppu on elämänmyönteinen: niittäjä saa kuitenkin Jumalalta motivaation käydä niittopuuhiin. Loppuratkaisussa viljan laatu ei parantunut, mutta niittäjä lähtee riemuiten työhön, sillä ymmärtää palvelutehtävänsä tulevan Jumalalta. Pääosassa runossa ei ole vilja, vaan kertojan sisäinen taistelu. Runo vilisee 1970-luvun helluntailiikkeen lähetysseetokselle tyypillisiä kielikuvia. Ihmisten näkeminen maanviljelykohteina on nykyperspektiivistä ilman muuta toiseuttavaa, mutta oliko siihen myös käytännöllisiä syitä? Oliko työ lähetyskentällä niin rankkaa, että oli turvallisempaa etäännyttää itsensä ihmisistä puhumalla heistä ”viljana”? Sanavalintojen tulkitseminen on hankalaa, sillä merkitykset muuttuvat ja saavat uusia kulttuurisidonnaisia latauksia. 1970-luvulla oli yhteisvastuun hengessä juuri herätty kehitysmaiden tarpeisiin. Oli luonnollista ajatella eurooppalaisia avustajina ja afrikkalaisia avustustyön kohteina. Herätysliikekonteksti tuo omat lisänsä viitekehykseen. Aikakauden helluntailaisesta lukijasta lienee ollut täysin soveliaa lukea läheteistä, jotka vertauksen kylväjän tavoin ahkeroivat sirpit käsissä mustilla viljavainioilla.

Tämän luvun alussa oli lainaus työstä, jonka lähetysaarnaat pelastivat aavikolta ja joka sai tervehtyneenä aloittaa koulunkäynnin lähetysasemalla. Monien lähettien selvä

kokemus oli, että kristityksi kääntyminen hyödytti paitsi pelastumisen myös maallisen elämän kannalta. Nälänhädän ohella kehitysmaiden vakava ongelma oli pakanuus, joka ulotti lonkeronsa kaikkialle niin yksilöissä kuin koko yhteisöissäkin. Sairaanhoidotyössä Keniassa toiminut Salme Poukka kuvaili *Maailman Äärissä* kisii-heimoa: ”Heidän elämänsä on mitä synkintä pimeyttä. Se on saatanan ja esi-isien henkien palvontaa, jota voimakkaimmin leimaa pelko. Se on juopottelua ja paikallisten huumeiden käyttöä. Se on myös puutetta ja nälkää, vaikka maa on tuottavaa -- koulujen opettajatkin sortuvat samaan elämäntyyliin -- tappelut ja varastelut ovat yleisiä.”³¹² Pakanuuden kurimuksen kuvauksista ei 1970-luvun lehdissä ollut pulaa. Pakanat olivat ”alikehittyneitä”³¹³ ja heitä vaivasivat tietämättömyys, köyhyys, sairaudet ja nälkä.³¹⁴ Tavoiltaan pakanat olivat epäinhimillisiä, söivät raakaa lihaa – ja sen seurauksena tämän tästä matokuureja – sekä puoskaroivat lapsia niin, että terveetkin sairastuivat. Kristityksi kääntyneet lopettivat raakuudet ja terveydelle vaaralliset tavat, ”sillä uskovien ymmärrys avautuu myös käytännön asioissa”.³¹⁵ Pakanuudesta kertoivat ulkoiset merkit, kuten ”monenlaiset renkaat, helminauhat ja killukkeet”. Vastalääkkeettä tälle kurjuudelle oli lähetyssaarnaajien tuoma kristinuskko ja konkreettinen avustustyö. Pakanat olivat erilaisia, ”toisia”, ja heidät määriteltiin sen mukaan, miten he erosivat tavoiltaan ja ominaisuuksiltaan läheteistä. Vastakohtana tälle kristinuskoon kääntyneet määriteltiin niiden ominaisuuksien puitteissa, jotka yhdistivät heitä länsimaalaisiin lähetteihin. Kristityksi kääntyneiden kuvailtiin siistiytyvän ulkoisesti: he luopuivat talismaaneistaan, pukeutuivat asiallisesti ja hohtivat puhtautta.³¹⁶ Kuin todisteina lehdissä oli usein kuvia tällaisista länsimaalaisittain pukeutuneista kristityksi kääntyneistä paikallisista. Esimerkiksi Runolinnan ottamassa kuvassa lauloi joukko suloisia parhaimpiinsa pukeutuneita etiopialaislapsia, jotka ”ovat jo antaneet elämänsä Jeesukselle [ja] laulavat innolla uusia oppimiaan lauluja.”³¹⁷ Muutokset kuvailtiin usein kokonaisvaltaisina. Poukka kertoi eräässä miehessä tapahtuneesta muutoksesta: ”Äsken [hän] oli vielä äkkipikainen, määräilevä ja sinne tänne törmäilevä luonne, mutta Jumalan armo on häntä ihanasti kasvattanut. Hän on nyt vilkas, älykäs ja tarmokas evankelista.”³¹⁸ Kristittyjen lapsien kerrottiin olevan onnellisia ja iloisia, muita iloisempia.³¹⁹ Esimerkkejä olisi loputtomiin. Ambivalenssi kahden eri vaihtoehdon välillä on suuri. Pakanan elämä oli hirvittävää kaikilta osin ja sen annettiin näkyä

---

³¹² Poukka 1978.

³¹³ Toivio 1976.

³¹⁴ Ahonen, 1977.

³¹⁵ Roininen 1976a.

³¹⁶ Poukka 1971; Ahonen 1975a.

³¹⁷ Runolinna 1978b.

³¹⁸ Poukka 1978.

³¹⁹ Poukka 1972; Manninen 1979.

lehdissä. Toisaalta haluttiin välittää tekstein ja kuvin viestiä siitä, kuinka lähetystyö tuotti hengen, sielun ja ruumiin hyvinvointia.

Olli Löytty pitää edellisen kaltaista kirjoittelua lähetysaatteen propagoimisen kannalta tarkoituksenmukaisina. Hän on tutkinut väitöskirjassaan suomalaisen lähetyskirjallisuuden kuvauksia Ambomaasta. Lähetysjärjestöjen tarkoituksiperät lähetyskirjallisuudessa olivat ehkä hyviä, mutta niiden tuloksena syntyi entistä synkempi mielikuva kehitysmaista. Lähetysmaat olivat muutakin kuin pimeyttä ja pioneereja taistelukentillä, mutta tietty annos pakanuutta auttoi perustelemaan lähetystyön tarpeen.³²⁰ Löytyn mukaan kamppailu pakanuutta vastaan on väistämättä propagandasotaa. Jälkeenpäin ajatellen tietyt kulttuurin ilmentymät olisi voinut tulkita viattomaksi kansanperinteeksi, joilla ei ole liittymäkohtia epäjumalanpalvelukseen. Hyökättäessä kaikkea pakanalliselta vaikuttavaa vastaan osumia on tullut väistämättä myös sivullisiin.³²¹ Uskaltaisin väittää, että näitä viattomiin kohdistuneita osumia on syntynyt helluntailiikkeenkin lähetysdiskurssin tuloksena. Suomalaisittain vieraat elementit, kuten tumma ihonväri, erilainen ulkoinen olemus ja erilaiset tavat olivat näyttävästi esillä kirjoittelussa. Kun pimeyden ja pakanuuden yhteydessä puhuttiin vieraista kulttuurisista ilmentymistä, on tuloksena ollut sekava vyyhti, jonka keskellä ihmisten tasa-arvoisuus on saattanut hämärtyä. Löytty korostaa tutkimuksessaan lähetyskirjallisuuden tuottaman diskurssin taustalla piileviä valintoja. Jokainen kirja tai lehtikirjoitus on paitsi syntynyt jottain tarkoitusta varten, myös läpäissyt lähetysjärjestön kontrollin. Valinnoilla voidaan katsoa tuetun lähetysjärjestön agenda.³²² Myös Henriksson & Kasari muistuttavat huolellisen lähdekritiikin merkityksestä lehtilähteitä tulkittaessa. Niin hyvän ajankuvan kuin lehdet antavatkin, on hyvä pitää mielessä, kenen agendaä valitulla näkökulmalla edistetään.³²³ Helluntailiikkeen lehdillä on ollut oma agendansa. Sadoilta läheteiltä tuli kotimaahan kirjeitä, joista osa valittiin julkaistavaksi lähetyslehdessä. Kuten todettu, pakanaosasto oli hyvin edustettuna lehtikirjoittelussa. Joitakin harvoja luonnon kauneutta tai paikallisten jaloja ominaisuuksia ihastelevia kirjoituksiakin on, mutta ne jäävät vähemmistöön.³²⁴ Pakanuuden näkyvyys sekä hurjat kuvaukset köyhyydestä ja kurjuudesta oikeuttivat evankelioivan lähetystyön ja jossain määrin myös sosiaalisen avustustyön. Kirjoituksissa ei ollut mitään syytä piilotella lähetyskentän todellisuutta. Päinvastoin, synkkyyden korostamisesta aiheutuneesta järkytyksestä voisi ajatella olleen lähetysjärjestön kannalta taloudellista hyötyä.

---

³²⁰ Löytty 2006. 46.

³²¹ Löytty 2006, 121–122.

³²² Löytty 2006, 121–122.

³²³ Henriksson & Kasari 2001, 137.

³²⁴ Roininen 1973.

Eräs lähetysdiskurssin osa-alue liittyy lähetystyön perustelemiseen seurakuntapiirien ulkopuolisille ihmisille, jotka eivät aina ymmärtäneet lähetystyön funktiota kehitysmaissa. Lähettien kokemus vaikuttaa olleen se, että sitkeästä avustus- ja valistustyöstä huolimatta paikalliset ihmiset joutuivat, voisi sanoa jopa hankkiutuivat, kerta toisensa jälkeen ongelmiin tietämättömyydestään johtuen. Ennaltaehkäisevälle terveydenhuollolle nähtiin suuri tarve. Etiopiassa oli valtava lapsikuolleisuus alueella, joka oli maan hedelmällisintä eikä kärsinyt kuivuudesta tai nälänhädästä. Yli puolet lapsista kuoli kahteen ikävuoteen mennessä puoskaroinnin ja vaarallisten tapojen seurauksena.³²⁵ Tästä näkökulmasta lähettien oli hyvin vaikea ymmärtää Suomessa kohtaamaansa lähetystyön kyseenalaistamista. Syytöksi esitettiin kulttuurikolonialismista eli oman kulttuurin ja uskonnon viemisestä lähetysmaiden asukkaille: ”Minulta on kysytty, onko mielekästä viedä oma uskontonsa luonnon kansoille ja tuhota heidän kulttuurinsa.”³²⁶ Evankelioinnin lisäksi nähtävästi SuVUL:n avustustyötä kehitysmaissa kyseenalaistettiin. Helimäen mukaan SuVUL:n kehitysyhteistyöhankkeet olivat saaneet moitteita valtakunnallisissa päivälehdissä ”eräiltä uuskolonialismin vastustajiksi ilmoittautuneilta arvostelijoilta”³²⁷. Tämä on yllättävää, sillä asenneilmapiiri oli 1970-luvulla avustustyötä kohtaan positiivinen. Varsinaista dialogia aiheesta ei lähteiden perusteella kuitenkaan käyty. ”Uuskolonialismin vastustajat” puhuivat eri kieltä kuin helluntailähetit ja yhteisymmärrystä tuskin olisi löytynytäkään. Lähettien ajatus oli, että pakanauskonnot henkeä ja terveyttä uhkaavine tapoineen joutivatkin kadota tervehenkisen kristinuskon tieltä. Toki ihanne työn kansallistamisesta oli laajasti kannatettu ja työtä haluttiin mahdollisuuksien mukaan tehdä niin, että vastuu siirtyy mahdollisimman aikaisessa vaiheessa paikallisille toimijoille.³²⁸

Lainaan tässä, kuten aiemmissakin luvuissa, katkelmia lähettien ja helluntailiikkeen vaikuttajien kirjoituksista. Tutkimukseen valitut sitaatit ovat kuin kuvakaappauksia menneisyydestä, mutta jättävät paljon informaatiota ulkopuolelleen. Olen tuonut ilmi tekemiäni havaintoja helluntailiikkeen lähetysdiskurssin tyypillisistä konventioista. En ajattele voivani ulottaa tutkimusta yksittäisten lähettien arvomaailmaan tai pystyväni tietämään lähetystyön taustalla vaikuttavia motiiveita. En myöskään väitä, että muutamat valitsemani sitaatit edustaisivat koko helluntailiikettä tai kaikkia lähetystyöntekijöitä. Voin vain todeta, että tietynlainen puheenparsi ja tietyt ilmaisut toistuivat lähteissä usein. Pakanatekstejä lukiessa tulee helposti tulkinneeksi ne länsimaalaisen ihmisen ylemmydentuntoisena puheena. Käytetyt ilmaisut ja kirjoitustyyli ovat nykyperspektiivistä katsoen paikoin niin

³²⁵ Roininen 1979.

³²⁶ Roininen 1976a; Kts myös Virtanen 1977.

³²⁷ Helimäki 1977b.

³²⁸ SsrkA Antturi Söderlundille 7.3.1978; Viksten 1976; Kupiainen 1977.

toiseuttavia, että nykylukijaa hirvittää. Ensivaikutelma voi kuitenkin hämätä ja tulkinta olla liian yksinkertainen. Monien eri tekijöiden voidaan ajatella vaikuttaneen siihen, miksi tyypillinen helluntailainen lähetyspuhe oli sitä, mitä oli. Yksittäisillä ihmisillä oli hyvin erilaisia ja erimittaisia kokemuksia lähetystyöstä. Lähetyspuheeseen vaikutti lisäksi se, millaisissa tehtävissä ja keiden kanssa lähetti oli työskennellyt. Koko liikkeen mittakaavassa puheenpartta ohjasi kutsumusajattelu ja helluntailainen raamatuntulkinta. Näihin yhdistyi ajatus hyvinvoinnin viemisestä pohjoisesta etelään ja yhteiskunnan läpäissyt globaali vastuuntunto.

Tutkimus ei edusta kaikkein nuorinta historian tutkimusta, mutta sen voi aikarajauksen perusteella lukea kuuluvaksi lähihistoriaan.³²⁹ Osa lainaamistani henkilöistä onkin tätä kirjoittaessa elossa. Osa heistä on aikoinaan kirjoittanut lainatut tekstit yksityishenkilöinä, ehkä tietämättä kirjoittamishetkellä, että teksti päättyy lähetyslehteen julkaistavaksi. Osa kirjoittajista on kirjoittanut tekstinsä viestinä suuremmalle yleisölle ollen hyvinkin tietoisia vaikutusvallastaan. Tässä mielessä lähteiden henkilöt ovat eriarvoisessa asemassa keskenään. Kukaan lainaamistani henkilöistä ei ole kuitenkaan tiennyt, että tulevaisuuden graduntekijä siteeraa heidän ajatuksiaan ja tekee niistä tulkintoja oman historiankäsityksensä perusteella. Tämä tarjoaa lähdekriittisestä näkökulmasta tietenkin autenttiset lähtökohdat, mutta vaatii yhtälailla nöyryyttä kuin kriittisyyttäkin aineiston äärellä. Historiantutkimuksen kannalta näen kaikki lähteet arvokkaina.

6. Johtopäätökset

Helluntailiikkeessä 1970-luvulla tehty sosiaalinen avustustyö poikkesi evankelioivasta lähetystyöstä sekä muodoltaan että perusteluiltaan, mutta osin myös rahoitukseltaan. Toisaalta työmuodoilla oli paljon yhteistä ja ne limittyivät toisiinsa. Asetin johdannossa erääksi tutkimuskysymyksekseni selvittää, mitkä tekijät johtivat Lähetyksen Kehitysavun perustamiseen. Helluntailiikkeen kehitysyhteistyötoiminnan organisoituminen selittyy osin liikkeen sisäisillä ja osin ulkoisilla tekijöillä. Liikkeen omat intressit ohjasivat sekä teologisista että taloudellisista syistä etsimään avustustyölle erillisen organisaatiomuodon. Kun alkoi vaikuttaa siltä, että valtion tuki järjestön tulonlähteenä vakiintuisi, oli käytännöllisintä luoda rakenteet rahojen hallinnointia sekä yhteistyösopimuksen mukanaan tuomia velvollisuuksia varten. Rahoitukseen liittyvä problematiikka oli nähdäkseni laajemminkin taustatekijänä LKA:n syntyprosessissa. Sillä oli myös teologinen ulottuvuus.

---

³²⁹ Henriksson & Kastari 2001, 131–132.

Evangelioivan lähetystyön ja kehitysyhteistyön rahoitus haluttiin pitää toisistaan erillisinä niin pitkälle kuin mahdollista, ja tätä tavoitetta LKA-osaston perustaminen turvasi. Näin LKA:n perustaminen SuVUL:n alaisuuteen oli ratkaisu rahoitukseen liittyviin sisäisiin kysymyksiin. Organisoitumiskehityksen ulkoiset syyt taas liittyvät suomalaiseen ja yleisemminkin länsimaiseen solidaarisuusaatteen nousuun. Kehitysyhteistyö oli 1970-luvulla yksi ulkopoliittisen keskustelun tärkeistä teemoista. Helluntailiikkeen avustustyön järjestäytymistä voidaankin pitää reagoitina kehitysmaiden humanitaarisiin ongelmiin.

Otin tehtäväkseni selvittää tutkimuksessa myös lähetystyön rahoituksessa 1970-luvulla tapahtuneita muutoksia. Lähetystyön ja kehitysyhteistyön rahoitus oli monisyinen kokonaisuus. Rahat virtasivat helluntailaisten kukkaroista erilaisten lahjoituskanavien kautta SuVUL:lle, joka ohjasi ne eteenpäin kohteeseensa. Koska mahdollisuuksia lahjoittaa rahojaan moneen suuntaan oli esillä jatkuvasti, tunnollinen helluntauskova oli kiireinen lahjoittaessaan mahdollisten kymmenyksien lisäksi rahojaan sisä- ja ulkolähetyskassaan, osallistuuksaan LKA:n keräyksiin ja vastatessaan lähetyskentän vaihteleviin erityisvetoomuksiin. Kokonaan uutta ajanjaksolla olivat LKA:n suuret rahankeräykset ja ulkoministeriön määrärahat. Lähetystyön rahoituksen perusta – seurakunnissa kerättävät lähetyskolehdit ja tilisiirrot SuVUL:lle – säilyi ennallaan tutkittavana ajanjaksona. Näistä tuloista kustannettiin edelleen evangelioiva lähetystyö ja tietty osa sosiaalisesta avustustyöstä. Ulkoministeriön tuki ei tuonut radikaalia muutosta lähetystyön rahoitukseen, sillä SuVUL:n muihin tuloihin suhteutettuna se oli määrällisesti pieni varsinkin ensimmäisinä vuosina. Tutkittavalla ajanjaksolla SuVUL:n vastaanottamat kannatukset ja avustukset lisääntyivät vuoden 1970 noin 1,7 miljoonasta markasta vuoden 1979 reiluun yhdeksään miljoonaan markkaan. Kun inflaatio otetaan huomioon, voidaan karkeasti arvioida lähetystulojen kasvaneen ajanjaksolla kaksinkertaisiksi. Muutoksena entiseen oli, että valtion tuen myötä aiempaa suurempi osa lähetystyöhön lahjoitetuista rahoista saatettiin osoittaa evangelioivan lähetystyön tarpeisiin. Keräyskampanjoiden ansiosta lähetysteema oli runsaasti esillä tiedotusvälineissä, mikä on epäilemättä ollut vaikuttamassa lähetysvarojen kasvuun tutkittavalla ajanjaksolla. Näin arvioiden valtion tukien myötä käynnistyneessä prosessissa kehitysyhteistyölle lopulta kertynyt tuotto oli huomattavasti suurempi kuin määrärahat yksistään.

Taloudellisen ulottuvuuden lisäksi valtion tuen vastaanottamisella oli valtava periaatteellinen merkitys. Ulkopuolisen ei-seurakunnallisen rahoituskanavan hyväksyminen osaksi toimintaa oli aivan uutta ja koetteli liikkeen opillisia rajoja. Suomen helluntailiikkeessä pakallisseurakuntien itsenäisyyttä on vaalittu niin suhteessa muihin seurakuntiin kuin valtioinkin. Seurakunnan rajan ylittäminen ja oven avaaminen sekulaarille rahoitukselle oli

kuin pikkusormen antaminen pirulle. Joka maksaa, se päättää, ajateltiin ja pelättiin maailmallisten arvojen soluttautuvan ohjaamaan seurakuntia. Tämä huoli tuli esiin talvipäivien keskusteluissa ja näkyi *Ristin Voitoissa* pääkirjoituksia myöten. Raha-asioissa mietitytti erityisesti se, mistä raha tuli ja mihin se meni. Periaate oli, että evankelioivaan lähetystyöhön ja kehitysyhteistyöhön tarkoitettut rahat koetettiin pitää erillään. Käytännössä tämä oli mahdotonta ja molempiin työmuotoihin ammennettiin varat usein samoista lähteistä. Tämän tutkimuksen lähteiden perusteella on mahdotonta tarkasti selvittää, kuinka hyvin pysyttiin vuonna 1978 talvipäivillä annetussa uskovien kolehtitulojen käyttöä koskevassa suosituksessa. Kivutonta ei ollut myöskään keräyskampanjoiden hyväksyminen osaksi lähetystyön rahoitusmetodeita, sillä rahat saattoivat olla peräisin ei-uskovilta lahjoittajilta. Lopulta yhtenäistä kantaa siihen, millä rahalla sosiaalinen avustustyö rahoitettiin, ei ollut. Toiset saivat tunnontuskia varojen keräämisestä uskovilta, toiset varojen keräämisestä seurakunnan ulkopuolelta.

Helluntailiikkeen kehitysyhteistyön vaiheita tutkittavalla ajanjaksolla ei voi ymmärtää käsittelemättä varainkeräyskampanjoita. Keräykset antoivat kasvot kehitysyhteistyölle ja LKA-toiminnalle ja samalla laukaisivat käyntiin keskustelun, joka antaa viitteitä helluntailaisten suhtautumisesta kehitysyhteistyöhön. Tutkimuksen kannalta *Ristin Voitto* oli oiva ikkuna sekä kehitysapukeräyksien että kehitysyhteistyötä koskevan keskustelun tarkasteluun. Keräykset olivat intohimoinen, jopa suuruudenhullu hanke ottaen huomioon, että ne polkaistiin käyntiin varsin pienen ryhmän avustuksella. Ensimmäisen keräyksen puolesta kampanjoitiin valtavasti ja keräys oli esillä kymmenissä *Ristin Voiton* ja *Maailman Äärten* numeroissa reilun vuoden aikana. *Ristin Voitossa* julkaistiin varsinkin kahden ensimmäisen keräyksen aikana useita kirjoituksia, joissa painokkain sanakääntein kerrottiin, että helluntaiväen odotettiin hyvillä mielin ja sankoin joukoin edistävän keräyksen onnistumista. Etenkään päätoimittaja Eino Ahonen ei arastellut esittää kantaansa ja paimentaa lukijoita osallistumaan keräykseen. Tulkitsen suostuttelevan ja ohjailevan sävyn taakse kätkeytyneen järjestäjien lähtökohtaisen oletuksen siitä, että rahan kerääminen sosiaalisten auttamismuotojen hyväksi herättäisi ennakkoluuloja osassa helluntailaisia.

Etsin tutkimuksessani vastauksia kysymykseen, miten kehitysyhteistyön organisoituminen näkyi liikkeen lähetyskeskustelussa. Lehtikirjoittelusta käy ilmi, että keräyksiä ja sosiaalista avustustyötä vastustettiin. Epäilijöiden ääniä on kuitenkin vaikea paikantaa, sillä tutkittavalla ajanjaksolla lehdissä ei julkaistu ainuttakaan kehitysyhteistyötä arvostelevaa kirjoitusta. Tämän tutkimuksen lähteissä niin sanottujen ”vastustajien” – tätä nimitystä lehdissä paljon käytettiin – ääni kuuluu vain kehitysyhteistyön asemaa

puolustaneiden henkilöiden kommentoinnin kautta. Koska näiden kommenttien kirjoittajat edustivat tavoitteiltaan vastakkaista kantaa, heidän versioihinsa ”vastustajien” näkemyksistä on suhtauduttava varauksella. Välikäsien kertomana kielteinen suhtautuminen kohdistui joko valtion tuen vastaanottamiseen, LKA-keräyksiin, kehitysyhteistyön organisoimiseen tai suoranaisesti sosiaaliseen avustustyöhön. Lisäksi epäilyksiä aiheutti pelko siitä, että lähetystyön arvojärjestys kääntyy epäraamatulliseksi avustustyön viedessä liikaa huomiota. On historian tutkimuksen näkökulmasta sääli, etteivät nämä epäillen uusiin hankkeisiin suhtautuneet saaneet ääntään kuuluviin liikkeen lehdissä. Tämä on kuitenkin ymmärrettävää ottaen huomioon, että sekä *Ristin Voitossa* että *Maailman Äärissä* päätoimittajan paikoilla istuivat vuorotellen kehitysyhteistyön kannalta uudistusmielinen Ahonen ja lähetys sihteeri Unto Kunnas. Lähteiden perusteella vastahankaa vaikuttaisi esiintyneen etenkin joidenkin saarnaajien ja vanhimmistoveljien joukossa. Tähän viittaa sekin, että vastustus tuli esiin seurakuntien työntekijöille ja johdolle tarkoitetuilla talvipäivillä. Osa yksilöuskovista sekä kokonaisista seurakunnista mitä ilmeisimmin vanhimmistonsa johdolla päätti olla ottamatta osaa keräyksiin.

Vuosikymmenen lopulla keskustelun painopiste alkoi siirtyä keräyksien sijaan kehitysyhteistyön ja lähetystyön suhteeseen. Talvipäivien keskusteluita puitiin *Ristin Voitoissa* ja äänensävyt muuttuivat sovittelevimmiksi. *Ristin Voiton* kirjoituksista päätellen keskustelu säilyi kohtuullisen korrektina läpi vuosikymmenen, vaikka pinnan alla kuohuikin. Talvipäivillä 1978 ja 1979 tehdyt yhteiset kannanotot ja tehtävärajaukset laukaisivat ainakin hetkeksi työmuotojen välille syntyneen jännitteen. Evankelioivan lähetystyön vakuutettiin yksissä tuumin olevan lähetystyön tärkein päämäärä, ja tämä rauhoitti epäilevien mielet ainakin tämän tutkimuksen lähteiden perusteella, sillä lehtikirjoittelu aiheesta laantui.

Tarkastelin lähetyskeskustelua myös tutkien, miten kirjeiden ja lehtien lähetyspuhe kuvaa lähettien suhtautumista kehitysyhteistyöhön ja lähetysmaiden asukkaisiin. Lähetyspuheessa vastakkainasettelu kukoisti: oli pakanuuden pimeyttä ja kristinuskon valoa, lantamajan likaisuutta ja suomalaista puhtautta, mustaa ja valkoista. Lehtien monet kertomukset ja kuvat todistivat muutoksesta kristityksi kääntyneissä, jotka nykyisin olivat puhtaita ja onnellisia. Sivistyneen kristityn vastakohtana nähtiin epäjumalien kahlitsema ja alkukantainen pakana. Lähetysmaiden kauhistuttavia oloja ei kirjoittelussa piiloteltu. Esimerkkejä järkyttävistä sairauksista, valtavista potilasmääristä ja brutaaleista tavoista oli riittämiin. Katsoipa asiaa sitten evankelioivan lähetystyön tai kehitysyhteistyön näkökulmasta, työsarka ei ollut vaarassa loppua. Miksi vastakkainasettelulle ja kauhutarinoille annettiin lehdissä niin runsaasti tilaa? Lähetystyön talouden kannalta oli tärkeää, että viesti

pohjattomasta tarpeesta meni perille. Tukijat kotimaassa olivat sen tiedon varassa, mitä lehdissä kerrottiin ja tuki oli pitkälti tarveharkintaista. Oli yhtä lailla lähetysjärjestön kuin lähetysmaidenkin etu, jos tarve näyttäytyi suurena.

Lähetyspuheessa stereotyyppisen lähetysaarnajan rooli oli olla aktiivinen tekijä: mennä perille, saarnata, opettaa ja auttaa. Työn kohteena olivat lähetysmaissa odottavat avuttomat pakanat, joiden osa näyttäytyi huomattavasti passiivisempänä. Paikallisista käytetyt nimitykset tai valittu puhetapa eivät anna ymmärtää, että heihin olisi suhtauduttu tasaveroisina ja -kykyisinä kumppaneina. Kumppanuusajattelu ja työn jatkuvuus tekivät 1970-luvulla tuloaan lähetys- ja kehitysyhteistyöhön, mutta keskustelussa se näkyi enimmäkseen irrallisina muistutuksina. Yksi avustaja–avunsaaja-asetelmaa heijasteleva piirre olivat lähettien kirjoittelussa toistuvat maanviljelysmetaforat. Afrikkalaisia kuvattiin mustana peltona, jota kynnettiin sirpein ja leikkuupuimurein evankeliumin vilja-aittoihin. Epäuskoisia verrattiin kivikkoiseen peltoon, evankeliumiin myönteisesti suhtautuvia pehmeään ja hedelmälliseen peltoon. Lähetysdiskurssia tarkasteltaessa on oltava kuitenkin varpaillaan. Jokainen kirjoitus täytyy nähdä paitsi kirjoittajansa tuotoksena myös aikansa kontekstissa. Kun 1970-luvulle tyypillinen, eurosentrinen avustusmentaliteetti kohtasi helluntailaisen lähetysdiskurssin, lopputuloksena olivat lehtiin päätyneet, nykymittapuun mukaan toiseuttavat ilmaisut.

Johdannossa sivusin liikkeen lähetys- ja kehitysyhteistyön epätasapainoista sukupuolijakaumaa. Lähetystyö ei ole näytelmä, jossa jaetaan rooleja päähenkilöille ja sivuosan esittäjille. Jos näin olisi, helluntailiikkeen naisläheteille olisi epäilemättä kuulunut lähetysmaiden asukkaiden rinnalla toisen pääosan esittäjän rooli. Tutkimukseni ei tee etua naisille lähetystyön toteuttajina. Lähettien naisenemmistöstä huolimatta päätökset tehtiin enimmäkseen miesjoukon kesken Suomessa. Miesnäkökulma painottuu tutkimuksessanikin, sillä tärkeimmät lähteet ovat pääosin miesten kirjoittamia. Näkisin tässä tilaa ja tarvetta jatkotutkimukselle.

Palaan lopuksi tutkimukselle asettamani tavoitteen äärelle, joka oli selvittää millainen asema kehitysyhteistyöllä oli Suomen helluntailiikkeessä osana lähetystyötä vuosina 1970–1979. Liikkeessä haluttiin pitäytyä siinä, että lähetystyön ensisijainen tarkoitus on evankelioiminen ja LKA:lle osoitettu asema SuVUL:n alaisuudessa alleviivasi tätä järjestystä. Tutkittavalla ajanjaksolla monenlaisen yhteiskunnallisen ja seurakunnallisen kehityksen myötä aika oli Suomen helluntailiikkeessä kypsynyt keskustelulle sosiaalisen avustustyön asemasta osana lähetystyötä. Helluntailiikkeessä syntyi tarve muuttaa lähetysjärjestön rakennetta ja luoda kehitysyhteistyölle oma alaostonsa. Tarve lähetystyön ja sosiaalisen avustustyön erottamiseen viittaa niiden välisen priorisoinnin tärkeyteen. Samoin rahoitusten

erottaminen kertoo työmuodoilla olleista erilaisista merkityksistä. Liikkeen värikäs, joskin yksipuolinen lähetyskeskustelu kuvastaa läpi tutkittavan ajanjakson avustustyön tasapainottelua lähetystyön rinnalla, sen palvelijana tai varjossa riippuen siitä, kenen näkökulmasta asiaa katsottiin. SuVUL:n kannalta kehitysyhteistyön jäsentymätön asema selkiytyi, kun LKA virallistettiin osaksi sen toimintaa. Näin aina olemassa ollut, mutta eksyksissä pysynyt työmuoto sai nimen ja tunnustuksen.

Lyhenteet

SuVUL	Suomen Vapaa Ulkolähetys
LKA	Lähetyksen Kehitysapu
RV	Ristin Voitto
MÄ	Maailman Ääret
Vt	Viestintuoja
AK	Auttavat käet

Lähteet ja kirjallisuus

Lähteet

Painamattomat lähteet

Fida Internationalin arkisto, Helsinki FIDAA
hallituksen pöytäkirjat 1952–1975 1970–1975
hallituksen pöytäkirjat 1976–1984 1976–1979
Yhdistys 1946–1982

Saalem-seurakunnan arkisto, Helsinki SsrkA
mappi: ”lähettien kirjeet” 1970–1979
mappi: ”lähetysasioita”

Ulkoministeriön arkisto, Helsinki UMA
12 Suomen ulkopoliittikka ja poliittiset suhteet muihin maihin
R Suomen apu kehitysmaille (yleensä ja maittain: ennen vuotta 1970)
Suomi 10
Suomi 2
Yl.

Painetut lähteet

Sanoma- ja aikakauslehdet

MÄ Maailman Ääret 1970–1979
RV Ristin Voitto 1970–1979
VT Viestin tuoja 1970–1979
AK Auttavat kädet 1977

Ristin Voitto-, Maailman Ääret- ja Viestintuoja-lehdissä sekä Auttavat kädet -julkaisussa julkaistut kirjoitukset.

Ahonen, Eino
1972 Keniassa on pimeitäkin paikkoja. – RV26.10.1972.

- 1974a Talvipäivien tiimoilta. – RV 7.2.1974.
- 1974b Tähtäimessä Etiopia. – RV 28.2.1974.
- 1975a Tule – Auta – Opetä. (pk.) – RV 6.2.1975.
- 1975b Kehitysapukeräyksen tiimoilta. (pk.) – RV 31.7.1975
- 1976a Sana kehitysavusta. (pk.). – RV 22.1.1976.
- 1976b Kehitysapukeräyksen päätyttyä (pk.). – RV 18.3.1976.
- 1976c Tavoitteita I. (pk.) – RV 5.8.1976.
- 1977a Operaatio Auttavat kädet. – RV 5.5.1977.
- 1977b Vuoden merkillisin päivä. – AK 1977.

Ahonen, Eino & Halme, Esko

- 1976 Jumalan virta on vettä täynnä. – RV 1.7.1976.

Ahonen, Eino & Heimonen, Niilo & Kunnas, Unto.

- 1975 Kouluja - Klinikoita - sairaaloita - orpokoteja. – RV 17.4.1975.

Aro-Panula

- 1975 Tumman viljapellon laidoilta – MÄ 6/1975.

Haapala, Toivo

- 1970 Otteita Ristin Voiton vuosikokouksesta. – RV 14.5.1970.

Halme, Esko

- 1974 Martti Miironen mukana Etiopiassa. – RV 10.1.1974.
- 1975 Työntekijöiden palaveri. – RV 13.2.1975.

Halme, Esko & Tirri, Irja

- 1974 Talvipäivien teemana uudistuva evankeliumi. – RV 7.2.1974.
- 1975 – RV 13.2.1975.

Halmela, Reino

- 1975 Loppusuora alkaa. – RV 6.11.1975.

Harjula, Jukka

- 1977 Kapeddon surun päivä.– MÄ 3/1977.

Heimonen, Niilo

- 1977 Eino O. Ahonen kotiin Herran luokse. – RV 24.11.1977.

Helimäki, Kalevi

- 1975 Ojenna kätesi! – MÄ 5/1975.
- 1976a ”Ojenna kätesi – anna minulle mahdollisuus”. (pk.). – RV 29.1.1976.
- 1976b Jyry-Sisu Keniaan. – RV 18.3.1976.
- 1977a Työ jatkuu. – MÄ 2/1977.
- 1977b ”Auttavat kädet”. – AK 1977.
- 1978a Lähetys- ja kehitysyhteistyö. – RV 2.2.1978.
- 1978b Lähetysten kehitysavun nykynäkymiä. – RV 2.2.1978.

Helimäki, Kalevi & Vaurula, Hannu

- 1975 Afrikka Kutsuu. Tule – auta – opeta. Lähetysten kehitysapu -keräys on käynnistynyt. – RV 23.1.1975.

Hostikka, Kauko

1971 Jumalan huone puun alla. – Vt 2/1971.

Johansson, Thorleif

1978a Kalevi Helimäki Irakiin. – RV 14.12.1978.

1978b Lähetystyötä 6 miljoonalla markalla. – RV 6.4.1978.

1979a Lähetysten kehitysaputyölle edustusto ja kehitysapusihteeri. – RV 25.1.1979.

1979b Kerjääkö kehitysapu? – RV 30.8.1979.

Kivikangas, Vilho, Rantanen, Pauli & Manninen, Veikko

1979a Lasten ystävä. – RV 16.8.1979.

1979b Lapset tarvitsevat sinua. – RV 15.11.1979.

Koivula, Alli

1979 Sain mustan pellon. – MÄ 3/1978.

Klemetti, Antti

1976 Television katselun vaaroista. – RV 22.4.1976.

Kunnas, Unto

1974 Terveisiä Keniasta. – RV 28.3.1974.

1975a Lähetysten kehitysapu-myynti. – MÄ 3–4/1975.

1975b Olethan sinäkin mukana? – MÄ 7–8/1975.

1976a Koko kansan Afrikka-talkoot. – MÄ 1/1976.

1976b Ovi aukeaa uuteen tehtävään. – MÄ 1/1976.

1976c Terveisiä Etiopiasta! – MÄ 2/1976.

1977a Lahjoja lahjoittajille. – MÄ 6/1977.

1977b Mene ja tee sinä samoin. – AK 1977.

1978 Auttavat kädet. – RV 2.2.1978.

Kupiainen, Anna

1977 Mikä on Kapeddon tulevaisuus? – AK 1977.

Lahti, Heikki

1976 Afrikka-talkoot – uusi mahdollisuus. – RV 15.1.1976.

Lehikoinen, Martti

1972 Raamattuopisto, Vapaa Sisälähetys, Vapaa Ulkolähetys, Ristin Voitto. – RV 14.12.1972.

Leino, M.

1978 Lähetystempaus Auttavat kädet. – RV 2.3.1978.

Luoto, Valtter

1975 Talvipäivät 1975. (pk.). – RV 13.2.1975.

1978a Ylöspäin ja eteenpäin. (pk.). – RV 26.1.1978.

1978b Evankeliumia ja kehitysapua. – RV 26.1.1978.

1978c Yhteiskunnan tuki ja helluntaiseurakunnat. – RV 9.3.1978.

1978d Helluntaiherätykselle oma lähetysopisto. – RV 29.6.1978.

1979a Lapsen ja Jumalan vuosi. (pk.). – RV 4.1.1979.

1979b Uskonnonvapaudesta keskusteltiin veljeskokouksessa. – RV 28.6.1979.

Lähdeaho, Lauri

1971 Kyynelkylvö kantaa hedelmää. – RV 16.9.1971.

Manninen, Veikko

1979 Herääminen todellisuuteen. – MÄ 1/1979.

Marttala, Toivo

1978 Onko lähetystuli sammumassa? – RV 25.5.1978.

Miirros, Martti

1977 Mitä minä voisin tehdä? – AK 1977.

Mänttari, Raimo

1971 Alma Raatikainen. Jumalan huoneen rakentaja. – RV 4.5.1972.

Naukkarinen, Tyyne

1971 Tyyne Naukkarinen, Keniasta. – MÄ 3/1971.

Poukka, Salme

1971 Ensimmäisiä päiviä Kapeddon lähetysasemalla. – Vt 6/1971.

1972 Koleraa Kapeddossa. – Vt 3/1972.

1973 Homa Bayn lastenkodin kuulumisia. – MÄ 5/1973.

1978 ”Nyt tulee muutos”. – MÄ 5/1978.

Pärssinen, Sulo

1971 Vetoomus kenialaisten puolesta. – RV 18.11.1971.

Raatikainen, Annikki

1970 Näkymiä naapuripellolta. – RV 5.11.1970.

1973 Lähetystyö on palvelustyötä. – MÄ 5/1973.

1978 Me valittajat. – RV 22.6.1978.

Rantanen, Pauli

1979 Lasten ystävä -kehitysapukeräyksen kuulumisia. – RV 25.10.1979.

Rautio, Jarmo

1974 Humanitaarinen kristillisuus. – RV 7.3.1974.

Roininen, Aino

1973 Lähetysromantiikkaa. – MÄ 6/1973.

1975 Lisää Etiopian lääkäritilanteesta. – RV 8.5.1975.

1979 Lapsen vuosi kehitysmaissa. – RV 22.2.1979.

Roininen, Kyösti

1976a Kahdet etiopialaiset häät. – MÄ 1/1976.

1976b Ilosia terveisiä Markatosta. – RV 16.9.1976.

Roininen, Aino, Mikkela, Sirkku & Ahonen, Orvokki

1974 Auto Kaffan klinikalle. – RV 2.5.1974.

Runolinna, Elvi

1978a Kaukainen peltoni. MÄ 6/1978.

Runolinna, Pauli

1975 Työn edistystä. – MÄ 2/1975.

1978b Lasten hyväksi Addis Abebassa. – MÄ 3/1978.

1978c Tutustumme Addis Abeban seurakuntaan. – RV 6.4.1978.

Ruohomäki & Ruohomäki

1974 Anna nälkäselle onki... – RV 2.5.1974.

Saarinen, Sakari

1975 Kehitysapukeräyksen loppurynnistykseen. – RV 9.10.1975.

Sopanen, Tapani

1975 Afrikka kutsuu. Kuulumisia kentältä. – RV 10.4.1975.

Suuronen, Hillevi

1976 Ovi aukeaa uuteen tehtävään. – MÄ 1/1976.

Söderlund, Åke

1971 Åke ja Pirkko Söderlund ryöstäjien kynsissä. – MÄ 2/1971.

1972 Heillä on nälkä. – MÄ 1/1972.

1973 Naisen asema. – MÄ 7–8/1973.

1977a Vuosiraportti Keniasta. – AK 1977.

1977b Menivät perille. – AK 1977.

Toivio, Kaarlo

1975 Asiatietoa Kuopion talvipäiviltä. – RV 27.2.1975.

1976 Noin 750 osanottajaa talvipäivillä Tampereella 20–21.1. – RV 19.2.1976.

Tuokkola, Taavi

1975 Kestääkö Kiinan kirkko? – RV 30.10.1975.

Vahtera, Taisto

1975 Kapeddon lähetysasemalla. – RV 13.3.1975.

Vallittu, Kerttu

1975 Leikkeitä lähettikirjeistä, Kerttu Vallittu Etiopiasta. – MÄ 3–4/1975.

Vanhala, Eino

1977 Mitä tämän jälkeen? – RV 24.11.1977.

Varis, Eino

1974 Yhteisen lähetystyön tarpeet. – RV 4.7.1974.

Venäläinen

1970 Seurakuntien vanhimpien huomioon. – RV 3.12.1970.

Viksten, Mauri

- 1976 Lähetyksen koetinkivi. – RV 4.11.1976.
 1978 Evankeliumi tarjoaa kokonaisratkaisun. – RV 15.6.1978.

Virtanen, Meeri

- 1977 Holetta – Arba Arat – Gennet. – AK 1977.

Muut painetut lähteet

Antturi, Eero J.

- 1986 Helluntaiherätyksen toiminnan tarkastelua. – Helluntaiherätys tänään. Antturi, Kai & Kuosmanen, Juhani & Luoto, Valtter. Vantaa: RV-kirjat.

Helimäki, Kalevi

- 2004 a Kahvista se alkoi. – Kehitys avusta kumppanuuteen. Fida International. Kehitysyhteistyötä 30 vuotta. Toim. Ulla Silvast. Keuruu: Aikamedia.
 2004 b Lähetyksen kehitysapu muotoutuu. – Kehitys avusta kumppanuuteen. Fida International. Kehitysyhteistyötä 30 vuotta. Toim. Ulla Silvast. Keuruu: Aikamedia.
 2004 c Suuri vaatekeräys – Selin lajittelukeskus. – Kehitys avusta kumppanuuteen. Fida International. Kehitysyhteistyötä 30 vuotta. Toim. Ulla Silvast. Keuruu: Aikamedia.

Kehitysyhteistyökomitean mietintö Komiteamietintö 1978: 11.

Kunnas, Unto

- 1976d Siipien surinan maa. Vantaa: Ristin Voitto.

SuVUL Ohjeita

- 1973 Ohjeita. Suomen Vapaa Ulkolähetys r.y.:n toimintaa ja työntekijöitä varten. Vantaa: RV-paino.

Kirjallisuus

Antturi, Eero J.

- 1986 Helluntaiherätyksen toiminnan tarkastelua. – Helluntaiherätys tänään. Antturi, Kai & Kuosmanen, Juhani & Luoto, Valtter. Vantaa: RV-kirjat.

Artto, Juhani

- 2005 Kohti kumppanuutta. Kuinka Suomi oppi tekemään kehitysyhteistyötä 1965–2005. Helsinki: Ulkoministeriö.
<https://www.fingo.fi/sites/default/tiedostot/juhani-artto-kohti-kumppanuutta-1965-2005.pdf>. Katsottu 29.4.2020.

Bosch, David J.

- 1996 Transforming Mission. Paradigm Shifts in Theology of Mission. Tenth Printing. American Society of Missiology Series, No. 16. New York: Orbis Books.

Hakola, Harri

- 2004 Lähetyksistä. – Kehitys avusta kumppanuuteen. Fida International. Kehitysyhteistyötä 30 vuotta. Toim. Ulla Silvast. Keuruu: Aikamedia.

Helander, Eila

- 1987 Naiset eivät vaienneet. Naisevankelistainstituutio Suomen helluntailiikkeessä. SKHST 142. Helsinki: Suomen kirkkohistoriallinen seura.
- 2001 Kutsumus kantaa. Naislähetit Suomen Lähetysseuran työssä toisen maailmansodan jälkeen. Helsinki: Suomen Lähetysseura.

Henriksson, Kirsi & Kastari, Pirkko-Liisa

- 2001 Kun politiikka muuttuu historiankirjoitukseksi. Lähihistorian haaste. – Historiantutkimuksen arki & Tutkimuksen prosessi. Tampere: Vastapaino.

Kallenautio, Jorma

- 2005 Suomi kylmän rauhan maailmassa. Suomen ulkopoliittikka Porkkalan palautuksesta 1955 Euroopan unionin jäsenyyteen 1995. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1042. Helsinki: SKS.

Kangas, Olli & Saari, Juho

- 2000 Yhteisvastuukeräys ja altruismi: Yhteisvastuukeräyksen tuoton kehitykseen vaikuttaneet tekijät vuosina 1950–1998. – Ei etsi omaansa. Tutkimuksia altruismista ja yhteisvastuusta. Toim. Mikko Malkavaara. Kirkkopalvelujen julkaisuja N:O 4. Helsinki: Kirkkopalvelut.

Koponen, Juhani

- 2016 Kehitysmaat ja maailman ymmärtäminen. – Kehityksen tutkimus. Johdatus perusteisiin. Koponen & al Helsinki: Gaudeamus.

Kuosmanen, Juhani.

- 1989 Helluntaiherätyksen lähetystyön historia. – Kaikkeen maailmaan. 60 vuotta helluntaiseurakuntien lähetystyötä. Vantaa: Ristin Voitto.

Lehtinen, Lauratuulia

- 2003 Suomen kehitysapupolitiikan suunnittelu 1960-luvulla. – Ajankohta. Poliittisen historian vuosikirja 2003. Toim. Klaus Lindgren. Poliittinen historia. Helsingin yliopisto ja Turun yliopisto.

Leskinen, Tapio

- 2000 Kansainvälinen diakonia Yhteisvastuukeräyksen osana – Ei etsi omaansa. Tutkimuksia altruismista ja yhteisvastuusta. Toim. Mikko Malkavaara. Kirkkopalvelujen julkaisuja N:O 4. Helsinki: Kirkkopalvelut.
- 2008 Kirkon kansainvälinen vastuu. Lähetystyö ja kirkollinen avustustyö – yhdessä vai erikseen? – Uskoa teoiksi 150 vuotta. Suomen lähetysseura 1859–2009. Toim. Liisa Hovila-Helminen. Helsinki: Suomen Lähetysseura.

Lounela, Jaakko

- 2007 Mission and Development. Finnish Pentecostal, Lutheran and Orthodox mission agencies in development work in Kenya 1948-1989. Diss. Åbo. Åbo Akademi University Press.

Löytty, Olli

- 2006 Ambomaamme. Suomalaisen lähetyskirjallisuuden me ja muut. Tampere: Vastapaino.

Malkavaara, Mikko

- 2000 Diakonian, teologian ja diakonian teologian murrokset. – Kirkonkirjat köyhyydestä. Toim. Matti Heikkilä & Jouko Karjalainen & Mikko Malkavaara. Kirkkopalveluiden julkaisuja N:O 5.
- 2002 Sodasta laman kynnykselle. Köyhyys ja diakonia hyvinvointivaltiota rakennettaessa. – Lasaruksesta leipäjonoihin. Köyhyys kirkon kysymyksenä. Toim. Virpi Mäkinen. Jyväskylä: Atena kustannus Oy.

Nevakivi, Jukka

- 2009 Jatkosodasta nykypäivään 1944–2009. – Jussila, Osmo & Hentilä, Seppo & Nevakivi, Jukka. Suomen poliittinen historia 1809–2009. 6. painos. Helsinki: WSOY.

Ojanen, Saara

- 1981 Kirkon ulkomaanavun toimintamuodot. – Lindström, Sari (toim.) Kaukaisen lähimmäisen hyväksi. Helsinki: Kirkon ulkomaanapu, Suomen Lähetysseura.

Peltola, Matti

- 1989 Lähetystyö ja kansankirkko. Suomen Lähetysseuran toiminta kotimaassa 1939–1966. Helsinki: Kirjaneliö.

Pritchett, Lant & Woolcock, Michael

- 2008 Solutions When the Solution Is the Problem: Arraying the Disarray in Development. –Reinventing Foreign Aid. Easterly, William. MIT Press, 2008. ProQuest Ebook Central.

Puntila, Miina

- 2003 Kansalais- ja lähetysjärjestöt suomalaisen kehitysyhteistyön toimijoina 1960–70-luvulla. Poliittisen historian pro gradu -tutkielma. Hc.

Ruohomäki, Jouko

- 2007 Karismaattisuuden kutsu. Karismaattisen kristillisyyden historiallinen kehitys helluntailiikkeeksi. Keuruu: Aikamedia.

Ruohomäki, Samuel

- 2013 Suomen helluntaiseurakuntien lähetystyö 1912–2012. Ristin lippua korottamassa ja rauhan evankeliumia julistamassa. Keuruu: Aikamedia.

Saarinen, Jorma

- 2007 Lähetysvalmennuksen vuosikymmenet. – Jumalan hyvät tuulet. Helluntaiseurakuntien lähetystyö 80 vuotta. Helsinki: Fida International.

Siitonen, Lauri

- 1982 Kehitysyhteistyöpolitiikka Suomen ulkopoliitikassa. Turun korkeakoulujen yhteiskunnallis-taloudellinen tutkimusyhdistys R.Y. 3/1982. Pro gradu -tutkielma. Turku.

Siitonen, Lauri & Sitari, Taimi

- 1990 Kehitysyhteistyön perusteet ja toteutus. Helsinki: Gaudeamus.

Tillander, Asta

2007 Naiset lähetystyössä. – Jumalan hyvät tuulet. Helluntaiseurakuntien lähetystyö 80 vuotta. Helsinki: Fida International.

Visuri, Pekka

2006 Suomi kylmässä sodassa. Helsinki: Otava.

Ylikangas, Heikki

2007 Suomen historian solmukohdat. Helsinki: WSOY.

Internet-lähteet

Stat Tilastokeskus. Rahanarvonmuunnin.

<https://www.stat.fi/tup/laskurit/rahanarvonmuunnin.html>. Katsottu 13.3.2020.